

CUPRINS

COLEGIUL DE REDACTIE	6
ÎNTRE ȘTIINȚA ISTORIEI ȘI ISTORIA-RECHIZITORIU	8
ISTORIA FRUMOASEI „ȘEHEREZADE”	20
UN ANTICOMUNIST FERVENT: BRUTUS COSTE	24
PE URMELE „MESAJELOR ASCUNSE”	32
Naționalism și internaționalism: Cei care au fugit de regimul sovietic	38
Arc peste timp	48
CUM VĂD TINERII ROMÂNIA DE DINAINTE ȘI DE DUPĂ	
DECEMBRIE 1989	52
DECEMBRIE 1989: O NOUĂ ÎNTREBARE	56
COLONELUL STEPAN	59
ARAD: AMINTIRILE UNUI OFIȚER DE INFORMAȚII	64
Tulcea: dezinformare și diversiuni	70
Revoluția lu’ Pește	78
MANIPULAREA MASELOR: Cum se fabrică zeii	80
Cazul Vasile Roaită	80
Richard Wurmbrand: Dosarul „AHASVERUS”	84
Despre Armată și despre (cultura de) Securitate	88
Direcția de Informații a Armatei – Rădăcini prosovietice	92
PARAȘUTIȘTI SOVIETICI ÎN ROMÂNIA. GRUPA OBUHOV –	
SEVCENCO (iulie 1944)	94
MĂREȚIA ZILEI DE 1 DECEMBRIE	102
ISTORII ADEVARATE: POVEȘTEA OPINCII ROMÂNEȘTI	
ARBORATE PE PARLAMENTUL DIN BUDAPESTA ÎN 1919	109
UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA, PARTE IMPORTANTĂ A	
PROCESULUI DE REÎNTREGIRE A ȚĂRII	113
Repere privind condițiile istorice în care a fost desprinsă	
Basarabia din trupul Țării	114
DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI	123
Noi apariții editoriale	125
„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE” – PREZENȚĂ ȘI ECOURI	127

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2012

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici	Acad. Dinu C. Giurescu Prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu Prof. univ. dr. Ioan Scurtu Prof. univ. dr. Corvin Lupu Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu Conf. univ. dr. Aurel V. David
Colegiul de redacție	
Redactor șef:	Gl. bg.(r) Prof. univ. dr. Cristian Troncotă
Redactor șef adjunct:	Paul Carpen
Secretar de redacție:	Gl. bg. (r) Maria Ilie
Membri:	Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu Col. (r) Mihai Constantinescu Col. (r) Marius Ghilea Col. (r) Hagop Hairabetian Gl. mr.(r) Marin Ioniță Gl. bg. (r) Nechifor Ignat Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
Imagine și probleme economice:	Gl. bg. (r) Adrian Bărbulescu

Pentru abonamente, doritorii se pot adresa Editurii „PACO”, str. Cristofor Columb nr.7, sector 1, tel.: 021/211.40.74; 0723.62.44.21

Publicația poate fi achiziționată în librării și la chioșcurile de presă din întreaga țară, precum și la sediile sucursalelor ACMRR – SRI

Potrivit art. 206 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

EDITORIAL:**ÎNTRE ȘTIINȚA1 ISTORIEI ȘI ISTORIA-RECHIZITORIU**

Probabil că atunci când, în polemica sa cu Piotr Berngardovici Struve², Lenin făcea elogiul condiționării de clasă și de partid în cunoașterea istorică, afirmând între altele că materialistul care adoptă pozițiile unei clase definite realizează mai deplin obiectivitatea cunoașterii decât „obiectivistul”, acesta nu-și va fi imaginat vreo clipă popularitatea pe care o va înregistra viziunea sa în rândurile unei bune părți a „istoricilor post-comuniști” din România.

Așa cum, înainte de 1989, partidul comunist era proclamat unicul deținător al adevărului, având astfel dreptul de a trasa coordonatele libertății (inclusiv de exprimare!) ca necesitate înțeleasă, în deceniile de după prăbușirea regimului comunist spațiul public a fost invadat de anticomuniști viscerali, care au monopolizat „adevărul” asupra trecutului (să ne amintim numai de vajnicii ziariști „anticomuniști” care, în anii 1990-1991, sfidând orice reguli, ortografiau cu minuscule numele „preaiubitului conducător” pe care îl elogiaseră până în urmă cu câteva săptămâni!). Aceștia, asemenea lui Clevecici ultra-demagogul, descris de Vasile Alecsandri, care dorea „libertatea cea mai nemărginită a presei pentru a putea batgiocori când îmi place și pe cine-mi place”, sub masca promovării dialogului și a toleranței, se manifestă cu aceeași virulență împotriva tuturor celor care nu le împărtășesc până la identitate opiniile, convinși fiind că așa, și numai așa, trebuie studiat și prezentat trecutul recent.

Desigur, fenomenul nu este nou și nici specific românesc, fără a fi, prin aceasta, mai puțin iritant. De exemplu, în urmă cu jumătate de secol, Karl Jaspers remarcă: *„Epoca noastră a produs și demascat ideologii. Dar profunda înțelegere la care s-a ajuns în acest sens a devenit o armă brutală într-un război de cuvinte, ce duce la întreruperea comunicării. Un astfel de atac este*

¹ Plasându-ne în rândul celor care admit caracterul științific al istoriei, respingem, deopotrivă, exagerările fondatorilor materialismului istoric („Cunoaștem o singură știință, știința istoriei” – K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 3, București, Editura Politică, 1958, p. 18), cât și pe cele ale unor epistemologi contemporani, de factură liberală, precum Paul Veyne („Istoria nu este o știință și nu are prea mult de așteptat de la științe; ea nu explică și nu are metodă; mai mult încă, Istoria, despre care se vorbește mult de două secole încoace, nu există” – Paul Veyne, *Cum se scrie istoria*, București, Editura Meridiane, 1999, p. 6)

² Vezi V.I. Lenin, *Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve*, în V.I. Lenin, „Opere complete”, vol. 1, București, Editura Politică, 1960, pp. 402-403.

îndreptat împotriva adversarului ca atare, a tuturor ce împărtășesc altă concepție decât cea proprie. Tocmai cei ce denunță ca ideologie tot ceea ce este crezut, gândit, imaginat de alții sunt ei înșiși posedați de ideologia cea mai îndărătnică a acestui mod de interpretare”³.

În mediile istoriografice, acest gen de comportament s-a materializat, în anii din urmă, printr-o suită de lucrări, mai mult sau mai puțin documentate, având ca numitor comun „înfierarea” a tot ce s-a petrecut, bun sau rău, în România între anii 1944-1989. Parcurgând astfel de lucrări, nu poți să nu remarci faptul că mulți „istorici anticomuniști” par să împărtășească ideile filosofului german Karl Christian Friederich Krause, care, în urmă cu două veacuri, spunea: „Știu bine cum ar trebui să fie lumea, prin urmare nu văd de ce m-aș strădui să o cunosc așa cum este ea în realitate”⁴. Istoricii „de școală nouă”, pentru a-l parafraza pe Caragiale, sub a cărui pecete continuăm să existăm, știu bine cum ar trebui să arate trecutul, așa că nu simt decât arareori nevoia de a încerca să-l reconstituie, așa cum a fost acesta în realitate, studiind temeinic izvoarele primare.

În ultimele două decenii trecutul apropiat a fost drastic revizuit, rescris, „demitizat”, fiind formulate „condamnări” fără drept de apel și „moralizări” severe⁵, atât de către istorici, cât și de alte persoane care, adesea, până nu de mult, nu pridideau să prezinte, la superlativ, realizările „Epocii de Aur”, de pe poziții de redactori-șefi ai unor publicații cu tiraje de zeci și sute de mii de exemplare sau din alte funcții la fel de confortabile. Acestora li s-au adăugat cu rapiditate tinerii, care, odată ieșiți de pe băncile facultăților de istorie (răsărite ca ciupercile!), au intuit cu rapiditate că anticomunismul fervent și manifest „aduce o pâine albă”, bursele și granturile oferite cu larghețe de diverse foruri interne și de peste hotare fiind o bună sursă de venit într-o „tranziție” fără sfârșit. Profităm de ocazie pentru a prezenta „organelor în drept” o modestă

³ Karl Jaspers, *Originea și sensul istoriei*, în idem, *Texte filosofice*, prefață Dumitru Ghișe, George Purdea, selecția textelor Bruno Würtz, George Purdea, traducere din limba germană și note: George Purdea, București, Editura Politică, 1986, p. 236.

⁴ *Apud* Charles-Olivier Carbonell, *Istoriografia*, traducere din limba franceză de Ileana Littera, București, Grafoart, 2006, p. 94.

⁵ Abordarea ideologică a trecutului este evidentă în cadrul acestor lucrări căci, așa cum remarcă filosoful german Hans Albert, spre deosebire de istorie, „funcția ideologiilor nu constă în explicarea anumitor evenimente, ci în evaluarea lor” – Hans Albert, *Theorie und Prognose in den Sozialwissenschaften*, Herausgegeben von Ernst Topitsch, Berlin, 1965, p. 127 *apud* Crizantema Joja, *Sensul ideologic al demersului științific*, București, Editura Politică, 1986, p. 40.

sugestie: pentru a preveni „rătăcirile” unora dintre proaspeții absolvenți și eventualele ezitări din momentul când fac primii pași, timizi și nesiguri, pe „drumul anticomunismului”, poate că ar fi utilă înființarea unor catedre de specialitate: „Bazele anticomunismului”, corespondentele de mare actualitate ale fostelor catedre „Bazele marxism-leninismului”, nu doar la facultățile de istorie, ci în toate formele de învățământ superior!

Ba, ceva mai mult, am remarcat că dincolo de „desantul '90” al absolvenților facultăților de istorie, așa cum un Roller s-a transformat peste noapte în „istoricul nr. 1” al țării, fără a avea studii de specialitate, impunând inflexibil dogmele marxist-staliniste asupra istoriei naționale, numeroși absolvenți ai unor facultăți de teologie, științe politice, filosofie, ziaristică, dar și ex-ofițeri ai MAI sau MApN, pentru a nu mai vorbi de foști deținuți politici, simțind o atracție irepresibilă către studierea trecutului comunist al României, s-au convertit⁶, uneori fulgerător, în istorici de profesie sau „de week-end”. Avându-i în vedere pe cei din urmă, parafrazând, putem afirma că „la fotbal, politică și istorie, se pricepe toată lumea”. De exemplu, în cadrul unei discuții amicale, autorul rândurilor de față a fost făcut „marț” de un tânăr inginer, specializat în instalații electrice, care i-a „demonstrat” că are istoria recentă „la degetul mic”, iar anii petrecuți de subsemnatul pe băncile facultății, în arhive și biblioteci, au fost de-a dreptul iroșiți, de vreme ce adevărul istoric este mult mai accesibil în emisiunile tv și pe internet!

În același timp, am remarcat că proaspeții „istorici”, ca orice prozești, și-au depășit, nu de puține ori, în intransigență magistriei, neobosind să-i identifice pe „eretici” care îndrăznesc să gândească și să exprime altfel de opinii decât cele ale „mainstream”-ului. Spre nefericirea unora dintre ei, lipsește (deocamdată!) din peisajul instituțional actual o instituție-cheie, precum „Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor”, astfel că, în absența acesteia, publicarea unor lucrări ne-ortodoxe este mai greu de oprit (dar nu imposibil!). Pentru cei mai puțin familiarizați cu mecanismele de control

⁶ Pentru o analiză a modului în care neofiiți dăunează cercetării istorice riguroase, vezi Barbie Zelizer, *De l'exercice illegal de l'histoire: amateurs, journalists, historiens et l'assassinat de J.F. Kennedy*, în „Annenberg School for Communication. Departmental Papers”, University of Pennsylvania, 1991, p. 139-150. De asemenea, Yves Lavoine, *Le journaliste, l'histoire et l'historien. Les avatars d'une identité professionnelle (1935-1991)*, în „Réseaux”, 1992, volume 10, no. 51, p. 39-53.

existente în perioada regimului comunist, reamintim faptul că, potrivit HCM nr. 267 din 23 februarie 1954, „privind stabilirea sarcinilor și organizarea Direcției Generale a Presei și Tipăriturilor de pe lângă Consiliul de Miniștri”, această instituție exercita *„controlul de stat în scopul apărării secretului de Stat și din punct de vedere al conținutului politic, asupra tuturor materialelor cu caracter de propagandă, agitație și a oricăror tipărituri, imprimate, ce urmează a fi difuzate în public”*⁷.

Astăzi, în cazul în care „răul” s-a produs deja, materialele „subversive” și „neconforme cu linia partidului” ajungând „pe piață”, autorii „vinovați” fie sunt înconjurați cu o „tăcere asurzitoare”, fie se încearcă discreditarea și marginalizarea lor printr-o așa-zisă „demonstrare” a „neadevărurilor” pe care aceștia au îndrăznit să le publice și, mai ales, prin aplicarea de etichete: „cripto-comunist”, „cripto-securist”, „nostalgic” ș.a.m.d. Pentru a ilustra aserțiunile de mai sus, mă voi opri asupra unui exemplu provenit din propria mea experiență.

Deși până în prezent am publicat, singur sau în colaborare, șapte volume și peste o sută de studii și articole pe teme de istorie contemporană, unele dintre ele conținând, probabil, destule aprecieri și judecăți de valoare condamnabile din punctul de vedere al anticomuniștilor „de meserie”, mărturisesc că am scăpat nesancționat de către gardienii „codului de bune practici în istoriografie”. Dar, după cum se știe, ulciorul nu merge de multe ori la apă! La peste doi ani de la publicarea unui document⁸ despre reeducarea deținuților politici din penitenciarul de la Aiud, document precedat de un preambul de nouă pagini în care încercam o introducere a cititorului în contextul larg al problemei reeducărilor din penitenciare în perioada comunistă⁹, un distins coleg a sesizat abaterea mea de la „linie” și a ținut să

⁷ http://www.crimelecomunismului.ro/ro/arhiva_biblioteca/acte_normative_nepublicate/, consultat la 1.07.2010.

⁸ În ciuda încercărilor (tot mai numeroase!) de aruncare în derizoriu a publicării documentului și chiar a criticii documentului, în favoarea „eseisticii istorice”, continuăm să împărtășim, întru totul, opinia unor clasici, precum Leopold von Ranke, Charles V. Langlois, Ch. Seignobos sau H. Marrou, conform cărora nimic nu poate suplini documentul în studierea trecutului. Până și istoricul Lucian Boia, atât de înclinat să privilegieze rolul imaginației în munca istoricului, admite că *„oricât ar fi de tentat de cântul de sirenă al ideologiilor sau de propriile sale convingeri, cercetătorul onest al trecutului nu plăsmuiește fapte; (...) materia lor o caută însă, o caută cu îndârjire, în mărturiile efective lăsate de lungul șir al generațiilor”* – Lucian Boia, *Jocul cu trecutul – istoria între adevăr și ficțiune*, București, Editura Humanitas, 1998, p.118.

⁹ Florian Banu, *Reeducarea de la Aiud – contribuții documentare*, în CNSAS, „Arhivele Securității”, vol. 4, București, Editura Enciclopedică, 2008, pp. 541-585.

prevină, într-un studiu propriu, eventualii viitori cercetători ai problemei asupra drumului greșit pe care m-am înscris și a opticii total deformate pe care, insidios, încercam să o proiectez asupra reeducării deținuților politici.

Acest lucru, dimpreună cu maniera tot mai brutală în care factorul politic din diverse state cu regim democratic (vezi Franța, Spania¹⁰, dar și România!) încearcă să „reglementeze” prin diverse legi scrierea istoriei, m-au pus serios pe gânduri! În ce lume trăim? Dorința de a controla, deopotrivă, prezentul și trecutul se spune că este o trăsătură distinctivă a dictaturilor. Cum rămâne cu democrația și cu diversitatea opiniilor? Renaște „delictul de opinie”? Istoria este, din nou, invitată pe „patul lui Procust”?

În toate demersurile mele istoriografice, bazate în special pe documentele de arhivă, consideram (și continui să o fac!) că răspunsul la atât de des rostita întrebare: **cum a fost posibil?** nu poate fi dat, cu rigoare și seriozitate, decât prin analizarea a ceea ce s-a întâmplat **până la** evenimentul respectiv, deopotrivă cu radiografierea evenimentelor sincrone, desfășurate în alte areale. Pentru a argumenta această necesitate, ne mulțumim să reamintim, cu titlu de exemplu, faptul că violența care a caracterizat primii ani postbelici nu poate fi înțeleasă dacă ignorăm realitatea că societatea românească pășise într-un spațiu al domniei arbitrariului și al forței brute încă din 1938. România cunoscuse între timp asasinatelor sumare, la colț de stradă, lichidarea unor figuri politice și culturale proeminente, cunoscuse execuțiile publice ale legionarilor, lagărele și ororile rebeliunii legionare, deportarea evreilor, a Țigănilor și, mai apoi, a sașilor. Peste români trecuse tăvălugul războiului și al ocupației Armatei Roșii, urmat de grozăviile foametei, când numeroși oameni au fost la un pas de moarte! În tot acest timp, pentru mulți indivizi respectul față de om, față de valoarea unei vieți, de unicitatea acesteia s-a diminuat până la extincție, iar ura față de vinovații de aceste orori (reali sau imaginari!) a atins cote paroxistice! Ce să mai vorbim despre caracterul sacrosanct al legilor omenești! Nu

¹⁰ Pentru legea adoptată în Spania, în octombrie 2007, la inițiativa premierului Jose Luis Rodriguez Zapatero, cu privire la interzicerea oricărei forme de „celebrare” a regimului franchist, vezi excelentul articol semnat de istoricul Ian Buruma, *Legislating history; The law is too blunt an instrument to deal with a nation's mistakes*, în „Los Angeles Times”, 5 decembrie 2007. Concluzia acestuia, cu o largă aplicabilitate și în România, merită reprodușă: „It is right for a democracy to repudiate a dictatorship, and the new Spanish law is cautiously drafted. But it is better to leave people free to express even unsavory political sympathies because legal bans don't foster free thinking, they impede them”.

în ultimul rând, cred că trebuie avute în vedere uriașele decalaje sociale din țara noastră, iar explicarea creșterii spectaculoase a numărului de membri ai Partidului Comunist în primii ani postbelici doar prin „oportunismul românilor” ni se pare rizibilă. Să nu uităm că, la acea vreme, erau încă în viață mulți dintre cei care la 1907 strigaseră în fața salvelor de gloanțe: „Noi vrem pământ!”.

De asemenea, istoricul are datoria de a privi nu doar la evenimentele care au premers perioada pe care o analizează, ci, deopotrivă, trebuie să analizeze evoluțiile sincrone din alte țări, din alte continente. Suficiența europocentristă este de mult timp desuetă! De exemplu, în anii când regimul comunist din România își căuta căile și mijloacele de maximă eficiență pentru a-i neutraliza pe cei mai vehemenți oponenți (legionarii), în alte spații geografice se petreceau „experimente” la fel de inumane, vizând același scop: anihilarea adversarilor politici, reali, potențiali sau imaginari. Ne referim aici la teribilele acțiuni din lagărele și închisorile din China¹¹, Coreea de Nord, Vietnam, dar și din Bulgaria sau fosta Iugoslavie, și chiar la „proiecte” inițiate de guverne democratice ale lumii.

În acest sens, am dori doar să aducem în atenție faptul că, în vreme ce în închisorile din România se desfășura groaznicul „experiment Pitești”, la mii de km depărtare alți deținuți treceau prin terifiantele etape ale programului cu nume de cod „*Project Artichoke*” („Proiectul Anghinare”). Desfășurat pe deținuți din închisori clandestine deținute de CIA în Germania, Japonia și în zona Canalului Panama (aceste închisori au fost create în afara teritoriului SUA tocmai pentru a se evita încălcarea legilor americane), programul cuprindea experimente secrete cu interogatorii dure, folosind tehnici care implicau tortura, controlul minții prin droguri¹² și spălarea creierului, hipnoză și șocuri electrice aplicate unor deținuți bănuți că ar fi agenți dubli. O parte a proiectului urmărea să obțină o tehnică de interogare atât de puternică, încât „*individul aflat sub influența ei să nu reușească să mai ascundă la*

¹¹ De exemplu, în China au fost arestați și internați în lagăre de „reeducare prin muncă” 400.000 de persoane în numai două luni: iunie-iulie 1957 – cf. Jean-François Soulet, *op. cit.*, p. 122.

¹² În cadrul interogatoriilor „*Artichoke*” a fost testat cu succes pentotalul de sodiu (împreună cu stimulentele coramină), devenit ulterior un drog de interogatoriu standard în serviciile de securitate din toată lumea, numit în mod popular „drogul adevărului”. Potrivit documentelor declasificate, a mai fost utilizat amital de sodiu intravenos, însoțit de benzedrină intravenoasă, ca stimulent (aceasta fiind un excitant cerebral care înlătură temporar senzația de foame și nevoia de somn).

interogatoriu vreo informație fabricată”¹³. Potrivit unui memoriu despre „Artichoke”, redactat în 26 noiembrie 1951, tehnicile respective puteau fi folosite „ca ultimă resursă când toate sau aproape toate încercările de a obține informații au eșuat sau când un subiect este foarte recalcitrant sau încăpățânat”. „Proiectul Anghinare”, desfășurat aproape simultan cu programul „Bluebird”, ce urmărea scopuri similare, a fost continuat de-a lungul anilor ’50 de un alt program dezvoltat de CIA sub numele de cod „MKUltra”. Beneficiind de un buget de aproape 25 milioane de dolari, programul a permis obținerea unor „tehnici neobișnuite de interogare”, aplicabile „surselor reticente”. Acestea au fost expuse parțial în manuale ale CIA, precum „Kubrak. Counterintelligence Interrogation” (datat iulie 1963 și realizat în colaborare cu serviciile de informații ale US Army, manualul a fost declassificat în 1997) sau „Human Resource Exploitation Training Manual” (realizat în 1983 și folosit de către agenți ai CIA în perioada 1983-1987 pentru instruirea forțelor de securitate din „democrațiile” Americii Latine)¹⁴. Adevărul despre experiențele derulate în cadrul programului „MKUltra” nu va putea fi vreodată reconstituit integral, având în vedere că cele mai multe dintre documentele referitoare la metodele utilizate și la rezultatele acestor experiențe au fost distruse în anul 1972, cu mult înainte ca investigațiile Congresului să fie demarate¹⁵.

Toate acestea, ca și multe alte aspecte pe care nu le mai pomenim în acest context, trebuie avute în vedere de către istoric, **nu pentru a scuza, ci pentru a înțelege** cum s-a putut ajunge la astfel de atrocități, în contextul special creat de Războiul Rece.

Așadar, convingerea noastră a fost și rămâne aceea că, asemenea oricărui aspect al trecutului, diversele aspecte ale istoriei regimului comunist din România trebuie tratate cu instrumentele istoricului de profesie, supuse unor analize riguroase, care să permită **reconstituirea evenimentelor** și

¹³ Apud Tim Weiner, *C.I.A. O istorie secretă*, București, Editura Litera Internațional, 2009, p. 58; vezi și articolul *Code Name Artichoke*, semnat de Hugh Turley, disponibil în 21 iulie 2009 la <http://www.dcdave.com/article5/090527.htm>; cf. Mark Thompson, *Tortura – în sfârșit judecată*, în „Cadran politic”, anul V, nr. 46, martie 2007.

¹⁴ Cf. John Ranelagh, *Agencia. Ascensiunea și declinul C.I.A.*, București, Editura Bic All, 1997, p. 176-180 și 189-190.

¹⁵ Center for Strategic Intelligence Research, *Educing Information. Interrogation: Science and Art. Foundations for the Future. – Intelligence Science Board. Phase 1 Report*, Washington DC, National Defense Intelligence College, 2006, p. XIII.

explicarea lor cât mai logică, scopul final al studiului nefiind, în nici un caz, acela de a furniza argumente pentru „condamnări”, indignări post-factum, tirade moralizatoare ținute din poziția confortabilă oferită de calitatea de cetățean al secolului XXI, rezident într-un stat cu regim democratic! Ajunși în acest punct, dorim să reamintim cititorilor două dintre punctele incluse în apelul „*Liberté pour l'histoire*”, publicat, în decembrie 2005, de 19 reputați istorici francezi în revista „*L'Histoire*”:

„*L'histoire n'est pas la morale. L'historien n'a pas pour rôle d'exalter ou de condamner, il explique.*

L'histoire n'est pas l'esclave de l'actualité. L'historien ne plaque pas sur le passé des schémas idéologiques contemporains et n'introduit pas dans les événements d'autrefois la sensibilité d'aujourd'hui”¹⁶.

Așadar, gardienii „corectitudinii politice în istoriografie”, atât de numeroși și de vocali astăzi, ar fi bine să aibă în vedere faptul că istoricul nu scuză și nu acuză, el explică și reconstruiește trecutul, de o manieră cât mai comprehensibilă, pe baza izvoarelor care îi stau la dispoziție la un moment dat, chiar dacă, uneori, selectarea acestor izvoare și interpretarea lor este influențată¹⁷ de nevoile prezentului, de concepțiile care domină într-o cultură. În acest sens, istoricul britanic Edward H. Carr remarcă: „*Istoricul nu este nici umilul sclav, nici tiranicul stăpân al faptelor. Raportul dintre istoric și fapte se situează pe un plan al egalității și al schimbului reciproc. Oricine este de profesie istoric știe, dacă stă o clipă să reflecteze asupra sensului propriei*

¹⁶ „Istoria nu este tot una cu morala. Istoricul nu are rolul de-a exalta ori de-a condamna, el explică. Istoria nu este sclava actualității. Istoricul nu aplică trecutului schemele ideologice contemporane și nu introduce în evenimentele de odinioară sensibilitatea prezentului”. Pentru varianta în limba română am folosit traducerea oferită de Gheorghe Buzatu în capitolul consacrat istoriografiei și izvoarelor din volumul al IX-lea al tratatului de istorie a românilor publicat de către Academia Română – cf. Academia Română, *Istoria românilor, vol. IX România în anii 1940-1947*, Dinu C. Giurescu, coordonator, Florin Șperlea, secretar, București, Editura Enciclopedică, 2008, p. XXVIII; vezi și articolul *Laissons les historiens faire leur métier!*, în „*L'Histoire*”, no. 306, février 2006.

¹⁷ Asupra raportului dintre obiectivitate și subiectivitate în scrierea istoriei, vezi Paul Ricoeur, *History and Truth*, ediția a V-a, Evanston, Illinois, Northwestern University Press, 1998, p. 21-41. Potrivit acestuia, în cunoașterea istorică „există tot atâtea nivele de obiectivitate câte comportamente metodice există”. Pentru un punct de vedere marxist cu privire la împletirea dintre obiectiv și subiectiv în procesul cunoașterii, vezi capitolele *De ce rescriem mereu istoria?* și *Obiectivitatea adevărului istoric* din lucrarea filosofului polonez Adam Schaff, *Istorie și adevăr*, prefață Alexandru Boboc, traducere din limba germană Alexandru Boboc și Ion Mihăilescu, București, Editura Politică, 1982, p. 309-360.

munci, că istoricul este preocupat în permanență să adapteze faptele la interpretare și interpretarea la fapte. (...) Istoricul începe prin a face o alegere provizorie a faptelor și, continuându-și munca, dă o interpretare provizorie, în lumina căreia a fost făcută alegerea – de alții sau de el însuși. Pe măsură ce lucrul înaintază, interpretarea, alegerea și ordonarea faptelor suferă subtile și poate, în parte, neașteptate schimbări datorită acțiunii reciproce a unuia sau altuia dintre elemente. O asemenea acțiune reciprocă implică, în plus, o reciprocitate între prezent și trecut, din moment ce istoricul este parte a prezentului, iar faptele aparțin trecutului. Istoricul și faptele istorice sunt legați printr-un raport de dependență mutuală. Istoricul fără fapte este inutil și fără rădăcini; faptele fără istoric sunt moarte și lipsite de semnificație”¹⁸. Așa cum observa un alt mare istoric, „intervenția istoricului care alege documentul, extrăgându-l din mormanul de date ale trecutului, preferându-l altora, atribuindu-i o valoare de mărturie care depinde cel puțin în parte de propria lui poziție în societatea epocii sale și de organizarea lui mentală, se include într-o condiție inițială care este și mai puțin «neutră» decât intervenția sa. Documentul nu este inofensiv. (...) Cade în sarcina istoricului să nu facă pe naivul”¹⁹.

Cu totul altceva este însă ca discursul istoric să fie aservit **deliberat** propagandei și retoricii politice²⁰, „plivindu-se” cu grijă toate nuanțele neconforme cu dogma oficială a momentului și îngrădindu-se la maxim pluralismul interpretativ.

În excelentul său volum „*Republica absentă. Politică și societate în România postcomunistă*”, profesorul Daniel Barbu prezenta într-o manieră mai mult decât sugestivă exact genul de comportament pe care diverse persoane, asemenea colegului meu, încearcă să-l impună ca normă indiscutabilă în cercetarea istorică de astăzi:

„...anticomuniștii de dată recentă și cu denumire de origine necontrolată au aparent toate motivele să considere că descrierii trecutului comunist i se potrivește cel mai bine un ton tragic. În același timp, este

¹⁸ E. H. Carr, *Sei lezioni sulla storia*, Torino, Einaudi, 1967, p. 35 apud Vittorio Vidotto, *Ghid pentru studiul istoriei contemporane*, traducere de Radu Gâdei, București, BIC ALL, 2007, p. 40.

¹⁹ Jacques Le Goff, *Documento/Monumento*, în „Storia e memoria”, Einaudi, Torino, 1986, p. 454 apud Vittorio Vidotto, *op. cit.*, p. 92.

²⁰ Interesant de remarcat că până și în perioada de final a regimului comunist din România, o oarecare surdină fusese pusă asupra mult trâmbițatelor canoane ideologice – cf. Crizantema Joja, *Sensul ideologic al demersului științific*, București, Editura Politică, 1986, *passim*.

aproape neîndoielnic că singurul sentiment pe care se cuvine să-l mai trezească acum totalitarismul este repulsia. Așadar, atitudinea normală față de ceea ce a însemnat totalitarismul comunist s-ar situa astăzi între gravitate și dezgust. Curiozitatea, sistemică și critică, față de actorii comunismului ori interesul pentru comunism ca fenomen de societate constituie o excepție suspectă de la această regulă a normalității postcomuniste”²¹.

Din nefericire, deși au trecut șapte ani de la analiza domnului Barbu, istoriografia română rămâne încă tributară politicului și ideologiilor într-o măsură îngrijorătoare, fapt ce a condus la dispariția „discursului median, de natură să permită analize mai nuanțate”²² și la proliferarea noului dogmatism, structurat pe valorile socotite, astăzi, a fi „corecte politic”. În aceste condiții, evident, teoretizarea necesității și inevitabilității înjugării istoriei la carul ideologiilor, de o nuanță sau alta, nu a întârziat să se producă. Astfel, acum mai bine de un deceniu, istoricul Lucian Boia nu ezita să afirme: „Istorie fără ideologie nu se poate. Mesajul istoricului poate fi explicit sau implicit, istoricul însuși poate fi conștient, mai puțin conștient sau deloc conștient (în cel din urmă caz mințindu-se singur) de implicațiile ideologice ale demersului său. Toate acestea nu schimbă nimic, fiind atitudini de ordin formal și subiectiv. În mod obiectiv și esențial, istoria este încărcată cu ideologie. Iar prin ideologie, înțelegem ideologie în sensul deplin al conceptului: nu un amalgam oarecare de opinii despre lume, viață și societate, ci un sistem bine definit de idei, inserat într-un cadru social și politic nu mai puțin bine definit”²³. Așadar, concluzia către care sunt îndreptați, discret, tinerii studenți ai facultăților de istorie este evidentă: dacă „fără ideologie nu se poate”, iar scrierea istoriei nu este decât „un joc cu trecutul”, de ce să nu o transformăm într-un joc lucrativ? De ce să nu ne punem deliberat în slujba unei ideologii, încetând, astfel, „să ne mai mințim singuri”? În acest fel, istoricul se transformă într-un *deus ex machina* al unui joc de tip „păcănele” (sau, pentru adepții limbii engleze, *slot machines!*),

²¹ Daniel Barbu, *Republica absentă. Politică și societate în România postcomunistă*, ediția a doua revizuită și adăugită, București, Editura Nemira, 2004, pp. 108-109.

²² Alexandru Zub, *Sovietizarea României. Implicații istoriografice*, în Ilie Popa (ed.), «Experimentul Pitești». Conference Proceedings. Comunicări prezentate la Simpozionul «Experimentul Pitești – Reeducarea prin tortură», ediția a III-a, Pitești, 26-28 septembrie 2003, Pitești, Fundația Culturală „Memoria”, Filiala Argeș, 2004, p. 48.

²³ Lucian Boia, *Jocul cu trecutul – istoria între adevăr și ficțiune*, București, Ed. Humanitas, 1998, p. 107.

extrăgând și afișând, la comandă, acele aspecte ale trecutului considerate câștigătoare de cel ce apasă pe butoane! „Cine plătește comandă și muzica!”.

Rezultatul palpabil al unor astfel de îndemnuri venite din partea unor magiștri urcați, adesea intempestiv, de fabricile de vedete din mass-media, pe socluri de viitoare statui este un discurs istoric militant-moralizator, care „tinde să ofere explicații unice ale evenimentelor”, fiind „lipsit de articularea și complexitatea unei adevărate analize istorice”²⁴, promovat cu agresivitate de „istoricii-propagandiști”, gata oricând să răspundă „prezent” la solicitările Puterii și să se muleze, simultan, pe șabloanele simplificatoare impuse de „fabricile de vedete” din mass-media.

De aici și până la „vânătoarea de vrăjitoare” nu este decât un pas, pe care oameni dispuși să reconstruiască „frontul istoriografic”, de această dată anticomunist, evident, nu ezită să-l facă, așa cum stă mărturie excesul de zel manifestat de distinsul meu coleg în „demascarea” mea ca „legitimator” al abuzurilor perioadei comuniste.

După cum remarcă Mircea Platon, *„atâta timp cât a fost doar o doctrină politică, în România comunismul nu a avut ecou. Impus însă cu forța de către armatele sovietice, comunismul a devenit repede cuantificabil în slujbe, case, privilegii. S-a adaptat metabolismului politic românesc. Ba chiar s-a adaptat atât de bine încât a sfârșit prin a deveni tot o afacere de familie”*²⁵. Parafrazând, putem afirma că nici anticomunismul nu a avut prea mulți aderenți în România până în 1989. Când regimul democratic a fost reinstaurat în România, tot ca o urmare a unei decizii a Marilor Puteri, oportunitatea anticomunismului s-a înfățișat în toată splendoarea sa pentru numeroși concetățeni. Convertit rapid în „slujbe, case, privilegii”, anticomunismul de conjunctură continuă să fie parte integrantă a „metabolismului politic românesc”, punându-și amprenta, ca și comunismul, în special pe produsele culturale elaborate în sfera științelor sociale, în rândul cărora istoria recentă ocupă un loc privilegiat. În acest context, nu pot să nu remarc cât de actuală este în România contemporană remarca lui N.S. Hrușciiov, veche de peste o jumătate de secol, conform căreia *„intelectualii sunt precum vrăbiile: întinde-le o palmă plină cu firimituri și vor veni, neîntârziat, să ciugulească din ea”*.

²⁴ Vittorio Vidotto, *op. cit.*, p. 16.

²⁵ Mircea Platon, *Ortodoxia pe litere. Îndreptar de fundamentalism literar*, București, Editura Christiana, 2006, p. 46.

În final, nu pot decât să spun că, pentru orice iubitor al istoriei, înainte de a asculta „cântecul de sirenă” al Puterii, indiferent ce coloratură are aceasta, mult mai util este recursul la versurile genialului Mihai Eminescu, aruncat și el, tacit, în uitare pentru vina de a nu-și fi adaptat opera la exigențele politice ale secolului XXI:

*„Viitorul și trecutul
Sunt a filei două fețe,
Vede-n capăt începutul
Cine știe să le-nvețe;
Tot ce-a fost ori o să fie
În prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zădărnicie
Te întreabă și socoate”.*

Glossă, 1883

Dr. ist. Florian Banu

ISTORIA FRUMOASEI „ȘEHEREZADE”

La 32 de ani, brunetă, cu ochii foarte ușor migdalați, de un albastru marin tulburător, nu prea înaltă și cu dimensiunile aproximative 60 – 90 – 60, așa cum se cere acum unui fotomodel, era o apariție exotică, o adevărată prințesă din haremul celebrului Harun al Rașid, care nu putea trece neobservată. Iată pe scurt datele „personale” ale celei pe care Serviciul nostru de Contraspionaj o poreclise inspirat „Șeherezada”. Se afla în țara noastră – până la proba contrarie – în calitate de soție a unui diplomat dintr-o țară orientală, recent venit la post și, evident, botezat „Califul”.

Încă de la începutul șederii ei în România, „Șeherezada” s-a dovedit o femeie energică, inteligentă, deosebit de sociabilă. Știa să se facă plăcută în orice anturaj, iar în saloanele diplomatice era nelipsită, vorbind o engleză perfectă de Oxford, ceea ce trăda că petrecuse mulți ani în țara Albionului. Spre deosebire de soțul ei, care nu gusta societatea celorlalți diplomați și părăsea rareori ambasada pentru a participa la câte un cocktail, una dintre principalele sale griji fiind aceea să respecte orele de rugăciune atât de importante pentru un credincios musulman, „Șeherezada” era ca argintul viu, neratând nici cea mai anostă sindrofie diplomatică. Primea și vizita soții de diplomați, iar la cocktail-uri era permanent anturată de diverși diplomați și atașați militari care, în ciuda prezenței consoartelor, nu se puteau împiedica de a încerca să intre în grațiile ei, venind spre ea ca fluturii de noapte atrași de lumină. Cocheta cu toți, împărțea zâmbete pline de drăgălășenie, dar nu se înfripase nici o idilă, spre dezamăgirea ofițerilor de contraspionaj care sperau în dezlănțuirea unei relații pasionale cu vreun diplomat cunoscut ca fiind rezidentul unui serviciu de spionaj mai important. Ofițerii începuseră să creadă că era doar o femeie fericită că a scăpat de încorsetările și rigorile legilor islamice și care se bucura de libertatea pe care o câpătase temporar. Drept urmare slăbiră controlul.

Între timp, „Șeherezada”, acomodată cu viața din România, a început să facă vizite de binefacere în diverse orfelinate și cămine de bătrâni, împărțind

daruri. Era un mod elegant și onorabil de a pătrunde în societatea românească. Treptat, timpul afectat pentru viața mondenă din lumea diplomatică a început să fie împărțit cu cel rezervat pentru cultivarea relațiilor ei din societatea românească. Plecând de la activitatea ei filantropică, printre cunoștințele ei începuseră să apară persoane cu funcții în aparatul de stat. „Șeherezada” devenise răsfățata unor reuniuni mondene destul de exclusiviste și chiar discrete ale personalităților românești, reuniuni pe care le prefera celor diplomatice. În mod firesc, și în aceste anturaje, slăbiciunile masculine pentru frumoasa orientală au început să dea roade. Așa se face că în scurt timp, pentru soția „Califului”, culisele politicii românești nu prea mai prezentau vreo taină. Ea a început să afle cu mult timp înainte ce legi se pregătesc, ce promovări se vor face în aparatul de stat, disensiunile din partid etc. Lucrurile s-ar fi desfășurat probabil în acest mod încă mult timp, însă Contraspionajul a intrat din nou pe firul vieții frumoasei din „1001 de nopți”.

Reluând controlul, serviciul de contraspionaj reușește să intre în posesia unei coli de hârtie din budoarul „Șeherezadei”, pe care rămăseseră imprimate urmele textului de pe două pagini scrise în limba engleză chiar de ea. După o muncă de mare migală, specialiștii serviciului de contraspionaj au reușit să citească conținutul celor două pagini suprapuse. Era un raport conținând informații despre unele măsuri ce urmau să fie luate pe linie de partid și de stat.

Devenise clar că primul instinct al ofițerului de contraspionaj fusese cel bun. „Șeherezada” era agent al unui serviciu de spionaj, iar perioada de relaxare a supravegherii ei fusese o greșeală. Raportul informativ întocmit în limba engleză dovedea că acesta era destinat unui reprezentant al unui serviciu de spionaj străin și în nici un caz pentru serviciul de informații al țării sale. Verificările au stabilit că domnul „Calif” era complet străin de preocupările informative ale soției sale.

Incontestabil că era interesant de stabilit care dintre diplomații străini era șeful „Șeherezadei”, dar transmiterea rapoartelor este un joc de copii atunci când agentul și rezidentul se întâlnesc oficial la tot felul de sindrofii diplomatice. Era dificil, dacă nu chiar imposibil de stabilit cine primea rapoartele și cu atât mai puțin era posibilă organizarea unui flagrant. Analizându-se situația la conducerea Direcției de contraspionaj, au fost luate în

discuție două variante: prima avea în vedere, în limbaj profesional, „întoarcerea” „Șeherezadei”, adică demascarea și determinarea ei de a lucra mai departe sub controlul nostru, o acțiune destul de riscantă și periculoasă, care ar fi putut compromite bunele noastre relații cu țara ei. A doua variantă avea în vedere informarea „elegantă” și discretă a șefului reprezentanței, ca un gest de prietenie, despre faptul că aveau o trădătoare care lucra pentru o putere străină. Se știa că a doua variantă însemna condamnarea la moarte a „Șeherezadei”, dar în munca de spionaj și contraspionaj sentimentalismele nu-și au locul, iar cel care acceptă să lucreze într-un asemenea domeniu trebuie să-și asume riscurile respective. În ce privește stabilirea diplomatului care primea informațiile și o dirija pe „Șeherezada” (care era recrutată ca agentă, probabil de mai mulți ani), se putea presupune ușor că era reprezentantul uneia dintre acele mari puteri care consideră că „trebuie” să controleze și să știe totul. În final, s-a optat pentru a doua variantă.

Când șeful reprezentanței și, respectiv, șeful „Califului”, au luat la cunoștință despre preocupările „Șeherezadei”, l-au chemat imediat pe acesta pentru a-l informa. Prima reacție a soțului a fost că vrea s-o ucidă cu mâna lui și țipa în toată ambasada că acesta este dreptul lui. Cu greu a fost potolit. Au convenit ca, sub un pretext plauzibil, un soi de misiune, s-o urce în primul avion în direcția capitalei țării lor, iar la coborârea din avion urma să fie așteptată de agenții poliției.

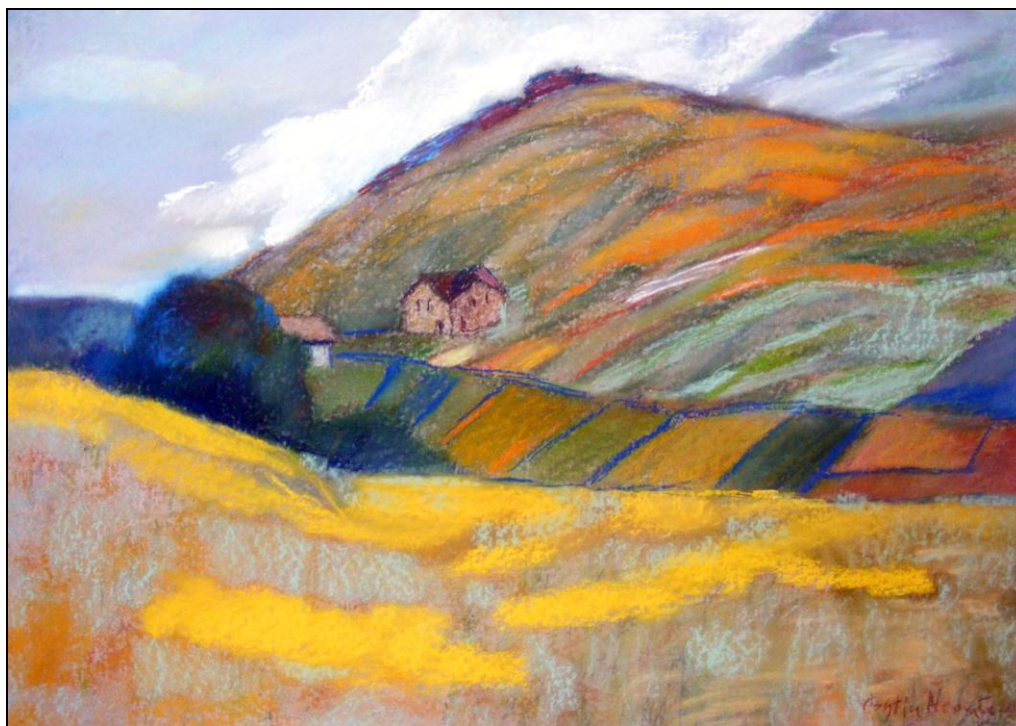
Când „Șeherezada” a aflat că trebuia să-și facă imediat bagajele, având de îndeplinit o misiune în capitală, și că nu mai avea voie să părăsească ambasada, a înțeles că se întâmplase ceva grav.

În conformitate cu înțelegerea stabilită, ambasadorul nu i-a interzis să folosească telefoanele ambasadei și, drept urmare, ea a făcut gestul pe care-l spera contraspionajul nostru: a pus imediat mâna pe telefon și l-a sunat agitată pe secretarul II al ambasadei unei mari puteri, informându-l că era sechestrată în ambasadă și avea să fie expediată acasă cu primul avion, însoțită de unul dintre polițiștii ambasadei. Vădit jenat și nemulțumit, totuși diplomatul a liniștit-o, asigurând-o că nu i se putea întâmpla nimic, fiind nevinovată, și a închis repede telefonul. Ofițerii contraspionajului s-au declarat mulțumiți. Cum s-ar spune, dintr-o lovitură prinseseră două muște.

Episodul final al acestei afaceri a fost mai puțin tragic pentru „Șeherezada”. Avionul în care se afla împreună cu însoțitorul ei mai făcea o escală într-o capitală. Bineînțeles, ea nu a avut voie să coboare, dar poliția aeroportului a intrat în avion pentru a controla pașapoartele celor care nu coborâseră la escală. Polițiștii au considerat că era ceva în neregulă cu actele și au coborât-o din avion, cu toate protestele însoțitorului ei.

Bineînțeles, frumoasa „Șeherezadă” a dispărut pentru totdeauna, spre disperarea „Califului” care a rămas „văduv” și cu onoarea pătată, dar spre tainica mulțumire a ofițerilor noștri care, omenoși ca tot românul, nu s-ar fi putut împăca cu gândul că „Șeherezada” ar fi atârnat în ștreang.

Col. (r) Hagop Hairabetian

UN ANTICOMUNIST FERVENT: BRUTUS COSTE

Brutus Coste a intrat în Serviciul diplomatic al României în anul 1932 și a deținut, între 1933 și 1936, diferite funcții la legațiile României de la Paris și Londra. În 1941 era însărcinat cu afaceri a.i. la Washington și, în această calitate, a obținut o declarație istorică de la Cordell Hull, Secretar de Stat și Sumner Welles, Subsecretar de Stat al SUA, prin care erau recunoscute drepturile României asupra Basarabiei și Bucovinei de Nord.

Ca urmare a faptului că România a declarat război SUA la 12 decembrie 1941, Legația română de la Washington a fost închisă și, la începutul anului 1942, Brutus Coste a ajuns la Legația României din Lisabona. A rămas la post pe tot timpul războiului, în 1945 fiind însărcinat cu afaceri a.i. După 6 martie 1945, s-a declarat opozant categoric al guvernului condus de Petru Groza. A menținut strânse legături cu ambasadorul Alexandru Cretzianu de la Ankara și împreună au convenit să nu se supună unei eventuale chemări în țară.

Nu i-a rechemat nimeni, dar în 1946 Coste a hotărât să rămână în exterior, emigrând în SUA, unde a predat documentele diplomatice cu care venise Institutului Hoover din California. După anul 1990, această arhivă a fost trimisă de Institut la redacția revistei „*Magazin Istoric*”, care a publicat lunar documente interesante despre frământările diplomaților și ale altor politicieni români rămași în exil după război.

Brutus Coste s-a manifestat ca un militant anticomunist convins, ca un soldat devotat al războiului rece, instaurat după anul 1947 între cele două blocuri politice și militare, foste relativ-aliat în cel de al doilea război mondial.

Nu putem înțelege acțiunile unei persoane și, cu atât mai puțin, nu le putem judeca, în afara contextului epocii.

Poziția lui Brutus Coste corespundea pe deplin atmosferei momentului și tocmai de aceea el s-a bucurat de sprijinul, de atenția și de susținerea autorităților americane. Să nu uităm că era epoca în care McCarthy-ismul făcea furori, epoca în care Comisia pentru cercetarea activităților antiamericane urmărea oameni de știință, artiști, scriitori pentru bănuiala de a avea simpatii comuniste. În acea perioadă cei care erau înscriși pe „Listele negre” își pierdeau locul de muncă, erau

victime ale persecuțiilor de tot felul, mergând până la aruncarea în închisori. Iată doar câteva dintre numele, mai bine cunoscute în țara noastră, ale celor înscrși pe acele liste negre: actorul Charlie Chaplin, dramaturgul Arthur Miller, fizicianul Robert Oppenheimer, compozitorul și dirijorul Leonard Bernstein, actorul Orson Welles, cântărețul Paul Robeson etc.

Puțini știu sau pot înțelege astăzi că senatorul McCarthy a dispus cercetarea bibliotecilor din străinătate ale Departamentului de Stat pentru a descoperi autorii procomuniști. Departamentul de Stat a cerut apoi acestor biblioteci să îndepărteze materialele „*oricărei persoane controversate, comuniste sau simpatizantă a comuniștilor*”. Asemenea cărți au fost scoase din rafturi și arse! Desigur, discret, nu pe ruguri publice, așa cum făcuseră naziștii cu două decenii mai devreme. Interesant de semnalat este faptul că romanul „Fahrenheit 451” al lui Ray Bradbury a apărut exact în asemenea timpuri, în 1953. Romanul descrie „*o viitoare societate americană în care cărțile sunt interzise și pompierii ard orice casă în care se găsesc cărți*”. (Wikipedia)

Brutus Coste, ca exponent activ al luptei împotriva sistemului politic instaurat în țările socialiste, era în contact permanent cu Departamentul de Stat, cu presa, cu diferite organizații și fundații care se situau pe o poziție anticomunistă. Scria memorii, proteste, ținea conferințe.

Prin atitudinea sa de luptător dârz împotriva regimului politic din România, s-a evidențiat printre vârfurile emigrației europene aflate în SUA și astfel, în anul 1954, a fost ales Secretar general al „Asociației Națiunilor Europene Captive” (ANEC), care cuprindea cele trei țări baltice ocupate de URSS în urma pactului Molotov-Ribbentrop din august 1939, precum și cele șase țări central și est-europene ocupate de trupele sovietice la sfârșitul războiului: Polonia, România, Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia și Albania.

Ce reprezenta ANEC?

În condițiile războiului rece, când în SUA bântuia McCharthy-ismul, când mii de ofițeri și subofițeri SS și Gestapo intrau, sub oblăduirea CIA, pe teritoriul american pentru a sprijini lupta împotriva comunismului, crearea unei organizații care să alimenteze ideea „jugului sovietic” și a națiunilor ținute „în captivitate” răspundea pe deplin cerințelor politice și propagandistice ale momentului.

În mod limpede la sugestia autorităților americane, o serie de foste personalități politice – prim-miniștri, miniștri, șefi de partide, ziariști, diplomați – din cele nouă țări așa-zise captive enumerate mai sus, au luat inițiativa de a

înființa, în anul 1954, ANEC. În urma unui „lobby” intens făcut printre politicieni, senatori și deputați, patroni de firme industriale și comerciale, de bănci etc., Departamentul de Stat al SUA a aprobat fonduri pentru înființarea și constituirea ANEC. Aceste fonduri au fost inițial de 300.000 de dolari anual. Mai târziu, ca urmare a evoluției situației internaționale, ele au fost reduse, fiind, în 1963, de 100.000 de dolari anual.

Organizația avea ca obiectiv prioritar să contrabalanseze anumite activități ale ONU și, bineînțeles, acțiunile diplomaților și delegațiilor din țările sus-menționate, devenite sau în curs de a deveni (România, Ungaria) membre ONU. În acest scop și-au ales ca locație o clădire situată vizavi de sediul ONU, pe First Avenue la New York. Își deschideau și ei sesiunile odată cu cele ale ONU, în septembrie, arborau fostele drapele naționale ale celor nouă țări. Pe fațada clădirii atârnavă o pancartă uriașă, pe care erau înscrise numărul sesiunii și denumirea organizației. În ziua deschiderii organizau demonstrații de stradă cu emigranți plătiți, iar Secretarul general, respectiv Brutus Coste, împreună cu câte un reprezentant al fiecărei țări, formau o delegație care depunea proteste la Secretariatul ONU (până în anul 1960 erau primiți de Secretarul general al ONU), la Departamentul de Stat și la cele două camere ale Congresului.

Brutus Coste își îndeplinea cu asiduitate sarcina. Alerga încoace și încolo la conferințe, simpozioane, congrese ale unor organizații din SUA și din alte țări, prin luările sale de cuvânt ținând mereu aprinsă flacăra războiului rece. Luat de val, a început să critice și inițiative ale Administrației SUA în privința relațiilor cu URSS sau în legătură cu războiul din Vietnam etc. Nu observase sau nu dăduse atenție discursului ținut de președintele Kennedy la deschiderea Sesiunii ONU din 1962 și, de asemenea, că în anul 1962, în urma crizei rachetelor din Cuba, Administrația SUA acceptase posibilitatea coexistenței pașnice între cele două sisteme ideologice, și „construcția de poduri” între ele (Lyndon Johnson). Brutus Coste nu accepta nici un fel de coexistență sau „poduri”, ci dimpotrivă, critica și poziția Administrației SUA.

În tot acest timp, unii dintre conducătorii „națiunilor captive”, între care Polonia și România, nu stătuseră „cu mâinile în sân”, așteptând să vină emigrația politică să le elibereze țările. Ei au acționat în ideea coexistenței pașnice și a „podurilor”, dezvoltând legăturile economice, culturale, științifice cu lumea vestică europeană și transatlantică. Pe de altă parte, au acționat pentru

consolidarea puterii statului și a organismelor sale de apărare, spre a evita acțiunile teroriste la care îndemneau și conferințele lui Brutus Coste.

De menționat că în perioada anilor 1950–1952, în România fuseseră desantate trei grupuri de spioni și teroriști selectați dintre emigranții români. Ultimul grup, format din patru indivizi, avea sarcina să-i lichideze pe Gheorghiu-Dej și pe Chivu Stoica. Se aflase în Occident că cei doi mergeau uneori împreună, pe jos, la sediile unde lucrau. Cei patru reușiseră să se plaseze în București. Au fost descoperiți la timp și acțiunea a fost ratată, fiind reținuți de autorități și judecați într-un proces public.

Lumea se schimba rapid, iar înlăturarea lui Brutus Coste de la conducerea ANEC nu mai avea nevoie decât de un mic impuls.

Istoria acestui impuls este scurtă, de numai cinci ani, dar cu atât mai interesantă.

În septembrie 1960, Gheorghiu-Dej condusesese delegația României la cea de a XV-a Sesiune a ONU, ținută la New York. Îi luase cu el și pe doi importanți lideri din conducerea PMR: Leonte Răutu și Ștefan Voitec. Era primul lor contact cu realitățile SUA și ale politicii internaționale așa cum era aceasta practică la Sesiunile ONU. Gheorghiu-Dej a ținut două discursuri bine primite de Adunarea Generală a ONU. A tras unele învățăminte, a prins curaj și a și întreprins unele măsuri. În primul rând în postul de ambasador la Misiunea Permanentă a României pe lângă ONU l-a numit pe prof. Mihai Hașeganu, care era ambasador în Cehoslovacia. A dispus ca personalul Misiunii să fie îmbunătățit cu diplomați noi și mai bine pregătiți. Chiar în anul următor au fost trimiși la Misiune patru noi diplomați și un consilier, împreună cu noul ambasador menționat mai sus. În țară s-a întărit Direcția de Informații Externe prin încadrarea de ofițeri tineri, bine pregătiți, îndeosebi de origine etnică română. Șeful instituției, colonelul Nicolae Doicaru, a transmis în termeni deosebit de limpezi noua orientare: *„românii din emigrație nu mai trebuie priviți ca fiind de cealaltă parte a baricadei”*. Desigur, nu era cazul celor ce se declaraseră și acționau deschis împotriva regimului, deci se poziționaseră ei înșiși „de cealaltă parte”.

Serviciul Emigrație, condus de Ismail Todiriu, s-a bucurat de o atenție mai mare. La biroul SUA din Serviciul respectiv au fost încadrați patru lucrători operativi cu experiență. Direcția principală de acțiune o reprezenta intensificarea legăturilor directe cu Emigrația, atât cu cea veche, economică,

cât și cu cea nouă, politică ori de altă natură. Astfel persoana lui Brutus Coste și organizația ANEC, condusă de el, au intrat în aceste preocupări.

Unul dintre cei noi veniți la Serviciul Emigrație era „Gabriel Alecu” transferat de la Regiunea Craiova în urma desființării Serviciului Independent Transporturi. A fost repartizat la Biroul I din cadrul Serviciului Emigrație, cu sarcina de a se ocupa de câteva obiective de la New York: Comitetul Național Român, condus de Constantin Vișoianu, Biroul Europei Libere, condus de Pascal Teodorescu-Valahu, Liga Românilor Liberi, înființată de fostul prim-ministru, general Nicolae Rădescu, și condusă de Mihai Fărcășanu, fostul lider al tineretului PNL, și colonia de români grupată în jurul bisericii Sf. Nicolae, al cărui preot paroh era Florian Gâldău. Președinte al Comitetului parohial era un prahovean, John Mateescu, un electrician venit în SUA în anul 1929. După anul 1948, parohia din New York fusese subordonată Episcopiei ortodoxe Misionare române, condusă de Valerian Trifa din Detroit. Preotul Gâldău avea același trecut politic ca și Valerian Trifa: gardiști, participanți la rebeliunea din 21–23 ianuarie 1941 și scoși apoi din țară de autoritățile germane. La aceste obiective se adăuga și ANEC-ul lui Brutus Coste.

Sarcina prioritară trasată de Todiriu era scoaterea lui Brutus Coste din acel post. În serviciu nu se știa mare lucru despre el și despre organizația pe care o conducea, ci doar că era un opozant feroce al regimului politic instaurat în țară după 6 martie 1945.

„Alecu” a început documentarea prin studierea informațiilor aflate în Arhiva DIE și provenite de la SSI. Această arhivă a SSI, pe care DIE o continuase, era pur și simplu o comoară, atât ca documente, cât și ca organizare. În 3–4 zile „Alecu” a aflat aproape tot ce îl interesa despre Brutus Coste și ANEC, dar și despre restul obiectivelor sus-amintite ce intraseră în competența sa.

Brutus Coste era băănățean din Ciacova, provenea dintr-o familie de intelectuali cu stare materială foarte bună, avea studii complete juridice și de filozofie și intrase în MAE prin concurs. Important de știut era că avea o soră, Zoe, profesoară, căsătorită cu un inginer energetician, Remus Răduleț, academician, șef al Institutului de Energetică al Academiei, situat în Calea Vitan. Remus Răduleț fusese ales cu câțiva ani în urmă vicepreședinte al Comitetului Internațional de Energetică, cu sediul în Elveția. În anul 1960, organizase la București un Congres al acestui organism, cu o largă participare a oamenilor de știință energeticieni de pe tot mapamondul, ocazie cu care se

adoptaseră reglementări importante în legătură cu energetica acelor ani. Dată fiind poziția sa, călătorea frecvent în exterior. La Serviciul pașapoarte s-a găsit o cerere-chestionar a soției sale. Solicitase cu 2–3 ani în urmă pașaport pentru a merge împreună cu soțul în Elveția, cerere care fusese însă respinsă. Cineva pusese rezoluția: *„Are un frate, fost diplomat român, care conduce la New York o importantă organizație internațională anticomunistă”*.

„Alecă” a făcut un raport cu propunerea de a sta de vorbă cu academicianul Răduleț. Acesta nu era membru de partid și nici în partidele istorice nu activase. „Alecă” a contat pe faptul că și el avea interes să obțină pașaport pentru soție. Șefii au aprobat, dar cu oarecare îndoială, Todiriu chiar afirmând: *„Și tu crezi, măi oltene, că academicianul o să vrea să stea de vorbă cu tine pe tema respectivă?”* „Până nu încercăm nu știm”, a răspuns „Alecă” și a trecut la acțiune.

Domnul academician nu numai că a vrut, dar l-a primit cu bucurie când a aflat despre ce era vorba, afirmând că de mult voia să stea de vorbă cu cineva despre situația cumnatului său. După două ore de discuții deschise și concrete, s-au convenit cu domnul Răduleț următoarele: La prima ieșire în exterior va fi împreună și cu soția sa, căreia „Alecă” îi va asigura obținerea vizei. Îl va suna pe Brutus Coste la New York și îl va informa că este în Elveția împreună cu Zoe și, dacă poate, s-ar bucura să fie pentru o zi-două împreună. Dacă va veni, în discuții să îi lase inițiativa lui Brutus Coste și surorii sale, iar el Răduleț, să nu îl întrebe nimic despre preocupări sau despre felul în care își câștigă existența. El, Răduleț, să îi vorbească numai despre preocupările sale de profesor la Politehnică, șef al Institutului de Energetică, academician etc. Nu îi va cere nimic la acea întrevedere. În ceea ce privește politica, să îi lase inițiativa lui Brutus Coste, dându-i totuși de înțeles că aceasta nu îl preocupă, că are destule griji cu studenții, cu Institutul și cu Academia, cu Energetica pe plan mondial.

Soția sa va discuta cu fratele ei ceea ce va crede dânsa de cuviință.

În fine, a venit luna aprilie. Academicianul a plecat împreună cu Zoe la Geneva, unde urma să stea 8–10 zile.

Brutus Coste a venit la trei zile după ce fusese înștiințat. Bucuria și emoția au fost reciproce pentru toți trei. Brutus Coste a stat trei zile în Elveția, mai mult cu sora sa, Remus Răduleț fiind ocupat cu lucrările forului energetic al cărui vicepreședinte era. Au discutat mai mult în ultima seară, când Brutus

Coste a devenit mai agresiv, propunându-i surorii sale și lui Remus Răduleț să rămână în exterior.

Desigur a avut loc o discuție îndelungată și contradictorie pe tema respectivă, academicianul demonstrându-i că poziția lui socială și a soției nu ar putea să o obțină în exterior nici dacă ar mai trăi încă o viață. În politica războiului rece nu s-ar angaja, așa cum este el, Brutus Coste, angajat, deoarece nu este specialitatea sa și ar putea greși. Nu ar putea să își critice țara care a ajuns în situația politică în care se află datorită istoriei, dar și datorită foștilor ei diplomați, care nu au putut să îi apere interesele atunci când trebuia și au implicat-o în cârdășia cu Hitler. Zoe, sora lui Brutus Coste, a fost și ea categorică și i-a reproșat acestuia lipsa de respect dacă vine cu asemenea propuneri la ea și la soțul ei, care este un om de prestigiu, atât în țară, cât și în străinătate. Brutus Coste s-a scuzat, spunând că nu a vrut să îi supere, dar că el își va urma linia politică pe care a adoptat-o din 1947 și în care crede, chiar dacă aceasta s-ar putea să fie greșită. Astfel s-au despărțit.

Războiul rece se întetise în urma doborârii avionului de spionaj al SUA, la 1 mai 1960, ocazie cu care pilotul Gary Powers fusese luat prizonier.

O consfătuire inițiată de Franța între liderii celor patru mari puteri, care ajunseseră deja la Paris, a fost atunci ratată din cauza propunerii năstrușnice lansate de Hrușciiov ca președintele american Dwight Eisenhower „să condamne actul provocator al aviației americane, să garanteze că pe viitor Statele Unite se vor abține de la orice alte asemenea acțiuni și să îi pedepsească pe cei responsabili pentru operațiunea U-2”. Desigur, era o aberație, iar anularea consfăturii i-a provocat supărare și dezgust generalului De Gaulle, deoarece el, în numele Franței, era inițiatorul acelei consfătuiri.

Cazul Brutus Coste a rămas pe tapet, strângându-se informații despre toate acțiunile sale atât în cadrul ANEC, cât și în afară, conferințe, simpozioane etc., cu luări de poziție contrare politicii oficiale a SUA, promovată de John Kennedy și ulterior de Lyndon Johnson, în privința relațiilor cu URSS, dar și cu Polonia și România.

După „Declarația de independență” din 23 aprilie 1964, când relațiile României cu SUA au luat o turnură pozitivă, s-a acționat în ideea rezolvării cazului Brutus Coste. La sfârșitul anului 1964, ministrul Corneliu Mănescu, care conducea delegația României la Sesiunea ONU, a organizat la Ambasada de la Washington o recepție în onoarea Secretarului de Stat al SUA, Dean

Rusk. „Alecucă”, care era secretar II la Misiune, l-a informat pe consilierul Misiunii, care participa și el la acea recepție, să-i aducă la cunoștință lui Corneliu Mănescu cazul Brutus Coste. Ministrul, cu flerul pe care îl avea, urma să-i relateze lui Dean Rusk povestea lui Brutus Coste așa cum știa el mai bine.

La sfârșitul recepției, când cei doi s-au retras într-un salon alăturat la cafea și coniac, Corneliu Mănescu, între altele, i-a spus lui Rusk: „*Vă spun cu regret că avem aici un diplomat român, care critică politica SUA și doresc să vă precizez că este plătit de Departamentul de Stat al dvs.*”. Rusk a rămas contrariat, nu știa despre cine este vorba! Când Corneliu Mănescu i-a spus numele și organizația ANEC, Rusk a afirmat: „*Ah, îl știu, domnule, anul acesta am omis să-l scoatem, dar la anul nu mai scapă. Noi o vom face însă «democratic», la alegerile ANEC din septembrie anul viitor. Deocamdată i-am redus fondurile, dar omul nu a înțeles semnalul. Dintre cei nouă, majoritatea îl va alege pe unul dintre cei trei baltici, iar fondul va fi menținut redus*”.

Așa a și fost, iar Brutus Coste a ajutat și el Departamentul de Stat. La o conferință din iunie 1965, intitulată „Importanța strategică a Europei Centrale și de Est pentru cauza libertății în Europa” a repetat criticile, tăindu-și singur craca de sub picioare. Astfel, la 6 octombrie 1965, deci la câteva luni după menționatul discurs, agențiile de știri anunțau: Secretarul general al ANEC a fost înlăturat!

Așa se întâmplă câteodată când vrei să fii „mai catolic decât Papa”, așa cum fusese Brutus Coste în acei ani.

A murit de cancer în anul 1984, în SUA.

Grigore A. Aldea

PE URMELE „MESAJELOR ASCUNSE”

În numărul anterior al revistei noastre am publicat un material privind modul în care Securitatea a abordat în anii '70 - '80 problema folosirii de către unii oameni de artă și cultură a creației literar-artistice pentru transmiterea, în modalități disimulate, a unor mesaje critice ori contestatare la adresa guvernării comuniste¹.

Pe lângă o analiză a dimensiunilor acestui fenomen și a modalităților de abordare de către unitățile informative ale Securității, **am prezentat și câteva experiențe proprii pe tema lucrărilor literar-artistice suspectate în epocă de a conține „mesaje ascunse”**.

Întrucât cazuistica proprie în această problematică extrem de complexă și sensibilă, acumulată în cei 15 ani în care am îndeplinit atribuții informative antisubversiune în mediile cultural-artistice, este destul de bogată și diversă, **am mai selecționat câteva cazuri semnificative**, pe care le voi prezenta în cele ce urmează. Însă, de această dată, așa cum se va constata în continuare, este vorba despre situații care s-au dovedit a fi false acțiuni de subversiune prin creații literar-artistice.

♦ În anul 1980, am primit ordin să desfășor activități informativ-operative pentru identificarea unui anume **Alexandru Andrieș, autor al unei caricaturi susceptibile de interpretări apărute în albumul ediției din acel an a Salonului internațional de caricatură de la Montreal**.

Lucrarea reprezenta un pește exotic într-un spațiu marin, cu un plastru pe cap, care privea cu neîncredere o momeală constituită dintr-un simbol al epocii, secera și ciocanul. În absența unui text explicativ, la nivelul factorilor ideologici s-a concluzionat că lucrarea de artă se dorea o aluzie la adresa expansiunii comunismului vizând lumea a treia.

Identificarea autorului acestei caricaturi s-a dovedit a fi destul de dificilă, întrucât numele semnatarului ei, Alexandru Andrieș, nu figura între

¹ Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu, *Securitatea anilor '70-'80 și cenzura ideologică*, Vitralii – Lumini și umbre nr. 12, septembrie-noiembrie 2012, p. 83-94

membrii Uniunii Artiștilor Plastici sau ai Fondului Plastic. De asemenea, nu făcea parte din Asociația Artiștilor Plastici Amatori.

În această situație, a trebuit să extind verificările la nivelul cluburilor și caselor de cultură. După circa 3 luni de eforturi am obținut un fir. Cu câțiva ani înainte, la Clubul „A” al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu” se remarcase un student pe nume Alexandru Andrieș cu preocupări muzicale, scriitoricești ș.a.

Am stabilit că, după absolvirea institutului, a fost repartizat ca arhitect la un trust de construcții din Capitală. M-am deplasat imediat la locul său de muncă pentru a vedea dacă poate avea vreo legătură cu lucrarea expusă în Canada. Consultarea dosarului de personal a spulberat orice îndoială. Alexandru Andrieș își însoțea semnătura în documentele oficiale cu semnul ©, reprezentând dreptul de autor, care se regăsea și pe caricatura din album.

Pentru a stabili circumstanțele în care acesta a trimis lucrarea respectivă la expoziția din Canada și a afla care este explicația sa cu privire la mesajul ei, am trecut la contactarea lui Alexandru Andrieș, la locul său de muncă.

Din discuții a rezultat că Alexandru Andrieș avea preocupări artistice multiple, inclusiv în domeniul artelor plastice. Văzând în atelierul unui pictor din Brașov, rudă a sa, un anunț privind organizarea expoziției de la Montreal, a trimis organizatorilor lucrarea în cauză fără aprobarea vreunui for autorizat (Ministerul Culturii sau Uniunea Artiștilor Plastici), conform procedurilor existente în epocă. Caricatura era însoțită de un text care anula posibilitatea unor interpretări privind conținutul, respectiv: „Ideologia nu trebuie folosită ca momeală”.

Evident că raportul prezentat conducerii profesionale nu stabilea nici o vinovăție și propunea clasarea materialului.

După câteva zile, însă, am primit un telefon de la Alexandru Andrieș, care mă informa că a fost anunțat de conducerea Institutului de Arhitectură „Ion Mincu” că, datorită „problemelor” pe care le are cu Securitatea, își va înceta activitatea de preparator, pe care o desfășura în paralel cu cea de arhitect la trustul de construcții. Această decizie era de natură să-i afecteze cariera universitară, care era prima dintre opțiunile sale profesionale.

Fără un acord prealabil al șefilor ierarhici, am procedat la recontactarea conducerii Institutului de Arhitectură, de la care se obținuseră inițial datele care au condus la identificarea lui Alexandru Andrieș, pentru a informa că a fost vorba de o alarmă falsă.

Demersul și-a atins scopul, Alexandru Andrieș desfășurându-și în continuare nestingherit activitatea universitară până la gradul de profesor.

Într-un interviu acordat după mulți ani unei publicații culturale, la întrebarea pusă de redactor dacă a avut probleme cu Securitatea, Alexandru Andrieș a răspuns afirmativ, precizând cu onestitate însă că nu are nimic de reproșat nimănui, din contră!

♦ În perioada cât am fost coordonatorul colectivului „Artă-cultură” și am răspuns nemijlocit de activitatea informativă și contrainformativă în cadrul Ministerului Culturii, **am folosit în destule situații relațiile oficiale și personale la nivelul factorilor de conducere ai acestei instituții pentru înlăturarea elementelor de blocaj privind publicarea unor creații literar-artistice.** Rațiunile pentru care făceam asemenea demersuri erau de ordin operativ. Deseori, pentru probleme minore, se amâna sau se obstrucționa publicarea unor lucrări, fapt care îi determina pe autorii acestora să inițieze acțiuni publice de protest ori să amenințe cu asemenea acțiuni. Având în vedere că efectele negative ale unor asemenea acțiuni asupra climatului din mediul cultural-artistic erau mult mai mari decât „problemele de conținut” pe care le ridicau creațiile respective, solicitam reanalizarea lor și din această perspectivă. Întrucât asemenea cazuri alimentau propaganda externă pe tema îngrădirii libertății de creație, factorii de decizie din Ministerul Culturii erau deseori receptivi, dacă nu aveau indicații exprese de la conducerea partidului.

În context, voi menționa contribuția noastră **la salvarea peliculei filmului „De ce trag clopotele, Mitică?”**, prin influențarea deciziei de a conserva materialul filmat, în pofida neavizării de către factorii ideologici și a deciziei Elenei Ceaușescu de a fi distrus.

Filmul „De ce trag clopotele, Mitică?”, realizat de regizorul Lucian Pintilie după piesa „D'ale Carnavalului” de I.L.Caragiale, a generat reacții virulente din partea responsabililor cu resortul ideologic al PCR, îndeosebi a Elenei Ceaușescu.

Încă din perioada filmărilor, în mediile cinematografice adverse lui Lucian Pintilie au început să apară comentarii cu privire la problemele pe care le-ar ridica modul de abordare de către regizor a textului caragealian (demitizarea războiului de independență, prezentarea jignitoare a bulgarilor ș.a.).

În urma unor vizionări repetate la nivelul Casei de film și al Ministerului Culturii, filmul nu a primit avizul pentru finalizare și difuzare.

Neavizarea filmului a generat reacții negative din partea regizorului Lucian Pintilie, care s-a adresat personal ori prin scrisori redactorilor șefi ai unor ziare și reviste, precum și altor personalități din lumea cultural-artistică, solicitându-le să intervină în favoarea avizării filmului. În luna august 1984, într-un interviu acordat unui ziar american, preluat și de postul de radio „Vocea Americii”, a afirmat că nu poate să desfășoare o activitate normală în România, datorită cenzurii, motiv pentru care lucrează mai mult în străinătate.

În mediul cultural-artistic bucureștean s-a creat un curent favorabil susținerii filmului, care s-a diminuat însă după atitudinea adoptată de Lucian Pintilie în străinătate.

Fiind informată despre „problemele” pe care le ridica transpunerea cinematografică a lui Lucian Pintilie, precum și în legătură cu acțiunile acestuia în exterior, Elena Ceaușescu a cerut ministrului Culturii, Suzana Gâdea, să dispună topirea peliculei.

În acest context, în 1984, am sugerat ministrului Suzana Gâdea să nu-și lege numele de această acțiune evident aculturală și că ar fi mai potrivită transpunerea filmului de pe pelicula de lucru pe peliculă definitivă, urmând ca timpul să hotărască soarta acestuia. După ezitări generate de teama unor reacții dure din partea Elenei Ceaușescu, Suzana Gâdea a dat curs ideii, aprobând și investiția suplimentară pe care o presupunea această operațiune.

Atenția factorilor politici s-a deplasat spre alte zone, filmul lui Pintilie căzând, temporar, în uitare. După circa 6 ani, timp în care a stat în arhivă, filmul avea să fie redat culturii române.

♦ În final voi relata, succint, **un caz tragi-comic**. În vara anului 1988, într-o dimineață, alertă la Securitate! ***În rândul muncitorilor de pe imensul șantier „Casa Poporului”, circulau câteva numere ale ziarului legionar „Porunca Vremii”, care făceau referiri în conținut la probleme actuale.***

Întrucât în sfera de competență a serviciului în care lucram se afla și domeniul poligrafie, noi trebuia să răspundem cât mai repede posibil despre ce este vorba. În contextul operativ din 1988, se putea întâmpla orice, inclusiv tipărirea și difuzarea ilegală a unui ziar. Intriga combinația curioasă dintre titlul ziarului, orientarea sa legionară, datarea (29 februarie 1940) și textele la zi din conținut.

Înainte de orice alt demers profesional, am recurs mai întâi la o analiză de ansamblu și de conținut a publicației „clandestine”. Vizualizând doar formatul, titlurile și reproducerile, aveai senzația că ții în mână ziarul legionar

cu același nume din perioada interbelică. Citind însă conținutul articolelor, erai șocat să constăți că totul era în strictă actualitate (acțiuni, manifestări, personalități politice etc.).

Prima senzație a fost că s-a apelat la imaginea publicației legionare doar cu scopul de a induce în eroare. Pentru a stabili mesajele subversive care se presupunea că le conține ziarul respectiv, am trecut la analiza conținutului. Stupoare! Unele texte nu păreau să cuprindă lucruri în neregulă, dacă nu ne scăpau cumva. Altele erau incoerente, ceea ce accentua confuzia. Un lucru era din ce în ce mai evident. Caracterul de literă, așezarea în pagină și conținutul unor texte similar materialelor care apăreau în presa vremii („*Scânteia*”, „*Era Socialistă*” etc.) induceau concluzia că ziarul în cauză a fost tipărit acolo unde erau scoase publicațiile menționate, respectiv Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”.

Ca urmare, am cerut ofițerilor cu posibilități informative la „Casa Scânteii” să contacteze în regim de urgență relațiile operative cu posibilități în clarificarea multiplelor semne de întrebare. Având în vedere caracterul special al cazului și faptul că nu trebuia să facem noi publicitate publicației în cauză, era necesar ca discuțiile să fie purtate cu precauție. Între timp, am trimis un ofițer la Biblioteca Academiei Române pentru a consulta colecția ziarului legionar „*Porunca Vremii*”. Întrucât colecția se afla în fondul special, pentru consultarea ei am avut nevoie de avizul conducerii instituției respective. Stupoare și aici. Din colecție lipsea tocmai numărul căutat, cel din 29 februarie 1940. Au început supozițiile, s-au făcut completări la scenariile deja creionate mental. Cum nimic nu trebuia lăsat neverificat, s-a mers la calendarul anului 1940. Iarăși surpriză, 1940 nu a fost an bisect. Deci era vorba de un exemplar „pirat”.

În câteva zeci de minute, au început să apară primele clarificări. Eram în prezența unei întâmplări, care în alte circumstanțe nu ar fi generat atâtea suspiciuni. **Ziarul „clandestin” reprezenta, de fapt, recuzită pentru filmul „Drumeț în calea lupilor” dedicat uciderii marelui istoric Nicolae Iorga de către legionari în toamna anului 1940**, aflat în lucru în acel moment. Așa se explica faptul că, din rațiuni cinematografice, s-a acordat atenție doar titlurilor și fotografiilor de epocă, care se vizualizau pe peliculă. Textele articolelor nu aveau nici o logică deoarece, în procesul pregătirii pentru tipar, tipografii au umplut spațiile goale cu texte culese pentru alte ziare („*Scânteia*”, „*Era Socialistă*” etc.). Întrucât lățimea zăturilor diferea, cele care nu încăpeau erau tăiate corespunzător, așa explicându-se faptul că unele texte nu erau cursive. Mai era de stabilit cum au

ajuns ziarele respective pe șantierul de la „Casa Poporului” și, mai ales, dacă distribuirea lor a fost o acțiune voluntară. Au fost clarificate și aceste aspecte. La Combinatul Poligrafic „Casa Scântei” era o practică sustragerea unor publicații de către tipografii din schimbul de noapte, pe care le vindeau, îndeosebi în Gara de Nord. Ziarele respective fuseseră „cumpărate” la „snop” de către muncitori navetiști care lucrau la „Casa Poporului”.

O „învățătură”, valabilă pentru perioada respectivă, tot s-a desprins. Publicațiile cu conținut necorespunzător sau interpretabil tipărite în scopuri extra-publicistice trebuiau să fie gestionate cu grijă, pentru a nu ajunge în posesia unor persoane neavizate. În rest, doar un supliment de stres, la preaplinul acumulat deja din probleme reale, dar și din false sau presupuse riscuri pentru securitatea statului.

Gl.bg. (r) Vasile Mălureanu

Naționalism și internaționalism: Cei care au fugit de regimul sovietic

Vedem cum în ultimii ani încercările de a proteja interesele României, de a o apăra împotriva imixtiunilor politice brutale, împotriva subordonării economice sunt catalogate drept naționalism, iar naționalismul este – nu-i așa? – inadecvat politic. Voci, care luate individual ar fi fost ne semnificative, s-au reunit într-un cor zgomotos și se fac astfel auzite, susținând supunerea necondiționată în fața străinătății. Ceea ce, în sine, n-ar fi mare pagubă, fiecare având dreptul la afirmarea opiniilor proprii. Numai că opiniile de acest fel nu sunt întotdeauna proprietatea intelectuală a celor ce le exprimă și, în al doilea rând, aceștia nu se dau în lături de la nici un atac împotriva celor care nu acceptă punctele lor de vedere.

Acțiunea de sărutare simbolică a papucului a devenit pentru unii nu doar prilej de satisfacție internă individuală. Nu. Ea este împinsă către exhibiționism de cei care o practică și de voyeurism pentru cei care o admiră.

Am considerat de aceea interesant să le reamintim celor care nu au trăit istoria anilor grei de după război și nici nu au citit prea mult pe această temă cum a fost propăvăduit și „implementat” internaționalismul în România, cum au fost atacați și distruși „naționaliștii”.

*Celor care vor dori să relice că situațiile de atunci nu se pot repeta trebuie să le spunem că au dreptate. Acele situații nu se vor repeta niciodată **în forme identice**. Dar orice drum, oricât de lung, începe cu primii pași.*

Și acest drum pare să ducă înspre aceleași orizonturi.

Autorul rândurilor ce urmează, domnul Vasile Dumitru Fulger, a cunoscut nemijlocit atmosfera anilor postbelici, scrierile sale memorialistice fiind întotdeauna instructive și interesante.

În perioada de tristă amintire a anilor '50, pe când consilierii sovietici „călăreau” serviciile de informații ale țării noastre, trăgând sforile ca totul să se desfășoare conform programului politico-militar pe care conducerea de la Moscova îl elaborase cu privire la România, în cadrul MAI a funcționat un serviciu denumit „Naționaliști”, care fusese creat la cererea sovieticilor. Consilierii trimiși de Moscova, KGB-iști cu o bună experiență în domeniul muncii informativ-operative, au acordat o atenție deosebită acestui serviciu.

O perioadă de timp, consilier la serviciul respectiv s-a aflat un anume Filimonov, pseudonim desigur, un bărbat la 40-45 de ani, robust și roșcovan la

față. Lucra într-un birou mare, luminos. Mai tot timpul ținea ferestrele larg deschise, inclusiv iarna, mulți trăgând de aici concluzia că „tovarășul consilier” trebuia să fi fost originar de undeva de prin Siberia. Venea rar, nu avea un program anume, dar atunci când își făcea apariția cerea mape și dosare cu cele mai deosebite „acțiuni” și „cazuri” care aveau tangență cu URSS sau cu alte „țări frățești” socialiste. Mapele și dosarele solicitate stăteau la „consilier” cu săptămânile și lunile, de multe ori acesta plecând cu ele din sediu. Pe unele nu le-a mai restituit niciodată.

Filimonov, ca toți ceilalți consilieri sovietici, părea mai important decât românii din conducerea Direcției de Informații Externe. De regulă, la analizele de caz cu directorii noștri se mai putea exprima o părere în legătură cu măsurile ce se impuneau a fi luate pentru rezolvarea problemelor existente în dosarul analizat. Când însă analiza se făcea la „tovarășul consilier”, atunci nimeni nu îndrăznea să zică ceva: ce spunea KGB-istul era sfânt, așa trebuia să rămână, așa trebuia să se facă.

Mai târziu însă, când în funcții de conducere au fost numite cadre bine pregătite și cu simțul datoriei dezvoltat, patrioți români adevărați, oameni conștienți de importanța misiunii lor, spusele „consilierilor” trimiși de Moscova nu au mai fost literă de lege. Printre aceștia s-au numărat coloneii (mai târziu generalii) Neagu Cosma, Gheorghe Angelescu, Dumitru Borșan, Dumitru Tăbăcaru, Nicolae Budișteanu. Aceștia au ordonat subalternilor să nu le mai dea consilierilor sovietici dosare fără știrea și aprobarea lor. Nici măcar sinteze cu privire la o problemă sau la un caz aflat în atenția galonaților sosiți de la Moscova.

Uneori s-a mers până acolo încât li s-a spus KGB-iștilor că, în ceea ce ne privește, noi nu împărtășim punctul lor de vedere cu privire la maniera de a acționa într-o situație dată. De pildă, în 1959, fiind la Viena cu o delegație de cca. 400 de tineri participanți la o ediție a Festivalului Mondial al Tineretului, colonelul Neagu Cosma a refuzat cererea omologului său sovietic *„de a forma grupuri de tineri pe care să le arunce într-o confruntare directă cu tineretul capitalist”*. Ulterior s-a aflat că sovieticii aveau alte planuri prin *„aruncarea în confruntarea directă a unor grupuri de tineri”*: pregătirea condițiilor pentru noi acțiuni de spionaj și contraspionaj, de perspectivă imediată și mai

îndepărtată. Așa ceva pe noi nu ne interesa. Prezența noastră la Viena avea un scop pașnic, de colaborare.

Revenind la consilierul sovietic Filimonov, merită arătat că acesta avea ca secretar și interpret pe Iurea, un tânăr simpatic de 30-35 de ani. Era înalt, subțirel și blond cu un păr mai tot timpul rebel. Se aflase că acest Iurea, de fapt, nu era rus, ci provenea dintr-o mamă româncă din Basarabia și un tată ucrainean. Era un tip amabil și prietenos cu toată lumea. Mereu părea răvășit și pe jumătate adormit, dar, paradoxal, tot timpul era în mișcare. „Calitatea” lui cea mai mare, însă, era aceea că nu rezista la băutură, iar după 2-3 pahare de votcă sau vin devenea recalcitrant, violent. Din această cauză, de multe ori i-a creat șefului său probleme. Nici acesta nu îl putea potoli și stăpâni dar, întrucât Iurea era, probabil, de mare încredere, bun interpret și secretar, îl păstra pe lângă el.

Serviciul „Naționaliști” era organizat la cererea și după indicațiile sovieticilor. Probabil similar cu cel de la Moscova, dar, desigur, cu accente diferite pe unele probleme, luându-se în calcul particularitățile situației informativ-operative din România. *Problemele* ce trebuiau avute în vedere și acoperite informativ de acest serviciu erau formate din totalul elementelor de o anumită etnie, suspectă de activitate antisovietică. Suspiciunile și temerile că aceste elemente, considerate naționaliste, ar putea pune la cale acțiuni antisovietice, erau multiple și diverse, fiecare grup-problemă având însă particularitățile sale. Singurul factor comun avut în vedere în acțiunea de urmărire a acestora era atitudinea pe care o aveau față de URSS.

Iată principalele grupuri de „naționaliști” devenite „probleme” de care consilierii sovietici au fost preocupați permanent în mod special:

- ***Naționaliștii germani*** - erau avuți în vedere, în primul rând, fostele cadre naziste care au făcut parte din unitățile SS sau din conducerea armatei hitleriste rămase în țara noastră, precum și etnicii germani „*pătați*” sau care se manifestau dușmănos la adresa URSS;
- ***Naționaliștii ucraineni***, respectiv refugiații ucraineni stabiliți pe teritoriul României care calomniau Uniunea Sovietică; elemente care dezertaseră din Armata Roșie și se alăturaseră trupelor naziste, voluntari care

luptaseră sub comanda generalului Vlasov;

- **Naționaliștii maghiari**, în această categorie fiind incluși fanaticii și extremiștii maghiari din conducerea unor foste partide și grupări militariste, precum *Crucile cu săgeți*, *Garda zdrențăroșilor*, *Partidul Naționalist Maghiar*;

- **Sioniștii**, atenția principală fiind ațintită asupra organizațiilor sioniste și a elementelor care făceau propagandă antisovietică, dar și împotriva noului regim politic instaurat în România;

- **Naționaliștii armeni**, respectiv toți cei plecați din URSS, cu precădere aceia care se manifestau împotriva regimului sovietic; de asemenea, persoanele suspecte că au legături cu organizația naționalistă „Dașnak”;

- **Fugiții de regimul sovietic**, grupul cel mai numeros. Fiind vorba de români, această problemă s-a dovedit a fi delicată și sensibilă, inclusiv pentru ofițerii cărora le fusese repartizată. În această categorie erau incluși toți aceia care, dintr-un motiv sau altul, părăsiseră Uniunea Sovietică, stabilindu-se pe teritoriul României. Aceștia erau, aproape în totalitate, români din Basarabia, Bucovina sau din Ținutul Herța. Era un grup eterogen, format din intelectuali, foști ofițeri sau polițiști, oameni politici sau care lucraseră în administrația locală, preoți și fruntași ai satelor, considerați chiaburi.

Acesta a fost de departe grupul care le-a dat consilierilor sovietici cea mai mare bătaie de cap, întrucât cei care îl formau, români fiind, aveau șanse mari de a fi mai ușor găzduiți și ajutați de rude, prieteni și cunoscuți aflați în diferite colțuri ale țării. Unii au obținut acte de identitate false, alții au fost ajutați să-și găsească un domiciliu stabil sau un loc de muncă prin care să-și câștige existența. Românii basarabeni, bucovineni și din Herța s-au ajutat între ei, toți trăind cu speranța în suflet că va sosi și momentul când se vor întoarce la locurile lor de baștină.

Folosindu-se de Serviciul Naționalisti, sovieticii căutau să stabilească unde se află și ce fac „cei fugiți de regimul sovietic”, cu precădere cei care au deținut funcții politice sau în aparatul de stat, în armată și diverse organizații cu influență în rândul celor care și-au găsit refugiu pe teritoriul României. Măsurile specifice luate pentru identificarea și supravegherea unor asemenea

oameni, considerați a priori *periculoși* sau *extrem de periculoși*, nu atât pentru noua ordine social-politică ce se instaura în România cât mai ales pentru *Măreața Uniune Sovietică*, erau multe și diverse, fiecare caz care era semnalat și luat în lucru, de multe ori pe bază de dosar, având particularitățile sale.

Nu se admitea nicio abatere de la linia politică promovată de conducerea moscovită, iar sintagma *activitate antisovietică* era foarte largă, în ea fiind inclusă până și proliferarea celor mai banale bancuri la adresa lui Stalin, a *omului sovietic* și a *realizărilor epocale* ale Uniunii Sovietice. Directivele de la Moscova erau foarte categorice și nimeni nu avea curajul să se opună aplicării acestora. Dacă cineva îndrăznește să-o facă, era și acesta considerat dușman al URSS, urmând să suporte consecințele.

Una dintre aceste directive a fost aceasta: *toți cei care au părăsit Uniunea Sovietică și s-au stabilit în România, dacă nu se întorc de bunăvoie acolo de unde au plecat, să fie determinați să-o facă indiferent prin ce metode și mijloace*. Întotdeauna KGB-ul a urmărit îndeaproape respectarea directivelor, recurgând la orice. Mulți refugiați s-au lăsat păcăliți și s-au întors în URSS. Ajunși acolo au fost anchetați și condamnați la închisoare sau trimiși în lagărele de concentrare pentru ani grei. În unele cazuri, oamenii KGB-ului au avut în vedere recrutarea *repatriților* pentru folosirea lor în jocuri și combinații informativ-operative. Se presupunea că din rândul unor asemenea *naționaliști*, indiferent de etnie, puteau fi recrutați agenți pentru a fi infiltrați în grupurile de extremiști ucraineni, maghiari, germani etc. care își desfășurau activitatea împotriva URSS de pe teritoriul altor țări sau chiar în interiorul acesteia.

O caracteristică a muncii informative desfășurate de KGB-iștii ajunși consilieri la București a constituit-o ofensiva. Mai ales în prima parte a perioadei anilor '50 când, cu ajutorul noilor autorități de la București, au reușit să rețină și să trimită în URSS mai mulți *fugiți de regimul sovietic*, cu precădere din rândul românilor refugiați din Basarabia.

Prezentăm câteva exemple:

Pantelimon Halippa, cunoscut om politic și de cultură basarabean, mare patriot, permanent port-drapel al românismului și neînfricat luptător

pentru libertatea și suveranitatea țării sale. În 1950 a fost arestat iar în 1952 a fost transferat la Chișinău. După ce a fost anchetat și judecat de către sovietici, a primit o condamnare de 25 de ani muncă forțată în Siberia.

Preotul Vasile Țepordei, considerat primul publicist militant al Basarabiei, a fost arestat la Constanța în 1950, fiind acuzat de activitate antisovietică. Condamnat și el la 25 de ani, a fost trimis într-un lagăr de muncă silnică la Vorkuta, în Siberia, dincolo de Cercul Polar.

Gherman Pântea, unul dintre militanții de frunte basarabeni pentru unirea Basarabiei cu România, fost deputat în Sfatul Țării de la Chișinău și primar al orașului Odessa. Cât s-a aflat refugiat pe teritoriul României, sovieticii, folosindu-se de ofițerii Serviciului Naționalisti, l-au hărțuit și arestat de câteva ori pentru a-l condamna. „Norocul” său însă a fost acela că „securiștii” au intenționat să-l recruteze și să-l folosească chiar ei ca informator. Dar Gherman, om integru și corect, nu a cedat sub nicio formă, suportând cu stoicism hărțuiri, arestări și anchete. Soția lui a fost supusă, de asemenea, arestărilor și anchetelor, aducându-i-se acuzații de tot felul, inclusiv deținerea ilegală de aur.

Multe au avut de suferit românii care, din cauza războiului și a ciumei bolșevice, a nedreptăților social-politice și a aranjamentelor făcute de marile puteri peste capul României, s-au refugiat și stabilit pe teritoriul țării noastre. Desigur, toți au făcut-o sperând că aici le va fi mai ușor. Din nefericire, pentru ei și pentru întreaga țară, nu a fost așa, cei care au hotărât soarta omenirii lăsând România la cheremul sovieticilor.

Reflectând la toate acestea, merită să reamintim, în treacăt doar, că în perioada aceea țara noastră era împânzită de spioni și agenți sovietici de tot felul. Unii dintre aceștia au fost trimiși în România cu mult înainte de înfăptuirea actului de la 23 August 1944, cum a fost Emil Bodnăraș, care a participat și la pregătirea acțiunii. Alții, precum Gheorghe Pintilie și Alexandru Nicolski, ambii spioni „*cu acte în regulă*”, au fost împinși rapid în structurile de vârf încă de la începutul creării noilor organe de forță. Cu asemenea oameni, consilierii sovietici își puteau face mendrele după cum doreau. Cine îndrăznește să se opună acestora, când întreaga țară era sub ocupația Armatei Roșii?

Aceasta nu presupune însă să uităm faptul că au existat și cozi de topor, recrutate din rândul autohtonilor.

Valuri de arestări succesive au făcut ca floarea intelectualității românești, a armatei și a elitei politice din România să ajungă după gratii. Totul s-a făcut din ordinul conducerii de la Kremlin, în frunte cu Stalin, cel care, negociind cu *marii noștri aliați* - Statele Unite și Marea Britanie - a reușit să-i convingă pe aceștia ca România (și alte țări) să rămână sub umbrela sa protectoare.

Dar, revenind la problema *Fugiților de regimul sovietic*, care, spuneam, le-a dat mult de furcă consilierilor sovietici, trebuie arătat că aceștia, în afara măsurilor întreprinse pentru identificarea și arestarea marilor personalități politice ș.a.m.d., au acționat și în direcția determinării tuturor refugiaților de a se reîntoarce în URSS, obiectiv ce trebuia atins cu orice chip. Pentru aceasta s-a recurs la o mulțime de trucuri. Iată ce a povestit, cu ani în urmă, unui ziarist, un refugiat din Soroca stabilit în România, comuna Arsache, de lângă Giurgiu.

„...Într-o zi, părintele Lavric, refugiat ca și mine, mi-a trimis vorbă să mă duc până la dânsul, întrucât are să-mi comunice ceva foarte important pentru mine și familia mea. M-am bucurat în sufletul meu, crezând că-mi va da o veste despre unul din copiii pe care, fără voia noastră, plecasem lăsându-l acasă, în Basarabia. Când am ajuns însă la dânsul, vestea primită m-a înspăimântat. Părintele aflase de sosirea lui Vișinski în România și despre discuțiile pe care acesta le avusese cu autoritățile române. Rușii formulară multe cereri, printre care și trimiterea urgentă înapoi, în Bucovina și Basarabia, a tuturor refugiaților aflați în România.

Încercând să nu mă sperie, părintele Lavric mi-a spus mai întâi că nori mari și negri se ridică deasupra noastră și, ca atare, trebuie să fugim din nou, să-mi iau nevasta și copiii și să ne ascundem undeva. Văzându-mă că mă înspăimânt, părintele m-a sfătuit să nu mă frământ chiar așa de tare și să nu-mi pierd credința în Dumnezeu care, s-ar putea, să ne ajute și de data aceasta. M-am întors acasă plin de gânduri și de amărăciuni. Am sperat că rușii nu vor reuși să ne găsească pe toți basarabenii și bucovinenii, că nu vor ajunge până și în Arsache, comună izolată și săracă. În același timp, m-am gândit că dacă vor ajunge, totuși, și până la Arsache, aceasta se va întâmpla mult mai târziu.

Eram acolo singurul basarabean și speram că Dumnezeu mă va ajuta, n-au rușii de unde să știe de existența noastră.

Speranțe deșarte, întrucât doar după câteva zile, Andrei, șeful de post din Arsache, a venit să ne comunice că trebuie să ne prezentăm la Giurgiu, în fața unei comisii ce se ocupă de refugiații basarabeni. Eu nu eram acasă, plecasem la Sibiu. Aflasem că acolo se stabiliseră câțiva cunoscuți din Bălți. Aș fi vrut să știu dacă, la caz de nevoie, m-aș putea duce și eu cu familia la Sibiu sau undeva în apropiere de acest oraș.

Șeful de post n-a așteptat întoarcerea mea de la Sibiu. El i-a spus soției mele că-i o treabă urgentă și trebuie mers acolo imediat. Însăpământată, femeia n-a avut încotro și a mers pe jos, cale de aproape 20 de kilometri, până la Giurgiu. Cu hârtia primită de la Andrei în mână, nevastă-mea s-a prezentat la comisie cam după prânz. Acolo mai erau și alți basarabeni pe care însă nu-i cunoștea, deși erau și ei refugiați ca noi. Erau de prin alte părți. Femeia a aflat despre ce este vorba înainte de a fi băgată în camera unde se afla așa-zisa comisie, dar n-a avut curajul să plece de acolo. De fapt, nici nu se putea, întrucât acolo era cineva care îi nota pe o listă pe toți cei sosiți, aceștia intrând la comisie unul câte unul, în ordinea sosirii.

Comisia era formată din patru oameni. După cum erau îmbrăcați și după cum vorbeau nu era greu să-ți dai seama că erau doi ruși și doi români. Toți erau foarte zâmbitori, vorbind pe un ton liniștitor și politicos. Tot timpul i-au spus soției mele „mamașa”, căutând să o convingă că-i mai bine să se întoarcă acasă, la gospodăria pe care a părăsit-o. Spunând că războiul s-a terminat, e bine ca acum să ia familia și să se înapoieze cu toții în satul natal, acolo unde îi așteaptă rudele și prietenii, să-și refacă gospodăria, să muncească pământul și să crească vite. Ei, cei din comisie, le vor veni în ajutor, dându-le 100000 lei. Trenul, deja pregătit, nu costa niciun ban. Spunând toate acestea pe un ton mieros, unul din comisie întindea mereu mâna cu teancul de bani, spunând că aceștia le vor face oamenilor deplasarea mai ușoară...”

Ulterior s-a dovedit că, de fapt, toate acestea nu au fost decât niște trucuri prin care s-a încercat determinarea oamenilor să revină de unde plecaseră. Mulți dintre cei care s-au lăsat convinși, odată ajunși în teritoriile ocupate de sovietici, au

fost anchetați și condamnați la ani grei de închisoare. Alții au fost imbarcați în alte garnituri de tren și trimiși în diverse lagăre de pe vastul teritoriu al Uniunii Sovietice. Multe familii, cu bătrâni și copii care aveau nevoie de îngrijiri speciale, au trăit momente groaznice, de neimaginat pentru o minte de om sănătos.

În anii de calvar trăiți pe meleaguri străine pustii și vitrege, greu de suportat, și-au pierdut viața mii și mii de oameni. Singura lor *vină* a fost aceea de a fi români din Basarabia, Bucovina sau ținutul Herța. Acești așa-zisi *naționaliști* au fost învinuiți și de faptul că au fugit de regimul sovietic, ceea ce, în opinia celor care lucrau în aparatul de represiune, constituia încă o dovadă că cei vizați nu agreau un sistem politic comunist, că întotdeauna vor fi un potențial inamic al acestuia. Și, ca atare, trebuiau distruși, ei și familiile lor.

Numărul crimelor de acest gen a fost foarte mare. Nici astăzi nu se cunoaște în mod exact numărul victimelor unei astfel de politici duse de regimul bolșevic. „*Cartea Memoriei - Destine încarcerate*”, volum elaborat în cadrul Muzeului Național de Istorie a Moldovei de dr. Elena Postică, Vera Beldus și Vera Stănilă, cuprinde numele a 20.000 de victime din zece foste raioane ale Republicii Moldova. Studiile și cercetările în domeniu însă nu s-au încheiat. *Catalogul celor care au avut de suferit de pe urma totalitarismului comunist continuă*, scriu autorii monumentalei lucrări.

În mod cert, crescând accesul la noi arhive și documente, ținute până acum sub obroc, vor apărea noi date de interes pentru cunoașterea pe deplin a adevărului. Vladimir Țurcan, condamnat să muncească ani de zile în mina de cărbuni Vorkuta, declara: „*Cu mâinile astea încărcam câte 15 tone de cărbune...În mină se aflau peste 3.000 de deținuți politici. Eram înconjurat de „naționaliști”, reprezentanți ai celor mai diferite popoare din URSS. Nenorocirea și distrugerea acestora făcea parte din arsenalul de bază al activității aparatului represiv comunist. În fiecare zi mureau zeci de oameni. Toți, aruncați într-o groapă comună, se pierdeau pe vecie. Numărul acestora era imediat suplini...*” (Ziarul de Gardă, Chișinău, 29.11.2007).

Este cât se poate de clar că sovieticii, în ciuda propagandei pe care o făceau zi de zi, prin toate mijloacele, vorbind neîncetat despre *înfrățirea între popoare*, practic, între vorbe și fapte nu era nicio concordanță. Dovezi în acest

sens au fost și există într-un număr foarte mare. Rămâne doar ca oamenii să reflecteze în modul cel mai serios asupra a tot ce s-a întâmplat în decursul istoriei. Concluziile și măsurile ce se impun vor apărea de la sine. Chiar și în condițiile social-politice și militare actuale, mai ales pe planul relațiilor internaționale, este bine să reflectăm la aspectele abordate mai sus. Mai ales că, nu de puține ori, în ultima perioadă, în aprecieri și luarea de măsuri se recurge la evaluări după standarde diferite. Oamenii politici, partidele și diversele organizații care se ridică și cer public acordarea sau respectarea unor drepturi pentru cei pe care îi reprezintă sau pentru țara lor, de multe ori sunt etichetați drept anti-europeni, naționaliști, sau chiar extremiști-naționaliști. Au fost și situații când s-a încercat ca România să fie tratată de *mai marii comunitari și din NATO* precum sărmanul, timidul și neajutoratul cățeluș din cunoscuta fabulă *Căinele și cățelul* a lui Grigore Alexandrescu. Deși suntem parteneri egali în drepturi și obligații.

Col. (r) Vasile Dumitru Fulger

Arc peste timp

În urmă cu ceva vreme, revista americană *Newsweek* avea o rubrică interesantă intitulată „*Where are they now?*”. Acolo era mai întâi relatată o întâmplare aparte petrecută în urmă cu 20 sau 30 de ani. Pornind de la aceasta, se urmărea ce s-a întâmplat, peste ani, cu eroii respectivului fapt de viață. Puse alături, imaginile și scurtele relatări permiteau să se remarce nu doar brazdele adânci pe care le sapă timpul în om, cât, mai ales, cursul unor destine care, nu o singură dată, erau cu totul remarcabile.

Ne-am gândit că asemenea prezentări paralele ar fi interesante și în revista noastră și am ales pentru această rubrică numele de „*Arc peste timp*”. Făcând aceasta, gândul ne-a fugit nu atât la bolta grațioasă a unui pod care leagă cele două maluri ale unei văi adânci sau doi piloni ai unui pod aruncat peste ape învolburate, cât la curcubeul care apare pe cer după trecerea unei furtuni, atunci când atmosfera se limpezește.

Onoarea de a deschide această rubrică revine colegului nostru col. (r) Voicu Șichet, inimosul redactor al revistei sătmărene „*Eroii Neamului*” și venerabilului colonel (r) Mihai Mareș. Materialul trimis de dânsii este legat de o poveste care coboară din vremuri pe poteci șerpuitoare, pentru a ne spune că setea de dreptate e mai puternică decât moartea însăși.

Paul Carpen

BALTAGUL

În februarie 1981, lucram în cadrul Inspectoratului Județean al Ministerului de Interne Satu Mare. În totală contradicție cu imaginea despre ofițerii și subofițerii M.I. pe care o răspândesc astăzi cu asiduitate unele persoane care se zbat să confişte și să păstreze doar pentru sine termenul de „intelectuali”, trăiam atunci o viață culturală intensă. Așa era în toate unitățile noastre. Cercuri artistice – pictură, creație literară, coruri – răsăriseră în toate centrele importante. Pregătirea profesională și patriotică era dublată de o intensă componentă cultural-educativă.

În acest context, alături de alte activități axate pe pregătirea profesională și militară, am inițiat, cu ajutorul acordat de profesorul Vasile Savinescu, șeful Inspectoratului Județean de Cultură, și de prietenul meu Costin Popescu, actor la Teatrul de Nord Satu Mare, punerea în scenă a romanului „Baltagul” de Mihail Sadoveanu. Am optat pentru forma unui proces literar, considerând că acest mod original poate fi cel mai instructiv pentru activitatea cadrelor din Ministerul de Interne. La această inițiativă și-au dat concursul câteva cadre din Inspectoratul

Județean al Ministerului de Interne (Securitate și Miliție), precum și personal de la Biblioteca Județeană Satu Mare.

În rândurile ce urmează, nu țin să evidențiez neapărat activitatea culturală a acelor merituoase cadre care, totodată, își îndeplineau în mod exemplar sarcinile de serviciu, ci să urmăresc destinul unora dintre cei care au participat la această acțiune:

În piesă, rolul negativ al lui Calistrat Bogza a fost interpretat de către **Gheorghe Ivan** – șef Serviciu Judiciar la Miliția județului Satu Mare, apoi la cea din Maramureș – un om deosebit, dedicat trup și suflet profesiei, apreciat de toată lumea care a lucrat cu el. Și aici nu mă refer strict la cadrele M.I. din cele două județe în care și-a desfășurat activitatea, ci și la colegii din toată țara, ba chiar și la civilii cu care a intrat în contact profesional sau de altă natură.

Acesta, după o activitate deosebită și foarte dificilă desfășurată în fruntea serviciilor judiciare din cele două județe vecine din nord-vestul țării, ambele cu o problemă acută în domeniul criminalității, a sfârșit prin a fi el însuși ucis mișelește în luna februarie 1989.

În fapt, i s-a pus trotil în mașina personală parcată în fața casei din Baia Mare. În urma exploziei a fost spintecat și aruncat în aer. Nu mult a lipsit ca aceeași soartă să o aibă și fiul său, militar în termen, care a mai zăbovit o clipă cu mama în prag înainte de a merge la mașina cu care tatăl său trebuia să îl conducă la gară, întrucât urma să se întoarcă la unitate, după permisie.

Așa cum era „fîresc” pentru acea perioadă, evenimentul nu a fost mediatizat, fiind puțin cunoscut în opinia publică din zonă, însă suficient pentru a da naștere la tot felul de scenarii, povești, legende etc., asupra cărora vom reveni la finalul acestor rânduri.

Rămășițele sale pământești au fost strânse și aduse la Satu Mare, fiind înhumate într-un modest mormânt dintr-un colț al Cimitirului Reformat de lângă Gara CFR, pe crucea de căpătâi scriind simplu doar atât: Ivan Gheorghe. Cine l-a ucis într-un asemenea mod și de ce, e o întrebare pe care ne-o punem și credem că și-o pun toți cei care l-au cunoscut.

Celălalt rol negativ din piesă, al lui Ilie Cuțui, l-a jucat **Nicolae Sabău**, care a dat dovadă de un deosebit talent, îndeosebi prin modul în care a rostit replicile sale remarcabile. Acest ofițer operativ a lucrat mai întâi pe linie de investigații, apoi de informații și în final de contrainformații militare la Inspectoratul Județean al M.I. Satu Mare. Este un caracter deosebit, un om

harnic, muncitor, cu rezultate deosebite în activitate, inclusiv după evenimentele din decembrie 1989. S-a îmbolnăvit grav și a fost trecut în rezervă. Boala i s-a agravat, fiindu-i amputate, pe rând, ambele picioare. Trăiește închis în casă, într-un scaun cu roțile, nedorind să primească pe nimeni. Singurul lucru bun este că soția și cei doi feciori sunt alături de el, ajutându-l și îngrijindu-l cum și cu ce pot.

Magdalena Lungu fusese în tinerețe o sportivă eminentă la clubul Dinamo București. Este originară din localitatea sătmăreană Sânmiclăuș, satul natal al celor doi mari fotbaliști ai României, Silviu Lung și Daniel Prodan, componenți ai echipei naționale. După ce și-a încheiat cariera sportivă, în care și-a făcut pe deplin datoria la marele club din capitală, trecerea anilor i-a trezit dorul de plaiurile natale, astfel că s-a întors la Satu Mare, unde a fost primită cu mare drag de cadrele din Inspectoratul Județean al M.I. A fost angajată ca subofițer - „luptător antitero” la Aeroportul Satu Mare, unde și-a desfășurat activitatea și după 1989, până la trecerea în rezervă în anul 2010. Din păcate, în cursul anului 2011 a suferit un accident vascular cerebral, însă și-a revenit destul de bine (antecedentele sportive și-au spus cuvântul!), urmând în prezent un program strict de recuperare. Îi dorim însănătoșire grabnică și totală, mulțumindu-i totodată pentru modul cinstit, corect și onest în care și-a îndeplinit sarcinile de o deosebită răspundere.

A jucat, cu un talent remarcabil, rolul deosebit de dificil al personajului principal – Vitoria Lipan.

Costescu Silviu – un copil deosebit la acea vreme, a jucat rolul lui Gheorghiță Lipan. Acesta a crescut de la gradul de plutonier pe care l-a primit la încadrarea în M.I., la cel de colonel, îndeplinind funcții importante în compartimentele administrativ și financiar ale Inspectoratului Județean Satu Mare, la trecerea în rezervă fiind șeful acestuia din urmă. Această ascensiune nu a fost facilă, el urmând cursurile FF ale Universității Cluj-Napoca, precum și alte cursuri pe linie profesională, concomitent cu activitatea de zi cu zi de la locul de muncă. A obținut și brevetul de expert contabil, astfel că, după trecerea în rezervă, s-a remarcat ca specialist în cadrul Corpului experților contabili ai județului Satu Mare.

În fotografia ce însoțea textul apărut în Revista „Pentru Patrie” din februarie 1981, în prim plan, de la stânga la dreapta, apăreau cei patru „actori” menționați în aceste rânduri: **Silviu Costescu, Magdalena Lungu, Gheorghe Ivan și Nicolae Sabău.**

Așa cum am menționat, dorim să evidențiem devotamentul, hărnicia și înalta ținută morală a acestor oameni, care merită să fie cunoscuți de opinia publică sătmăreană și nu numai. Pentru Gheorghe Ivan, însă, am dori ca structurile în drept să cerceteze împrejurările în care și-a pierdut viața, iar dacă este „erou” să fie declarat oficial, comemorat și cinstit așa cum se cuvine, inclusiv la mormântul în care-i sunt așezate rămășițele pământești.

De ce solicităm acest lucru? Pentru că din puținele date de care dispunem, s-au desprins două variante probabile care au dus la acest sfârșit tragic, ambele îndreptățindu-l să fie cinstit ca un erou. De remarcat, însă, că ambele variante au ca punct de plecare profesionalismul, dar și modul de viață al ofițerului. Astfel, fiind ofițer judiciarist, exercitarea atribuțiilor de serviciu l-au condus spre locuri și medii nu dintre cele mai ortodoxe, unde, pentru ducerea la bun sfârșit a cazurilor date în lucru, a trebuit să-și creeze relații dintre cele mai diverse. Frecventând astfel de medii și având acolo numeroase relații, a avut posibilitatea să afle multe lucruri, atât care-l interesau direct în muncă, cât și de altă natură, unele cu grad ridicat de risc.

Colonel (r) Voicu Șichet
Colonel (r) Mihai Mareș

NOAPTE DE DECEMBRIE

*Pustie și albă e-ntinsa câmpie...
Sub viscolu-albastru ea geme cumplit...
Sălbatică fiară, restriștea-l sfâșie
Și luna privește cu ochiu-oțelit...
E-n negura nopții un alb monolit...*

Alexandru Macedonski

CUM VĂD TINERII ROMÂNIA DE DINAINTE ȘI DE DUPĂ DECEMBRIE 1989

Despre implicarea tinerilor în evenimentele din decembrie 1989 s-a vorbit și s-a scris mult. Atât de mult, încât mi-e teamă să nu preiau, fără voie, o opinie sau o apreciere devenită de acum un bun comun. Din tot ce am citit am înțeles că a existat atunci mult entuziasm, multă speranță... S-a scris însă mai puțin despre faptul că au existat și ființe (intenționat nu spun oameni) care au speculat inocența, puritatea sufletească a tinerilor, deschizând în fața celor ce abia atunci se maturizau drumuri spre nisipuri mișcătoare sau folosindu-i pentru a pava cu sufletele lor curate căile către culmile pe care voiau ei să se cațere.

Se ridică o întrebare cât se poate de firească: noi, cei care avem astăzi vârsta la care se aflau ei atunci când au cutezat să iasă în stradă, noi, cei care suntem astăzi la fel de tineri precum erau ei atunci când au ales calea gesturilor îndrăznețe, mergând uneori până la sacrificiu, noi, cei care ar trebui să ne bucurăm astăzi de roadele luptei lor de atunci, ce vedem atunci când privim în jur? Ce ne arată comparația dintre **acele** idealuri și **aceste** realități?

Primele probleme cu care se confruntă un tânăr atunci când a terminat școala sau facultatea sunt obținerea unui loc de muncă și, apoi, a unei locuințe.

În perioada regimului comunist nu se putea pune problema de șomaj sau de lipsa perspectivelor pe plan profesional, întrucât toată lumea avea un loc de muncă asigurat, pe măsura studiilor și calificărilor obținute. De asemenea, statul oferea tuturor locuințe, ceea ce constituia un ajutor imens.

Când industria și infrastructura se aflau în plin proces de dezvoltare, produceam și exportam. De aceea, fabricile și uzinele erau mai mereu în căutare de angajați.

În acele timpuri, inclusiv infrastructura se realiza cu materiale de calitate, dovada constă în faptul că ceea ce s-a construit atunci avea să dureze până în zilele noastre. Multe dintre construcțiile realizate la aceea vreme, inclusiv fabricile și

uzinele, există și astăzi, cu toate că parte din ele au fost intenționat neglijate, lăsate în paragină, în mizerie, ceea ce a dus la deteriorarea lor.

În acei ani, se putea vorbi de turism în adevăratul sens al cuvântului. Oricine putea merge la munte sau la mare, biletele fiind subvenționate de sindicat. În stațiunile turistice era curățenie și disciplină. Astăzi, prețurile au devenit prohibitive pentru cei mulți, iar în special pe litoral, este o debandadă totală.

Sistemul educațional și cel sanitar funcționau în parametri normali. România ocupa un loc fruntaș printre țările care produceau oameni valoroși, în mai toate sectoarele posibile: de la medicină și tehnică, până la sport și muzică. Acest lucru era posibil datorită exigenței la capitolul învățatură – exigența care a adus faimă României în rândul statelor lumii.

În ceea ce privește sistemul național de apărare, aveam un export masiv de tehnică militară, iar serviciile secrete ajunseseră la performanța de a se situa la nivelul celor mai importante structuri de informații, cum ar fi CIA, KGB și MOSSAD!

Începând cu anii '80, situația economică din România s-a înrăutățit. Reducerea drastică a alimentelor destinate consumului intern, limitarea consumului de curent electric, problemele fără sfârșit apărute la furnizarea de căldură și de apă caldă – toate acestea i-au determinat pe români să își dorească tot mai mult schimbarea. Dar unii au înțeles să profite de pe urma problemelor românilor.

Ceaușescu a sesizat la timp efectele negative ale împrumuturilor.

Prin măsurile drastice luate, *el a dispus achitarea rapidă a datoriilor externe, fără a mai lua noi credite*, atrăgând astfel antipatia organizațiilor financiare internaționale! *Plata întregii datorii externe, în valoare nominală de 60 de miliarde de lei (10 miliarde dolari) s-a încheiat în primăvara lui 1989, cu câteva luni înaintea căderii regimului comunist! Ceaușescu urmărea organizarea unui referendum prin care să se introducă în Constituția României interdicția de a se contracta împrumuturi externe! Pentru a evita deprecierea leului, Ceaușescu a continuat exporturile excesive, acumulând aur în Banca Națională.*¹

Fără a încerca alcătuirea unei imagini favorabile fostului regim, trebuie să fim echidistanți și să analizăm corect principalele evenimente cu efectele lor, chiar dacă asta ar înseamna să considerăm mult așteptatul capitalism un adevărat eșec! Trecerea la capitalism s-a făcut printr-o „*revoluție*”, care ridică mari semne de întrebare. Și asta pentru că au existat mulți instigatori, *turiști* și dezinformatori din țări care aveau interesul ca regimul din România să se schimbe. Același interes l-au avut și **grupurile și organizațiile financiare internaționale.**

¹ Potrivit Wikipedia

În acea perioadă de confuzie, dezinformarea și manipularea au destabilizat România pe toate planurile. În final, pe 30 decembrie 1989, Consiliul Frontului Salvării Naționale a hotărât desființarea celei mai importante structuri de apărare a statului român, Departamentul Securității Statului, lăsând astfel țara, pentru câteva luni, fără nici un fel de apărare în fața serviciilor secrete adverse.

Neoficial, acele luni s-au transformat în câțiva ani, până când sistemul s-a refăcut cât de cât, astfel încât să poată fi capabil să contracareze acțiunile ostile îndreptate împotriva României.

Celor care au crezut în iluziile oferite de oportuniști în perioada *revoluției*, acele iluzii în care se vorbea de o viitoare *democrație* într-un stat în care va „*curge numai lapte și miere*”, le-aș spune că, până în prezent cel puțin, promisiunile s-au dovedit a fi simple promisiuni. **Degeaba** este capitalism și rafturile magazinelor sunt pline, dacă nu ai bani să cumperi. **Degeaba** ești liber să te plimbi prin lume, dacă nu îți permiți nici măcar biletul de avion. **Degeaba** acum ești liber să strigi cât poți de tare că nu îți convin acțiunile politicianilor din România, pentru că nu are cine să te audă!

Ce s-a întâmplat după 1989?

- Încă din primii ani după 1989, 90% dintre fabricile și uzinele existente au intrat în *insolvență de plată*, ceea ce a dus la o creștere a ratei șomajului și la creșterea numărului de emigranți.
- Infrastructura a stagnat ani buni, până când au început construcții de autostrăzi care nu s-au terminat nici până astăzi. Construcții, la care am pierdut averi din bugetul statului. Un exemplu ar fi **compania Bechtel**, care, după ce a fost plătită pentru lucrări pe care nu le-a făcut, și-a adunat echipamentele și a plecat acasă. Oare cine va răspunde pentru asta ?
- Tot începând cu anii `90, s-a demarat defrișarea pădurilor, dezastru care continuă și astăzi, iar resursele naturale ale României sunt scoase pe tarabă. De asemenea terenurile agricole au ajuns să fie vândute unor societăți comerciale cu capital străin înregistrate în România, îndeosebi din Italia, Olanda, Liban etc., la prețuri mult scăzute față de piața europeană
- Unele stațiuni turistice au fost modernizate, dar cele mai multe au fost lăsate intenționat în paragină (exemplu: stațiunea Voineasa). De ce se întâmplă asta? Pentru a le scădea valoarea de piață, astfel încât să poată fi ulterior cumpărate la un **preț derizoriu**.
- Timid, au fost create noile structuri de informații cu ajutorul cadrelor din blamata Securitate. Însă numeroși ofițeri de valoare au fost trecuți în rezervă mult prea devreme... Structurile de *intelligence* de astăzi, așa cum

văd eu lucrurile din afară, se confruntă cu mai multe probleme. La loc de frunte printre acestea se află lipsa unei strategii **concrete** de schimbare a atitudinii opiniei publice față de ele, de corectare a imaginii false induse cu mult profesionalism de inamicii țării începând cu lozinca „securiști-teroriști”. Aceasta presupune, în primul rând, o adevărată **cultură de securitate**, cultură care ar ajuta și la crearea unui **stat mai puternic**, întemeiat pe devotamentul oamenilor săi, după modelul japonez, israelian, american sau rus.

- Învățământul din România, din păcate a decăzut. Promovabilitatea în rândul elevilor, dar și a profesorilor, a scăzut la 60%. În unele zone, procentul este sub 40%. Se manifestă pe de o parte lipsă de interes din partea profesorilor, din cauza reducerilor de salarii, iar pe de altă parte o acută lipsă de interes din partea tinerilor. Din nefericire, sistemul de valori oferit acestora este deformat: unii „oameni de afaceri” sau „decidenți politici” au o cultură sumară, ascunsă eventual sub diplome fără acoperire, alții au frecvent probleme cu legea.
- Sistemul de sănătate a pierdut medici valoroși. Începând cu anul 1990, rând pe rând aceștia au emigrat. O să ajungem să importăm medici de altă naționalitate, pentru că pe ai noștri îi exportăm!
- În privința siguranței cetățeanului, ne confruntăm cu o adevărată explozie a corupției și a hoției.
- Pe lângă aceste probleme extrem de grave, vom vedea într-o bună zi și **efectul împrumurilor de astăzi de la Fondul Monetar Internațional. Efect care va fi identic cu cel din anii ‘80, în sensul că poporul va fi din nou înfometat pentru a putea plăti datoriile sau, mai grav, am putea ajunge în situația de a ne vinde țara bucată cu bucată.**

Nu vreau să închei într-o notă pesimistă, dar aceasta este o realitate, pe care însă, o putem schimba. Iar unul dintre principalele mijloace pentru a realiza această schimbare este, în opinia mea, **cultura**. Nicolae Iorga spunea că „*Un popor fără cultură e o gloată*”.

Evelyn – Gabriella Ștefani, studentă

DECEMBRIE 1989: O NOUĂ ÎNTREBARE

Supunem atenției cititorilor scrisoarea d-lui profesor Ion Coja adresată președintelui ACMRR-SRI, col.(r) Filip Teodorescu.

Autorul abordează o temă deosebit de interesantă și importantă pentru istoria recentă a României. Nu facem nici un fel de comentarii asupra temei abordate și nici asupra opiniilor avansate. Cu o singură excepție: suntem în principiu de acord cu aprecierile privind comisia de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989, care a funcționat atâția ani fără a fi în stare să aducă la cunoștința generală clarificările mult dorite.

Așteptăm cu interes eventuale dezvăluiri din partea celor care au participat, într-un fel sau altul, la evenimentele tragice din decembrie 1989 și nu se tem să aducă la cunoștința generală acea parte de adevăr pe care au reușit să o cunoască nemijlocit.

Redacția

Stimate domnule colonel Filip Teodorescu,

Am citit cu plăcere câteva numere din revista „Vitrării”. Mi-am dat seama că revista este locul cel mai potrivit în care aş putea să pun în discuție publică un subiect de mare interes privind evenimentele din decembrie 1989. Subiectul este următorul: **este adevărat că Nicolae Ceaușescu a fost adus de la Târgoviște la București în dimineața zilei de 23 decembrie 1989?**

Întâmplarea a făcut să cunosc un domn ofițer MApN care mi-a relatat că a făcut parte din formațiunea militară desfășurată în curtea MApN, în dimineața de 23 decembrie 1989, cu misiunea de a apăra clădirea de un iminent atac terorist. Militarii, întinși pe burtă, cu privirea ațintită în afară, spre exteriorul amplasamentului, de unde era așteptat atacul terorist, aveau consemn să nu întoarcă capul să vadă ce se petrece în spatele lor, în ograda ministerului, orice s-ar întâmpla, ci numai la ordin!...

Domnul ofițer de care vă vorbesc nu a respectat întocmai ciudatul ordin, iar atunci când a auzit hurea unui motor de TAB intrând în curtea ministerului, a întors discret capul și l-a văzut coborînd din TAB pe însuși

Nicolae Ceaușescu! Dacă țin bine minte, mi-a spus că la coborâre lui Ceaușescu era să-i cadă din cap căciula de blană. Celebra scenă!...

Calitatea umană incontestabilă a celui care mi-a relatat această scenă m-a pus pe gânduri. Mai exact spus, l-am crezut pe domnul M. Și, mai ales că eram senator la vremea aceea (1992-96), am încercat să găsesc confirmări ale acestei „ipoteze”! După părerea mea am găsit destule. Inclusiv alți martori oculari...

Am încercat să ofer această informație comisiei parlamentare conduse de Sergiu Nicolaescu. Așa mi-am dat seama că rostul comisiei nu era să afle adevărul și să-l ofere publicului, poporului român și posterității. Comisia, cel puțin prin unii dintre membrii ei, a lucrat ca să ascundă adevărul, să ascundă acele aspecte care puneau în primejdie interesele și imaginea publică a celor care au organizat și derulat atât de prostește, de iresponsabil, așa zisa revoluție. Menirea numitei comisii era să afle ce se știe, ce s-a aflat de unii sau de alții despre ce s-a întâmplat propriu-zis, pentru a le oferi celor vinovați de carnagiul din decembrie 1989 posibilitatea de a-și ascunde în continuare vinovăția, trădarea, crimele...

Nu insist. Deocamdată. Menționez însă prestația corectă, mai presus de orice complicitate cu asasinii, a senatorilor Sabin Ivan și Șerban Săndulescu. Activitatea lor în comisie mi-a fost mai bine cunoscută. Pe Șerban Săndulescu l-a costat viața încercarea de a afla adevărul despre criminalii din decembrie 1989... Știu ce vorbesc când fac această afirmație.

În căutarea unor confirmări, m-am adresat unor persoane cu posibilități de a se informa mai mari decât ale mele. Mai întâi d-lui general Marin Lungu, ieșit la pensie chiar în 1989. S-a interesat printre colegi și a găsit trei persoane care i-au confirmat că în ziua de 23 decembrie, adică a doua zi după ce a fost arestat, Ceaușescu a fost adus la București, la sediul MApN. L-am întrebat și pe colegul meu de arme, procurorul Teodor Jipa, coleg de birou cu binecunoscutul procuror Dan Voinea. Chiar de la acesta, întrebându-l, Doru Jipa a aflat că **„Ceaușescu a fost adus la București, unde a avut discuții cu cineva de la ambasada URSS”...**

Am sperat că după 1996, odată cu venirea la Cotroceni a lui Emil Constantinescu, voința de a se afla adevărul va fi mai mare, mai reală. M-am înșelat. Am insistat pe lângă Gavril Dejeu, ministrul de Interne, pe care îl cunoșteam din Parlament. Pur și simplu a refuzat să stea de vorbă pe acest subiect.

În fine, fără să discut propriu-zis acest subiect, ci dorind numai să-l pun în discuția unor profesioniști ca Filip Teodorescu și colegii săi, mai adaug două elemente sigure, certe, care vin în sprijinul ipotezei enunțate:

1. Ceaușescu a fost arestat pe 22 decembrie, în jurul orei 14.30. În seara zilei de 22 decembrie, pe la orele 21, a apărut la TV însuși Ion Iliescu, care a anunțat tot natul românesc că arestarea lui Nicolae Ceaușescu nu a fost confirmată! Apoi, următorul anunț despre arestarea lui Ceaușescu, s-a produs în după amiaza zilei de 23 decembrie! Am cerut explicații pentru această ciudată întârziere, de la Sergiu Nicolaescu, Gelu Voican Voiculescu și alți protagoniști ai evenimentelor, nu am primit, s-au dat în altă vorbă. Deci, o întrebare simplă, pe care am mai pus-o de zeci de ori: **de ce s-a anunțat așa de târziu arestarea lui Nicolae Ceaușescu, cu o întârziere de peste 24 de ore?**

2. Colonelul Andrei Kemenici, în amintirile sale din acele zile de 22-25 decembrie, spune că pe 23 decembrie, de teama unui atac, i-a scos pe cei doi Ceaușescu din unitate, în mare secret, și i-a dus la o remiză din câmp, unde aceștia au fost păziți toată ziua de 2 (doi) subofițeri... Cine să creadă asemenea prostie?! Singura parte de adevăr este aceea că Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu au fost scoși din incinta regimentului unde erau păziți de sute de militari și duși în altă parte. Până aici este adevărat, pentru că este și logic. Logica dispăre în varianta imaginată de ulterior generalul Kemenici...

Ar mai fi și altele de spus, dar, repet, eu nu vreau să pledez pentru ipoteza enunțată, ci doar s-o pun în discuția unor oameni de specialitate, inclusiv în discuția cititorilor revistei „Vitalii”, dacă mi se îngăduie...

Cu aleasă prețuire,

Ion Coja

COLONELUL STEPAN

Am citit cu mare atenție articolul d-lui col. (r) Aurel Mihalcea¹ în legătură cu evenimentele care au avut loc la Reșița în decembrie 1989, hotărând să vin și eu în completare cu câteva elemente pe care le consider a fi interesante.

L-am cunoscut pe colonelul Theodor Stepan de la Reșița în cadrul programului de dispersare în țară a structurilor informative ale României „post decembriste” și nu pot spune că această cunoștință mi-a făcut plăcere. Atunci, alături de mai mulți ofițeri, am fost trimis din Mehedinți la Caraș-Severin, pentru a conduce noua structură a contraspionajului din zonă. În ziua sosirii mele la Reșița, am fost uluit de felul în care arăta fațada clădirii Inspectoratului Județean al Ministerului de Interne. Imaginea fațadei, ciuruită de circa 10000 de gloanțe și cu aproape toate geamurile sparte, era de-a dreptul sinistă.

Prima întâlnire cu cel numit mai sus a avut loc în sala de ședințe a inspectoratului unde ne-a spus – pe un ton foarte grav – cine este. Apoi ne-a informat că vine direct de la CPUN local, unde a informat că „ofițerii compromiși la Caraș-Severin în timpul revoluției au fost trimiși în alte județe”, urmând ca în locul lor să vină cadre din altă parte. La sfârșitul ședinței i-am cerut o întrevedere personală, în cadrul căreia l-am rugat să nu mai insiste pe tema mutării ofițerilor așa-zis compromiși întrucât, în mod logic, lumea va percepe că și noi cei trimiși la Reșița am fost compromiși în județele de unde am plecat. La zisele mele nu a reacționat în vreun fel cu excepția unei priviri tăioase și a unui rictus facial. M-a întrebat în ce domeniu am lucrat și dacă am lucrat în străinătate. Rugându-l să mă sprijine în protejarea contrainformativă a structurii de contraspionaj, întrucât nu știm care va fi strategia de lucru în viitor, m-a asigurat de sprijinul său, mi-a cerut să-mi cazez la hotel ofițerii care au venit, după care o să vadă ce se poate face.

După trei nopți de cazare la hotel, câțiva dintre noi au fost cazați în dormitoare comune de la poliția municipală Reșița, iar eu împreună cu încă trei ofițeri am fost cazați într-un apartament situat pe malul râului Bîrzava, apartament ce ne-a fost predat de către o echipă a Centrului Militar, care era

¹ „Vitrallii – Lumini și umbre”, nr. 9/Decembrie 2011

atât de „conspirată” încât au venit purtând uniforme de serviciu, și atât de „discretă” încât toată scara blocului a asistat la operațiune. Cu această ocazie am aflat că respectivul apartament aparținuse Securității ca o bază a filajului. După încheierea formalităților de predare-primire, noii locatari au început acțiunea de dereticare în interior și nu mică ne-a fost mirarea când am găsit sub cada din baie un glonț mai deosebit. Uzând de cunoștințele noastre în materie criminalistică, am constatat că era un glonț perforant, care intrase sub cadă prin geamul de la baie în care lăsase gaura corespunzătoare, neobservată în procesul de predare-preluare a apartamentului.

Am început „activitatea” prin observare directă pentru a cunoaște orașul, studiind presa locală și stând la cozile cele mai lungi pe care le întâlneam pentru a face cumpărăturile necesare unui trai de subzistență. Mărturisesc că în acest mod colectivul pe care-l conduceam a aflat informații deosebit de interesante.

Înainte de a prezenta o succintă analiză a lor, doresc să mai fac câteva precizări:

- Studiind, din afară, cu atenție fațada clădirii inspectoratului județean care fusese supus tirului susținut al forțelor care luptaseră cu „teroriștii”, am constatat că circa zece geamuri nu erau sparte în totalitate, ele prezentând doar între una și trei găuri;
- din interior, am constatat că se trăsese cartușe cu gloanțe perforante dintr-o altfel de armă decât pistolul mitralieră binecunoscut (AKM), situație constatată în biroul fostului șef al serviciului de contraspionaj al județului Caraș Severin, de unde am și recuperat glonțul „poposit” în peretele opus ferestrei;
- toate birourile care prezentau asemenea găuri în geamuri găzduiseră comandanți pe diferite trepte ierarhice ai Securității și Miliției județene;
- Theodor Stepan fusese obiectiv în lucru pe linie de contrainformații militare, iar la preluarea de către armată a Inspectoratului M.I., acesta și-a găsit surprinzător de repede fișa de lucru aflată la serviciul tehnic, motiv pentru care șeful acestuia a devenit dușmanul său de moarte și, evident, „securist - terorist” fruntaș.

Concluziile pe care le voi prezenta nu abordează faptele în desfășurarea lor cronologică, încercând mai degrabă o interconectare a lor.

Așadar, la câteva zile după preluarea noului post am avut norocul să cunosc un tânăr inginer care, din ordinul luptătorului-șef împotriva teroriștilor, col. Theodor Stepan, a tras de pe platforma unui bloc vecin cu inspectoratul, cu o armă cu lunetă în fereastra biroului menționat de mine mai sus. Conform spuselor acestuia, în birou nu se afla nimeni când el a tras. A tras un singur cartuș și cunoștea cui aparținea acel birou de la cel care-l instruisese și-l condusese la locul tragerii, un subordonat al lui Theodor Stepan echipat în semicivil, fără însemne și grade.

Din cele relatate de colegii reșițeni rămași în unitate a rezultat că, odată cu preluarea șefiei Ministerului Apărării de către generalul Militaru, toate cadrele fostei Securități au fost consemnate la serviciu, fără a li se permite legături cu exteriorul, inclusiv cu familia. La declanșarea tirului infernal asupra sediului inspectoratului județean, toți s-au adăpostit pe holurile clădirii. Prin megafoane, vajnicii luptători împotriva „securiștilor – teroriști”, îi somau pe cei din interior să iasă din clădire pentru a se preda. Pentru intimidarea acestora au întreprins demonstrații de forță, plasând la baza clădirii mai multe încărcături explozive. În cele din urmă au reușit să „răpună” un terorist. Acesta era șeful popotei inspectoratului (un subofițer ori angajat civil, al cărui nume regret că l-am uitat), care într-una dintre zile a ieșit să facă aprovizionarea cu pâine. Cel în cauză are și în ziua de azi o proteză specială la șold.

Întrucât nu avea formatori de opinie și alte mijloace rapide de influență și dezinformare, Theodor Stepan, șef al Centrului Militar, comandant al garnizoanei Reșița și comandant suprem al tuturor forțelor armate din județul Caraș-Severin (conform unui decret FSN), s-a prezentat personal la redacția ziarului local „Timpul” și, începând cu data de 06.01.1990, a acordat interviuri menite „a lumina ignoranța populație a Banatului de Munte”. Și-a motivat intervenția la ziar prin aceea că „nu s-a evidențiat anterior modul de acțiune al armatei pentru sprijinirea Frontului și apărarea unor obiective din oraș” (nu a putut preciza împotriva cui - n.n.).

Fac oarecare eforturi să citez din înțelepciunea dumnealui: „*voiau (teroriștii) controlul aerian pentru a salva familia Ceaușescu*”.

De asemenea, „*în urma acțiunilor teroriste, negăsindu-se nici un cadavru al acestora, a existat părerea că acel tumult de împușcături ar fi provocate în mod gratuit de armată și gărzile patriotice, zvon răspândit repede și dăunător pentru armată*”;... „*s-a dovedit că armata nu era pregătită pentru*

asemenea acțiuni de apărare”;... „am avut de-a face cu militari care au tras în 1989 trei cartușe”;... „cu asemenea militari am fost puși în situația de a face față unor profesioniști, pentru că au fost de mare finețe, buni cunoscători ai unor tehnici de învăluire”. În primul său interviu „acordat” amintitului ziar, Theodor Stepan întreba retoric: „Ce ne-a salvat pe noi?”, la care, bine documentat, răspunde: „modul de organizare a focului. Am reușit să realizăm pe obiectivele care erau periculoase pentru noi o mare densitate de foc și această tactică nu le-a permis să folosească armamentul de care dispuneau la o capacitate mare. I-am obligat să nu tragă”.

În marea lui slugărnicie față de profesorul său, Nicolae Militaru, a afirmat că acesta ar fi motivul pentru care a tras cele aproape 10000 de cartușe asupra clădirii Inspectoratului Județean al Ministerului de Interne, dar nu văd în baza cărui raționament logic putea susține „tactica de organizare a focului” cu militari „care nu știau să tragă”.

Seria de interviuri acordate ziarului culminează cu cele spuse în data de 07.01.1990, în articolul intitulat „Noaptea cea mai critică”. În opinia sa, noaptea de 24/25.12.1989 „a început prin apariția unui aliniament de trăgători care a deschis foc puternic în zona hotelului asupra CMJ, cu 2-3 arme automate”;... „noi am depistat în jur de 60 de cuiburi foc”;... „focul a durat toată noaptea cu pauze de 10-15 minute”. Asemenea afirmații arată că marele comandant stătea foarte rău cu logica, iar singurele dovezi ale operațiunilor erau spusele sale. Nimeni nu a găsit în locurile precizate de el nici măcar un cartuș, nemaivorbind de imposibilitatea dispunerii a 2-3 arme automate în 60 cuiburi de foc.

În dimineața zilei de 25.12.1989, din ordinul lui Theodor Stepan, au ajuns la Reșița 10 elicoptere de la unitatea din Caransebeș, care au „bătut pădurea cu armamentul la bord” (pădurea este situată peste drum de I.J. al M.I. – n.n.).

După această operațiune s-a efectuat scotocirea pădurii cu participarea unei subunități MAPN și a unei grupe de poliție, solicitată de Theodor Stepan, prilej cu care s-a constatat că nu s-a găsit nici o creangă ruptă de rafalele armelor, nici o urmă de tragere deci, a fost o demonstrație de forță cu muniție de manevră. Îmi pun întrebarea, cred eu firească: nu cumva singurul terorist din Reșița a fost Theodor Stepan? Am discutat cu o familie care locuiește chiar la poalele crângului supus intervenției, care mărturisea că acțiunile din acele zile

i-au „terorizat psihic”. Mai târziu și-au dat însă seama că totul a fost o făcătură, o înscenare menită să alimenteze psihoza „securiști-teroriști”.

Tot în acel articol se mai afirmă că din catedrală s-a tras de la un crenel, iar Theodor Stepan a apelat la un pluton de miliție pentru prinderea teroristului, blocând căile de refugiu cu militari al MAPN.

Din afirmațiile unui participant la acțiune a reieșit că la un moment dat Theodor Stepan a spus că „merge la Front pentru consultații”, iar milițienii să stea pe poziție în așteptarea ordinelor. Theodor Stepan s-a deplasat prin spatele catedralei, a revenit după două ore, ordonând scotocirea. Teroristul nu a fost găsit, foarte probabil că în acel interval a fost retras din dispozitiv de către comandantul său.

În județul Caraș-Severin, evenimentele din decembrie 1989 au fost multiple, unele dintre ele tragice. Mi-aș permite însă o scurtă reflecție: am cunoscut mulți bănașeni. Aceștia au un puternic respect pentru rezultatele muncii, motiv pentru care nu pot crede că distrugerile care au avut loc în această zonă să fi fost opera lor, determinată de ura împotriva unui sistem social.

Mă mai întreb, în mod cât se poate de firesc, unde sunt cele câteva zeci de pistoale mitralieră, repartizate unor „luptători din gărzile patriotice” pe baza unei simple semnături într-un registru și nerecuperate nici până astăzi?

Lt. col. (r) Ioan Micle

ARAD: AMINTIRILE UNUI OFİTER DE INFORMAȚII

După 23 de ani de la evenimentele din decembrie 1989, se continuă „răfuiala” absurdă cu „securiștii-teroriști”, acuzați de toate relele din România, atât de dinainte, cât și de după.

Faptul că, la nivelul județului Arad, atacurile mediatice au fost izolate, cred că s-a datorat în primul rând conlucrării benefice, din acele zile tensionate, dintre Securitate, Armată, fostele organe de Miliție, grupurile de revoluționari și noile autorități. Consider că a sosit momentul să facem public și punctul nostru de vedere în legătură cu rolul Securității înainte, în timpul și după evenimentele din decembrie 1989.

„Regimul Ceaușescu” trebuia înlăturat, mai ales că, prin măsurile adoptate în ultimii ani, contribuise, pe plan intern, la sufocarea poporului, iar, pe plan extern, la izolarea României. Pot afirma, fără teama de a fi acuzat de lipsă de modestie, că ofițerii de Securitate cunoșteau cel mai bine această situație, astfel încât nu numai că nu au acționat împotriva cursului firesc al istoriei, ci l-au înțeles și au acceptat curentul schimbării, care plutea în Europa de Est, cuprinzând și România.

Posibilitățile de informare ale Securității județene relevaseră tot mai pregnant, mai ales în a doua jumătate a anului 1989, că, până la sfârșitul anului, vor avea loc schimbări majore în structura de stat a țării, atât ca urmare a stării de spirit a populației, total nefavorabilă „regimului Ceaușescu”, cât și a imixtiunilor externe, venite atât din partea serviciilor de informații occidentale, cât și a structurilor similare din țările membre ale Tratatului de la Varșovia, aflate în sfera de influență a Uniunii Sovietice.

Trecerile frauduloase ale frontierelor de stat ale României deveniseră din ce în ce mai frecvente și numeroase, iar informațiile obținute relevau că autoritățile ungare au organizat pe teritoriul lor lagăre de refugiați la Pécs, precum și în localități din apropierea frontierei cu țara noastră, precum Pitváros, Makó, Sarkasz și Bicske. Lucrători de informații unguri, „consiliați” de cadre de informații sovietice, realizau anchete și trieri ale fugarilor din România, îndeosebi etnici maghiari originari din județele de la granița de vest, selecționându-i pe cei ce urmau să fie retrimiși în țara noastră cu sarcini operative de acțiune, atunci când urma să sosească „momentul” considerat oportun.

Până la declanșarea evenimentelor de la Timișoara, Securitatea județeană s-a confruntat cu un val nemaîntâlnit de returnări din Ungaria ale unor fugari. Din cercetarea acestora s-a desprins tot mai evident iminența declanșării unor tulburări violente, prin care se viza răsturnarea ordinii constituționale existente pe atunci în țara noastră.

În momentul izbucnirii evenimentelor de la Timișoara, Securitatea arădeană era angajată în intensificarea măsurilor informativ-operative ce vizau prezența masivă a unor preținși „turiști” sovietici. Aceștia sosiseră cu autocare, în grupuri organizate de „Inturist” cu „ONT Carpați” și cazate la hotelurile „Parc” și „Astoria”, din municipiul Arad, sau cu autoturisme „Lada” și „Jiguli” cu care urmau să se deplaseze spre Timișoara, situație fără precedent în anii anteriori. În mod suspect, ocupanții acestor autoturisme, câte 3 – 4 persoane, în majoritate bărbați, cu statură athletică, nu erau preocupați de activități de „bișniță”, similare celor practicate până atunci de turiștii sovietici sosiți la Arad. Suspect era și faptul că așa-ziii „turiști” veniți cu autoturisme evitau locurile de cazare din municipiu, înnoptând în parcurile din Arad, pe traseele spre Timișoara ori spre frontiera cu Ungaria.

Concomitent, în perioada 10 – 25 decembrie 1989, s-a constatat creșterea fără precedent a numărului de diplomați străini, îndeosebi din SUA, Anglia, Germania, Ungaria și URSS, prezenți pe teritoriul județului.

De asemenea, numărul cetățenilor străini din Occident a scăzut simțitor, mai ales după căderea zidului Berlinului și în preajma Congresului al XIV-lea al PCR. În schimb, după 15 decembrie 1989, s-a constatat o creștere semnificativă a prezenței ziariștilor și fotoreporterilor din Germania, Anglia, Italia, Franța, Belgia, Olanda, Danemarca, Suedia și chiar Japonia. Aceștia manifestau un interes predilect pentru ceea ce se întâmpla la Timișoara și au dovedit, prin comportamentul lor, că erau deja la curent cu evenimentele care urmau să se producă acolo, fiind preocupați să immortalizeze manifestații violente.

Structura specializată a Securității județene a sesizat și o intensificare a virulenței acțiunilor propagandistice care, prin specularea nemulțumirilor legitime ale populației, vizau „pregătirea” unor mase de manevră, receptive la înlăturarea „regimului Ceaușescu”, precum și crearea unor diversiuni în mediile mai puțin pregătite intelectual, atât din zonele urbane, cât și din cele rurale. În eter, prin posturile de radio „Europa Liberă”, „Deutsche Welle”, „Vocea Americii”, BBC și „Radio Vatican”, precum și pe postul televiziunii de stat ungare, în cadrul emisiunii „Panorama”, erau lansate cu o frecvență sporită și bizară știri false,

distorsionate sau chiar îndemnuri incitatoare la „acte de curaj colectiv”. De exemplu, după declanșarea violențelor de la Timișoara, dar anterior izbucnirii manifestațiilor de protest de la Arad, postul de radio „Europa Liberă” îi informa pe ascultători despre acestea din urmă ca fiind în desfășurare.

Faptul că Securitatea arădeană nu s-a opus acțiunilor de protest, legitime din punct de vedere economico-social și moral, ale populației rezultă și din atitudinea de neintervenție, în momentul ieșirii din fabrici a muncitorilor de la mai multe întreprinderi din municipiu – „Orologerie”, „Uzinele Textile Arad”, „Întreprinderea de Vagoane Arad” ș.a. - ce au mărșăluit spre sediul Comitetului Județean al PCR. Aceeași poziție a fost adoptată și față de reprezentanții altor categorii socio-profesionale, care au manifestat în municipiu până în momentul fugii soților Ceaușescu. Prezența informativă în mediul manifestațiilor a fost legată exclusiv de prevenirea degenerării acțiunilor de protest în acte de violență, care să conducă la o intervenție a Armatei, cu consecințe foarte grave, precum și de identificarea unor persoane provocatoare. Retragera Grupei Antiteroriste a MI, ce includea și ofițeri de Securitate, din dispozitivul aflat în spatele Primăriei, reprezintă încă o dovadă a neimplicării Securității Arad în acțiuni represive îndreptate împotriva manifestațiilor, având și semnificația unui avertisment clar, adresat cadrelor Armatei aflate în sediul fostului Comitet Județean al PCR, în scopul de a le împiedica să cadă în capcana unor provocări.

Fuga cuplului Ceaușescu de pe clădirea Comitetului Central al PCR a fost urmată de primirea ordinului telefonic al generalului Iulian Vlad, prin care conducerea Securității județene trebuia să se pună la dispoziția noilor autorități și să manifeste maximă atenție în păstrarea armamentului din dotare. Arma principală a ofițerului de securitate era informația și nu pistolul. Dat fiind că membrii conducerii Securității județene au fost reținuți, iar cadrele acestea erau contrariate, mai ales după anunțul public că Miliția este alături de popor, în spiritul ordinului generalului Iulian Vlad, am decis să iau legătura cu noile autorități județene. Telefonic, prin col. Jelecuteanu Ioan, de la Poliția de frontieră, mi s-a comunicat că am fost desemnat la conducerea Securității, transmițându-mi-se să mă prezint la fostul sediu al Comitetului Județean al PCR. Am plecat cu un TAB și am purtat discuții cu procurorul Ruja Mihai, judecătorul Trifa Ioan, actorul Valentin Voicilă, mr. Diaconescu Nicolae, mr. Memetea Ioan, în prezența col. Cioflică Mihail, aflat la comanda Miliției județene, și mr. Pantea Teodor. Cu acest prilej, mi s-a comunicat că alegerea

mea s-a datorat unor „referințe bune” din partea procurorului Ruja Mihai, a judecătorului Trifa Ioan, a mr. Pantea Teodor și a col. Cioflică Mihail, cerându-mi-se să dau asigurări că Securitatea nu este împotriva manifestațiilor și că nu fac jocuri duplicitare. De asemenea, mi s-a solicitat să cooperez cu celelalte arme, pentru a preveni apariția unor noi acte de diversiune care să conducă la producerea de noi victime. I-am asigurat de sinceritatea cadrelor de Securitate. Sosirea mr. Gana Horea, a mr. Rădulescu Dumitru, a lt. Roncov Petre și, ulterior, a col. Micu Ioan la sediul Securității județene și preluarea comenzii de către MApN a condus la discuții legate de verificarea armamentului și conclucrarea în gestionarea situației operative și a climatului social din județ. Cu acest prilej, s-a constatat că nu lipsea muniție și Securitatea nu a utilizat armamentul din dotare.

În același timp, au început să apară acțiuni concertate de dezinformare și de creare de suspiciuni și neîncredere între cadrele de conducere din Armată, Miliție și Securitate. Edificator în acest sens este cazul col. Cioflică Mihail, care mi-a spus că a primit, pe telefonul guvernamental, un apel de la Sibiu, prin care i se atrăgea atenția că Miliția ar putea fi atacată de ofițerii de Securitate, pentru că, la Sibiu, tocmai se producea acest lucru. L-am asigurat că este o dezinformare crasă, menită să lovească în cooperarea dintre Miliție, Securitate și Armată. Mr. MApN Rădulescu Dumitru mi-a conflat că a primit un telefon acasă, ocazie cu care i se atrăgea atenția cu privire la raporturile sale cu ofițerii de Securitate, din cauză că ar putea fi otrăvit sau hipnotizat. Sunt doar două exemple dintre numeroasele acțiuni de dezinformare vehiculate în acele zile.

S-a mers până la provocări, trăgându-se focuri de armă din interiorul actualului Liceu „Csiki Gergely” din Arad, situat vizavi de sediul Inspectoratului Județean al MI, care s-au soldat cu rănirea unui militar în termen aflat în patrulare prin fața acestuia. Focuri de armă au fost trase și din apropierea Turnului de Apă, situat, diametral opus, în apropierea aceluiași sediu.

Acțiunile de dezinformare cu tentă provocatoare au continuat prin apeluri la postul telefonic de la cabinetul fostului inspector-șef. Până la declanșarea evenimentelor, acest post nu fusese utilizat decât în rare situații de persoane din afara instituției. Începând din 22 decembrie, s-au înmulțit apelurile telefonice anonime prin care, preponderent două voci, una masculină și alta feminină, semnalau, alternativ, diferite puncte, zone, blocuri ori instituții din oraș, de unde pretindeau că elemente teroriste deschideau focul împotriva populației și ucideau oameni nevinovați, acuzând Securitatea că nu se

implicase în prevenirea lor. În aceste condiții, conducerea locală ale Armatei, Miliției și Securității au decis înființarea unor echipe mixte, alcătuite din cadre ale acestora și, ulterior, și din reprezentanți ai manifestanților, care să verifice în teren veridicitatea aspectelor semnalate. Cu acest prilej s-a constatat că era vorba de diversiuni menite să atragă cadrele de Securitate în capcane, prin care să fie discreditate în mediul opiniei publice, mergându-se până la eliminarea lor fizică. Din păcate, unele din aceste verificări pe teren s-au soldat cu victime. Elocvent este cazul sg. maj. Bute Ioan și al plt. Clepe Ioan, din cadrul Miliției Municipiului Arad, care s-au deplasat în cartierul Aurel Vlaicu pentru a verifica un telefon anonim. În cadrul altei misiuni în teren, au căzut victime și alte cadre ale Miliției, cpt. Duma Pavel, fiind ucis, iar cpt. Ursu Liviu rănit de o rafală trasă pe pe strada Andrei Șaguna, de un blindat al M.Ap.N., care a confundat ABI-ul în care se deplasau cei doi cu un vehicul aparținându-le preținșilor teroriști. În acest incident regretabil, a fost rănit și ing. Popa Romeo, unul dintre reprezentanții manifestanților.

Treptat, rezervele și eventualele suspiciuni între cadrele de Securitate, Miliție și Armată au început să se diminueze, concomitent realizându-se o mai eficientă cooperare și organizare în preluarea și verificarea cu discernământ a semnalărilor de acest tip.

În noaptea de 23 spre 24 decembrie 1989, punctele de radiolocație ale MApN din jurul municipiului Arad au comunicat identificarea unor semnale care evidențiau existența unor aparate de zbor, posibil elicoptere, în zona Pădurii Ceala, din apropierea Aradului, care se deplasau în direcția mai multor unități militare, inclusiv a Inspectoratului Județean MI din municipiu. Semnalările au fost de natură să creeze o permanentă stare de stres, alertă și derută în rândul comandamentului MApN instalat în sediul inspectoratului, precum și al ofițerilor de Securitate. În această perioadă, la biroul ofițerului de Securitate din orașul Șebîș (județul Arad) s-au primit mesaje telefonice din care rezulta că în zona stației meteo montane Moneasa s-ar afla vorbitori de limbă arabă, dotați cu stații de emisie-recepție, care așteptau apariția, în zonă, a unor elicoptere, în scop de intervenție teroristă. Verificările întreprinse de trupele MApN din orașul Ineu (județul Arad) au condus la concluzia că semnalarea era falsă, având ca scop dezinformarea.

Alarmer false au fost semnalate și de stațiile radio ale Miliției județene și municipale Arad, care evidențiau prezența unor elemente pretins „securist-teroriste” în puncte vulnerabile ca Uzina de Apă sau Aeroportul Internațional Arad.

Pe parcursul evenimentelor, împreună cu reprezentanții MApN, au fost reverificate de cinci ori armamentul și muniția din dotarea Securității, confirmându-se de fiecare dată că acestea nu au fost utilizate în așa-zise acte de represiune sau teroriste.

Cu ocazia ședințelor operative de la fostul sediu al Comitetului Județean al PCR, am încercat să sprijin, din punct de vedere informativ, noile autorități, în clarificarea unor situații dificile cu care se confruntau, precum și în asigurarea unui climat de stabilitate socială în municipiu și județ.

Faptul că Securitatea arădeană nu a utilizat nici un moment armamentul și muniția din dotare, împotriva participanților la manifestațiile de protest a rezultat și din cercetările întreprinse la acea vreme de Parchetul Militar Oradea, reprezentat de col. procuror Dulga Liviu și cpt. procuror Pătrăuță Simion, care nu au stabilit în sarcina fostelor cadre de Securitate vinovății care să impună întreprinderea unor măsuri de cercetare penală.

La peste două decenii de la consumarea evenimentelor din decembrie 1989, este binevenită inițiativa conducerii ACMRR din SRI de a oferi foștilor ofițeri de Securitate posibilitatea de a expune opiniei publice, prin intermediul revistei „*Vitralii*”, propria perspectivă asupra acestora, fără nici un fel de presiune de natură să o denatureze.

Utilitatea acestui demers a fost și va fi dovedită în continuare de cel mai obiectiv critic, timpul, astfel încât și statul român să urmeze exemplul țărilor democratice, în care ofițerii de informații, în activitate, rezervă sau retragere, beneficiază de un binemeritat loc în rândul celor care au adus servicii decisive, spre binele concetățenilor lor. Remarcabil, în acest sens, este exemplul Spaniei și al Portugaliei, state în care, în timpul și ulterior tranziției de la dictatură la democrație, cadrelor de informații li s-a acordat șansa de a-și valorifica în continuare experiența profesională. S-a procedat astfel, după o analiză profundă, lipsită de prejudecăți a activității lor precedente, făcându-se distincția necesară între interesele națiunii și ale statului, și cele ale unui regim aflat vremelnic la conducerea acestuia.

Gl. bg. (r) Dorel Goron

Tulcea: dezinformare și diversiuni

Voi încerca să descriu cursul evenimentelor de acum 23 de ani, așa cum le-am perceput noi, semnatarii acestor rânduri.

Mai întâi câteva aspecte cu caracter general din anul operativ 1989.

- Au continuat la intensitate maximă emisiunile în limba română la televiziunile naționale de la Kiev și Moscova, începute încă din 1987, pe fondul politicii Moscovei de „*perestroika*” și „*glasnost*”. Alături de acestea erau și emisiunile de la Chișinău, care aveau un tot mai puternic caracter antiromânesc.

- În luna aprilie 1989 – prima decadă – am participat la măsurile de neutralizare a complotului antistatal pus la cale de rețeaua KGB din România, sub bagheta lui Vladimir Volodin – corespondent al Agenției „Novosti” – din care făcea parte și ziaristul Petre Mihai Băcanu. Știam de atunci că eșuaseră încercările de racolare a unor demnitari din apropierea lui Nicolae Ceaușescu și că în final Ion Iliescu fusese desemnat ca viitor lider.

Pentru istorie, am prilejul să-i reamintesc domnului Ion Iliescu că este total nedreaptă etichetarea, în acele zile fierbinți, de „tiran” a lui Nicolae Ceaușescu. Dacă acesta ar fi acceptat atunci să se aplice legea în vigoare, viitorul lider FSN ar fi suportat sancțiuni ce puteau merge până la condamnarea sa la moarte.

- Din luna iulie, primisem de la colegii din Timișoara date certe privind acțiunile și atitudinea iredentist-șovină a pastorului Laszlo Tökes, documentat ca trădător în slujba statului ungar. Colegii de la Timișoara erau îngrijorați că demnitari de rang înalt ai vremii n-au luat în seamă situația creată, mai ales că la lăcașul de cult începuse un pelerinaj mereu în creștere, de autohtoni și de „turiști” străini.

- În luna noiembrie 1989 ne-am confruntat cu o situație neașteptată: ofițerul de analiză și sinteză m-a avertizat că ofițerii operativi nu mai prezintă informații pentru buletinul zilnic. Era un semnal grav. Am convocat ofițerii și i-am întrebat dacă mai fac muncă de informații. Toți mi-au confirmat că se întâlnesc cu rețeaua informativă, dar că aceasta nu semnalează probleme deosebite.

Cum și eu aveam în legătură surse valoroase, m-am urcat în mașină și m-am dus la Măcin, Baia și Mahmudia. La sursa din Mahmudia, având în

vedere că localitatea avea o situație operativă aparte (minerit la suprafață, zonă turistică, o populație eterogenă), am insistat să cunosc pulsul.

Mărturisesc că am rămas surprins de sinteza prezentată de sursă. Omul a sintetizat astfel: „ori tovarășul înțelege să facă o schimbare majoră, ori tovarășul trebuie schimbat urgent”. Am discutat îndelung această problemă cu șeful Securității și am concluzionat amândoi că era greu să convingi pe cineva în acel moment de realitatea acelei informații.

- În după amiaza zilei de 16 decembrie am audiat la sediul unității teleconferința lui Nicolae Ceaușescu, în legătură cu cele întâmplate la Timișoara. În zilele următoare au fost semnalate în municipiul Tulcea inscripții antiguvernamentale în locuri vizibile, autorii neputând fi identificați.

Am avut o convorbire telefonică cu colonelul Constantin Marinescu, șeful unității centrale care avea în competență și identificarea autorilor înscrisurilor de acest gen. Acesta mi-a spus că astfel de situații au apărut în mai multe județe. Era deci, începutul sfârșitului!

- În dimineața zilei de 19 decembrie, șeful biroului de contrainformații militare, căpitan de rang 3 Danciu, ne-a informat că în aval de Isaccea, în cursul nopții, a existat o tentativă nereușită, sau un exercițiu de instalare a unui pod plutitor militar dinspre Ucraina.

- După mitingul din București din 21 decembrie 1989, ofițerii operativi au raportat că și în municipiul Tulcea au apărut în stradă grupuri de oameni cu comportament agitat. Treptat, spre seară și în cursul nopții spre 22 decembrie, s-au întrerupt sistemele noastre de informații, iar spre dimineață nu am mai avut nici un fel de legătură cu centrul, iar telefonia locală funcționa tot mai greu.

A fost momentul cel mai critic și, împreună cu șeful Securității, a trebuit să luăm o hotărâre cu privire la apărarea sediului, a cadrelor și a documentelor operative, apreciind că ne aflam într-o „încercuire”. S-a dispus ca întreg personalul unității, militar și civil, să fie prezent în unitate și să nu o părăsească decât cu aprobare.

Deoarece ne aflam în stare de necesitate, s-a ordonat ca tot armamentul și muniția aflate asupra cadrelor să fie depuse în fișete și sigilate.

Dacă sediul unității va fi atacat de eventuale elemente turbulente, se va acționa numai la ordin.

În situația că potențialul nostru de rezistență ar fi depășit, să solicităm ajutor comandantului garnizoanei militare, căpitan de rang 1 Ivancu Petre.

Personal am simțit în acele momente o scădere a moralului ofițerilor, îngrijorați de soarta familiilor, de problemele de serviciu, cu deosebire cei din compartimentul 0110 (contraspionaj anti-KGB), care erau preocupați de integritatea documentelor de serviciu. În ce mă privește, am fost împotriva distrugerii oricăror documente. Dacă a fost bine sau rău, las la aprecierea posterității.

În dimineața zilei de 22 decembrie, șeful Securității m-a chemat și mi-a spus că a avut o convorbire cu gl.lt. Aristotel Stamatoiu, ministru adjunct și șef al Centrului de Informații Externe, care i-a transmis că „noi am pierdut controlul în țară”. Ca urmare, ordinul este următorul:

- să ne dezarmăm, iar armamentul și muniția să fie depuse sub control în fișete sigilate;
- să luăm măsuri de apărare a sediului unității și a documentelor în eventualitatea unor acțiuni ale unor elemente din afara unității, fără a folosi armamentul;
- dacă situația se degradează grav, să ne punem la dispoziția Armatei;
- în condițiile apariției unor noi autorități, să ne punem la dispoziția acestora.

Tot în dimineața zilei de 22 decembrie, șeful biroului contrainformații militare ne-a comunicat că, în Capitală, o parte din trupe s-au retras în cazărmi, altă parte a fraternizat cu „revoluționarii”, iar altă parte s-ar afla pe poziție de luptă. Ulterior, unitatea nu a mai avut nici un fel de legături cu Bucureștiul. S-au menținut încă legături de telefonie locală, dar toate sistemele noastre de informații au încetat.

Totuși, chiar și în acele condiții, unii ofițeri erau căutați la telefon de surse din legătură spre a cere lămuriri cu privire la situația lor, dar și pentru a ști ce au de făcut în continuare. Important pentru ei a fost acel dialog telefonic, încât, în cel puțin două situații, au luat atitudine fermă și cu argumente, au calmat pornirile unor persoane agitate de a încerca „ocuparea” sediului Securității județene.

Când Ion Iliescu a apărut la TV și a anunțat constituirea FSN-ului, iar prezentatorul George Marinescu a anunțat că s-a luat legătura cu ambasada URSS, eram convins că derularea evenimentelor era sub controlul rețelei KGB.

Am asistat cu toții la invectivele și aberațiile ce se transmiteau din studioul 5 al TV, sub bagheta lui Teodor Brateș, la adresa Securității, precum și la lansarea unor diversiuni din cele mai incredibile.

Ca să mă conving de realitatea străzii, am ieșit din sediu și m-am dus în apropiere, la blocul „Pelican”, la o autoservire alimentară. Am intrat. În interior se aflau circa 40 de persoane, unele dintre ele cereau vânzătoarelor explicații în legătură cu otrăvirea apei. Acestea erau uimite și nu știau ce să le răspundă. Am venit în ajutorul lor. Am rugat să-mi aducă un borcan gol. Am apelat la o persoană să mă însoțească la chiuvetă, am umplut borcanul cu apă și am băut din el în fața tuturor celor de față. Le-am spus că este o diversiune și să-și vadă de treabă. Un individ între două vârste m-a luat de braț și mi-a cerut să merg în oraș cu el, să facem ordine. Mi-am dat seama că pot intra într-o capcană de „terorist” și i-am spus politicoasă că, dacă și-a propus o astfel de măsură, să meargă fără mine și m-am îndreptat spre poarta unității.

În seara zilei de 22 decembrie, ca să dăm un răspuns acestor diversiuni, am adunat tot efectivul și le-am propus să întocmim un document pe care să-l semnăm și să-l transmitem Comitetului Frontului Salvării Naționale de la nivelul județului. Documentul a fost predat destinatarului de șeful Securității.

- Pe 23 decembrie, în unitate au sosit 5 ofițeri, trimiși de comandantul garnizoanei. Erau coordonați de un căpitan de rang 2 de marină, care ținea legătura și cu Comitetul Frontului Salvării Naționale.

Am verificat efectivul, armamentul și le-am spus că suntem la dispoziția lor. Din acel moment am declinat toată răspunderea noastră. Personal am crezut că ne aflăm sub protecție sigură, până la urmă trebuind să suportăm și unele umilințe.

Căpitanul Botez mi-a cerut să-l însoțesc pe acoperișul unității pentru a instala – zicea el – dispozitiv de apărare antitero și antiaerian.

I-am explicat că eu nu am urcat niciodată pe acoperiș și, realmente, nu cred că prezintă vreun pericol, mai ales că de jur împrejurul unității sunt blocuri cu oameni pașnici.

L-am însoțit, am cercetat și verificat acoperișul. Nu s-a instalat nici măcar un post de observație fiindcă nu se impunea. În cursul nopții, căpitanul de rang 2 a transmis ca șeful Inspectoratului, al Securității și al Miliției să se prezinte la sediul FSN. Am presupus că vor fi puși sub stare de arest.

Am convenit rapid cu șeful Securității un mijloc de comunicare, în aceste condiții.

Între timp au apărut tot felul de informații ciudate, pe care noi nu le puteam verifica, iar ofițerii de la armată, neavând experiența necesară, de regulă nu le luau în seamă.

Exemple:

- aeroportul de la Cataloi este supus unor atacuri din aer al unor elicoptere neidentificate;

- pe plaja din Sulina se fac debarcări de trupe cu elicoptere dinspre mare;

- la Mahmudia s-a prezentat un cetățean la postul de miliție și a comunicat șefului de post să se prezinte urgent la centrul militar.

Noi am declinat toate competențele, aeroportul Cataloi fiind apărat la acea dată de o subunitate de la MApN, iar în ceea ce privește Sulina, deși, cu câteva zile în urmă, se dispusese ca trupele de grăniceri să fie trecute în subordinea M.I., operațiunea se afla în desfășurare.

Cât privește informația de la Mahmudia, deoarece erau indicii că ar fi și alte persoane ce ar putea reacționa necontrolat pe fondul derutei induse de televiziune, s-a stabilit că este oportună deplasarea unui ofițer de informații în Mahmudia care să verifice informațiile și pe baza raportului să se dispună în consecință.

Ca urmare, la data de 24.12.1989, cpt. Costel Agachi a fost chemat în cabinetul șefului de inspectorat, care i-a încredințat această misiune. Inițial s-a stabilit să fie însoțit și de un ofițer de marină din grupul celor repartizați să preia comanda Securității. Dar, în ultima clipă, s-a transmis ca ofițerul de marină să nu mai participe la misiune, dar s-a insistat ca ofițerul de Securitate să fie dotat cu pistol și muniție, iar șoferul autoturismului – subofițer, cu pistol mitralieră.

Misiunea a fost îndeplinită, fiind identificate și audiate persoane cărora li s-a recomandat să aibă o conduită corectă și fără excese. În fapt, aceste persoane făceau parte din categoria celor instruite să informeze sau să acționeze la cererea autorităților militare române în situații de teritoriu vremelnic ocupat de către un potențial inamic.

O astfel de misiune poate fi acum, ca și atunci, una banală. Însă, realitatea a ieșit la iveală undeva la începutul verii anului 1990, când ofițerul

de informații Costel Agachi s-a întâlnit întâmplător cu unul dintre ofițerii de marină responsabili de Securitatea județeană în decembrie 1989 (altul decât cel retras din misiunea Mahmudia). După un schimb de amabilități, având în vedere o relație de amiciție creată în timp, ofițerul de marină a relatat că acea misiune de la Mahmudia a avut în realitate alt scop, deoarece se considera că în Tulcea era prea multă liniște, nu se trăgea, că securiștii nu se manifestau cum se dorea etc. Tocmai de aceea s-a organizat acea misiune spre Mahmudia. Cele două cadre de Securitate înarmate, care se deplasau cu un autoturism de teren, urmau ca pe traseu să fie capturate sau lichidate ca „teroriști” care „încearcă” să atace un obiectiv militar din apropierea localității Victoria (unde se afla un depozit militar).

Diversiunea a fost anulată la câteva minute după plecarea ofițerului și a șoferului subofițer în misiune de către comandantul garnizoanei, căpitan de rang I Ivancu Petre. S-a confirmat astfel că se primeau ordine și din altă parte decât de la comandantul garnizoanei.

În cursul nopții de 23/24.12.1989, comandantul batalionului trupelor de securitate mi-a telefonat că a primit ordin să intervină la Babadag în pădure, fiindcă batalionul de infanterie marină este atacat, cerându-mi aprobare. I-am spus să verifice bine cine a dat ordinul și să acționeze sub comanda armatei. Între timp mi s-a transmis, de același căpitan de rang 2 al cărui nume nu l-am reținut, ca și Securitatea să acționeze cu grupa de intervenție antitero la Babadag.

Am ordonat ca toate cadrele de Securitate competente ale grupei de intervenție antitero să se pregătească de acțiune. Nu au participat cadrele de miliție fiindcă nu au mai răspuns la comandă. Când totul era pregătit și așteptau ordinul de misiune, a sosit pe neașteptate în unitate șeful Securității, care a întrebat ce se întâmplă. I-am raportat situația de fapt, după care dânsul a ordonat dezarmarea, iar militarii să rămână în unitate.

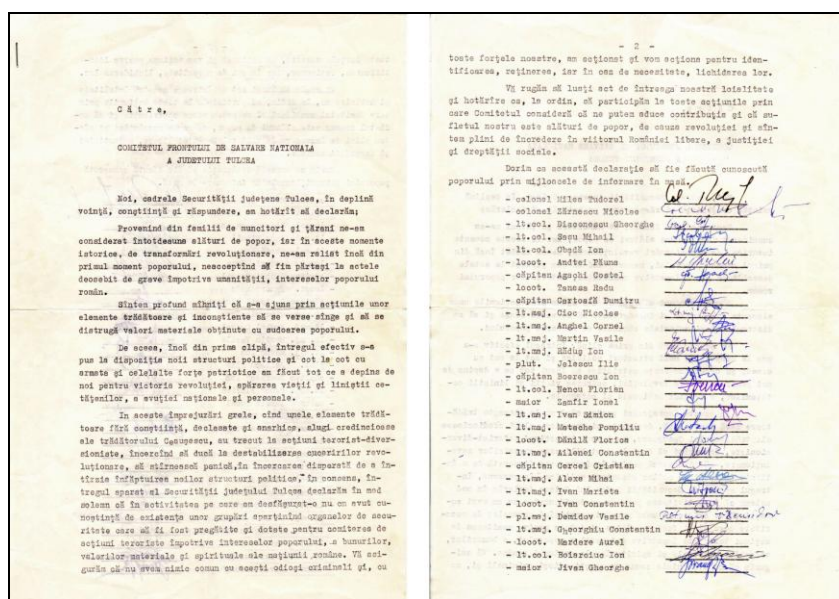
Cred și acum că eu intrasem într-o capcană ce putea să aibă repercusiuni deosebit de grave.

Am verificat ulterior cum s-au desfășurat ostilitățile la Babadag și am rămas uimit că s-a acționat neprofesional și că au căzut ca victime ale „revoluției” două persoane civile care au intrat fără să vrea în poligonul de foc. Din câte știu, acestea au fost singurele victime ale „revoluției” în județul Tulcea. În aceeași perioadă, colegii de la Miliție au închis culoarul de comunicare între cele două instituții. Miliția a gestionat greu, dar bine, încercarea unor grupuri de

„revoluționari” turbulenți de a invada sediul instituției. Surprinzător pentru mine a fost că aceste grupuri erau conduse de foste cadre de Miliție îndepărtate din motive temeinice. În aceste condiții a trebuit să ne descurcăm cu ofițerii de la armată, ce ne preluaseră.

Pe lângă faptul că nu aveau nici un fel de experiență în activitatea informativă, au manifestat o atitudine de superioritate, de cele mai multe ori fiind într-o stare de euforie bahică. Singurul cu care m-am înțeles a fost cpt. Zugrăvescu, la care am găsit un limbaj și comportament corecte, deși specialitatea lui nu avea legătură cu domeniul informativ. Acesta mi-a spus că sunt date că în stațiunea BTT Roșu din Deltă există o bază teroristă în sprijinul lui Nicolae Ceaușescu. I-am explicat că stațiunea este pur turistică, pentru tineret, că se află realmente între ape și nu are nici un fel de poziție strategică. M-am declarat dispus să însoțesc pe oricine la fața locului, singurul mijloc de a ajunge la destinație fiind șalupa. Nu a luat în seamă cele spuse de mine, dar nici n-a mai întrebat nimic.

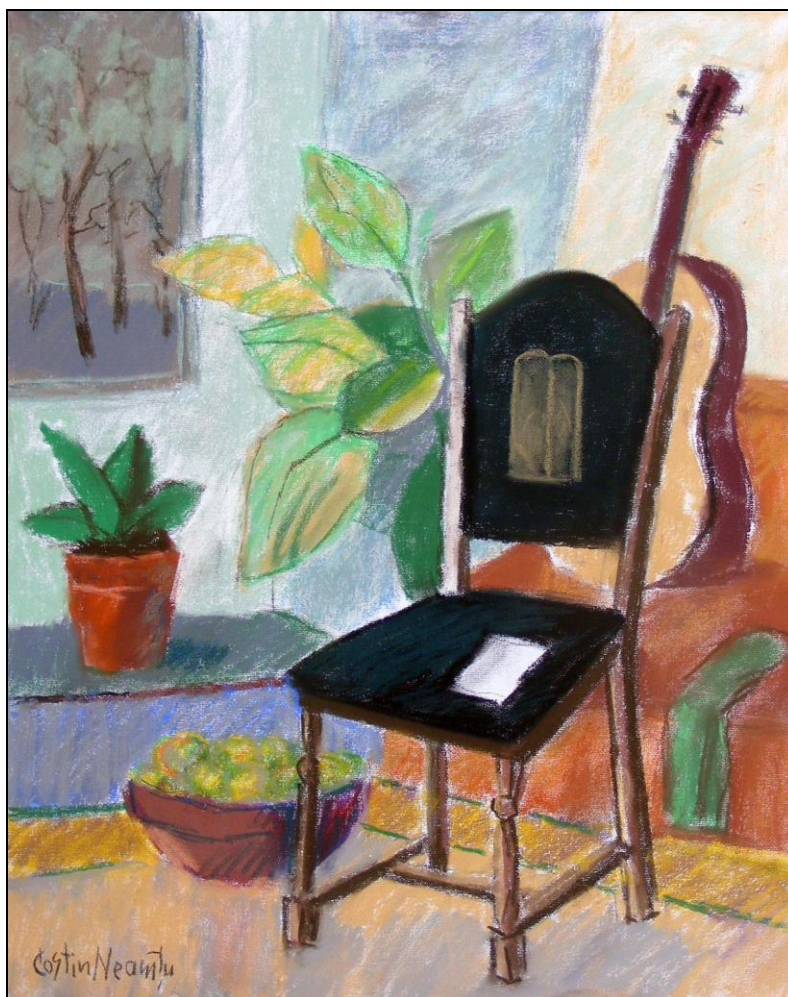
La câteva zile mi-a spus că am avut dreptate, dar că era prea târziu, stațiunea Roșu fiind bombardată de aviație. Mi-a arătat câteva poze cu distrugerea produsă.

Documentul transmis Comitetului județean al Frontului Salvării Naționale de către cadrele Securității Județene Tulcea

Ordinul de bombardare a fost dat de comandantul aviației din acel moment. Ulterior l-am contactat pe dl. Mocanu, directorul BTT Tulcea, un om deosebit, bun organizator și comerciant, căruia i-am cerut date și explicații privind acel bombardament. Mi-a explicat că în stațiunea Roșu în acel moment nu erau nici paznici, ci doar un câine. Bombardamentul a omorât câinele, iar evaluarea distrugerii a fost la 22 de milioane de lei, mare valoare la acea dată. Fără alte comentarii.

Colonel (r) Nicolae Zărnescu
Colonel (r) Costel Agachi

Revoluția lu' Pește

– În toate vremurile, oamenii au fost, sunt și vor fi ca vremea: adică schimbători! Acum îi vezi zâmbind și bucuroși, cu fruntea senină ca bolta zilelor de mai, acum te ard cu fulgerul privirii de parcă Sfântul Ilie le-ar fi tunat a ploaie și furtună din mai nimic.

Deci, le zise fostul milițian și actual polițist Sorin Pește celor câțiva amici care, așezați în jurul lui la masa încărcată cu pahare păreau să fie dispuși să-l asculte, ăștia-s oamenii, orice-ai face. Da' eu, adaugă el pe un ton scăzut, de parcă ar vrea să-și facă auditoriul părtaș la o mare taină, sunt statornic într-ale mele, bune sau rele, așa cum mă știu dintotdeauna.

Îi răspund că așa a rămas, cum a fost, de când îl cunosc. Un om crescut cu frica lui Dumnezeu, în casa părintească de pe malul Ialomiței dâmbovițene, și trăitor acum, în anii tranziției interminabile, pe malul Dâmboviței... nu ialomițene, ci capitaliste... Jocul de cuvinte îl amuză și-l ajută să-și depene mai ușor un fir desprins din ghemul deceniilor învolburate.

– Eram prin '70, poate '80, mai spune el, băgând de seamă că ascultătorii au rămas pe poziții și n-au început încă să dea semne de plictiseală. Aveam tot felul de probleme aici, la Secție, dincolo de Cișmigiu. Unele mari, altele mici... Da' mai toate mari, că așa e cu problemele: dacă nu te ocupi de ele, din mici întotdeauna devin mari.

Mulțumit de profunzimea cugetării sale, făcu o pauză, în care mătură cu privirea chipurile aflate pe muchia dintre plictiseală și curiozitate. Închide apoi ochii câteva clipe pentru a extrage din lada cu muniții a amintirilor cartușul cu care să împuște plictiseala.

– Se înfiripase o gașcă de liceeni, pe aici pe unde ne târâm noi zilele acu'. O adunătură de vreo patru-cinci puștani cu aere de maturi. În loc să meargă la școală, veneau în Cișmigiu, fumau, se zbenguiau. Pe mine mă durea când îi vedeam cum își pierd tinerețea pe alei, fără să le pese de nimic. Am fost și la școală, dar ei continuau parcă și mai rău. De unde la început veneau din când în când, acum apăreau zilnic... Măi, fir-ar să fie, mi-am zis, chiar nu pot face nimic?! Ia să le caut părinții... Am studiat problema vreo două zile și pe urmă am sunat la una dintre adrese. Eram în uniformă. De aceea, cred, omu' care mi-a deschis ușa a rămas puțin șocat. Da' eu știam ce aveam de făcut: „Aș vrea să vă spun ceva despre băiatul dumneavoastră”, am zis și m-am oprit. El a mai stat o clipă nedumerit, apoi m-a invitat în casă... Era de treabă omu'. La o cafea, i-am povestit. M-a ascultat, mi-a mulțumit și... cam atât. Vreo două zile

am crezut că mi-am bătut gura degeaba. Da' p'ormă, tinerii n-au mai apărut... Și timpul s-a dus, s-a dus...

Sorin Pește intră în pauză. Vreo doi dintre ascultători par nedumeriți: „Și ce-i cu asta? Hai, tai-o scurt!”

– Și veni decembrie 89'. Știți, cu evenimentele alea... Primeam tot felul de misiuni. În seara de 22, cu încă trei colegi, am plecat într-o patrulare în care, practic, nici noi nu știam ce avem de făcut. Se trăgea la nemurire, lumea se uita la noi ca la dracu', era o atmosferă de spaimă de nedescris... Ce mai, știți și voi foarte bine... Spun sincer că îmi era frică și nu știam deloc cum o s-o terminăm. Când, deodată, mă apucă unu' de braț de m-au trecut toate apele de frică până să-mi spună despre ce e vorba și să-nțeleg ce vrea de la mine. „Nu ești tu ăla cu băiatu'?", îmi zise el pe un ton autoritar, care nu prevestea nimic bun.

Fostul milițian și actualul polițist și povestitor Sorin Pește se destinsese de parcă ar fi obținut o victorie după o luptă grea. Roti privirea în jur, savurând momentul său de glorie. Văzând fețele alungite și gurile căscate ale celor ce-l urmăreau nerăbdători, reluă firul istorisirii:

–N-am apucat să-i răspund că ne-a tras pe toți patru într-un restaurant pe lângă care tocmai treceam. „Ești om bun, mi-ai salvat băiatul!”, mi-a zis. Abia atunci l-am recunoscut: Era tatăl unuia dintre liceenii care o cam luaseră razna atunci. Mi-am amintit de cafeaua băută, de discuția avută. Ce mare lucru fusese asta pentru el atunci, n-am înțeles. Și nici n-am întrebat. Am priceput însă că acum pentru mine și pentru ceilalți trei colegi era de bine.

„Nu plecați de-aici, ne-a spus el hotărât, până nu se termină balamucul! O să fie pe nasole!”

Adevărul e că ne-a ținut câteva zile cu forța. Ne-a dat mâncare, ne-a pus la dispoziție două camere numai pentru noi. Aveam și un televizor, la care am urmărit toată grozăvia. Am văzut și procesul... Vedeam și ne cruceam. Nu era liniște chiar de tot când ne-a eliberat, da' nevastă-mea mă trecuse deja la dispăruți. Se chema că aș fi căzut la revoluție... N-a fost să fie.

Dar, de atunci nu mai vorbesc cu colegii ăia ai mei. Au făcut ei ce-au făcut și au obținut certificate de revoluționari...

Și, cu o voce hodorogită de parcă i se uscaseră dintr-o dată gâtul, adăugă cu amărăciune: „Eu n-am fost atât de deștept”...

Peste privirea încetoșată a lui Sorin Pește, se prelinge, ca o nălucă, norul unei tristeți trecătoare.

Dar el rămâne statornic într-ale lui, ca o zi bună din zori până seara târziu... Toarce firul amintirii despre revoluția lui, fără nicio patimă, fără nicio bucurie. Și răsuțește acest fir egal, pentru oricine are timp de pierdut cu minciunilele din trecut.

Firiță Carp

MANIPULAREA MASELOR: Cum se fabrică zeii
Cazul Vasile Roaită

Copilăria mi-am petrecut-o într-un cartier muncitoresc. M-am trezit întotdeauna la 6 fără 10. Era ora la care sirena anunța pregătirea pentru predarea schimbului 3, pentru ca, la ora 6 fix, să anunțe, printr-un sunet de data aceasta mai prelung, începerea activității schimbului 1. Seara, la ora 10, când sirena suna iarăși, pentru că se termina schimbul 2, trebuia să fii în pat, eventual adormit deja.

Cartierul nostru era legat prin mii de fire de Atelierele Grivița. De „Grivița Roșie”. Cele două construcții învecinate, Teatrul Giulești și stadionul omonim au fost pentru mine temple ale spectacolului artistic și sportiv. Pe atunci nu exista cuvântul „fan” (care, ne explică englezii înșiși, cei de la care am preluat termenul, reprezintă o abreviere a cuvântului „fanatic”). Nefiind un fanatic, „țineam” cu CFR – București. Mă entuziasmam la paradele marelui portar care a fost Valentin Stănescu, săream în sus de bucurie la golurile măiestrit înscrise de Bazil Marian, rămâneam fără suflare la driblingurile și cursele pe extremă ale lui Filoti.

Cât am fost elev la elementară, aniversam întotdeauna cu entuziasm „luptele ceferiștilor din 1933”. Schimbam articolele la Gazeta de perete, admiram lozinca pe care o atârnau mai marii noștri, profesorii, și, mai ales, primeam vizita unor muncitori de la Grivița, care rememorau evenimentele fierbinți pe care ei le trăiseră cu un deceniu și jumătate în urmă. La corul făcut în orele de Muzică repetam „Imnul ceferiștilor” :

Pe-artere de metal ce zboară

Brăzdând ogoare țărănești...

și trebuie să spun că mă impresiona imaginea aceea a unui corp uriaș împânzit de o rețea de oțel care îi dă vigoare, îi conferă, în ultimă analiză, viață.

În relatările vizitatorilor noștri ceferiști revenea mereu, ca un laitmotiv, tema sirenei, care, „prin urletul ei sfâșietor, îndemna la rezistență, dădea curaj celor care ar fi putut ezita, oferea speranță celor adunați de-a lungul gardului atelierelor, de la Cimitirul Sfânta Vineri până la Chibrit”. Mai ales datorită faptului că se adresau unui auditoriu format din copii, în relatările lor revenea mereu chipul lui Vasile Roaită, „tânărul utecist ucis de gloanțele cu care armata și jandarmeria au încercat să înăbușe lupta muncitorimii pentru o viață mai bună, pentru o viață demnă”.

Programele special alcătuite ale radioului pentru ziua de 16 Februarie includeau neapărat fie o piesă corală prin care ni se transmitea că:

Sirena lui Roaită e glasul

Țâșnit din durere și ură...

fie un alt cântec, care izbucnea brusc, fără vreo introducere orchestrală:

Alarmă, alarmă, alarmă! La CFR!

Sirena cheamă, cheamă, la CFR...

Cu ochii de azi nu poți să nu observi crearea unui simbol din figura tânărului Vasile Roaită și legarea lui de un alt simbol, acela al sirenei. Sirena era cea care ordona nu doar viața muncitorilor, intrarea și ieșirea lor din schimb, ci, în fapt, viața întregului cartier. Acum ea era înălțată pe o treaptă superioară, devenea o expresie a luptelor din acel februarie înghețat. Suprapunându-se simbolul mobilizator al sirenei din februarie 1933 peste rolul ei diurn de ordonare a vieții muncitorilor, a vieții familiilor lor, se indica drumul pe care trebuia mers în continuare.

Trebuie să recunosc că identificam la ceferiștii copilăriei mele un puternic sentiment de apartenență comună, de legătură sufletească aparte, de „mândrie că fac parte din detașamentul cel mai înaintat, cel mai disciplinat al clasei muncitoare”. Exista un soi de patriotism local, limitat la granițele, destul de imprecise, ale nord-vestului orașului, granițe care includeau însă, cu certitudine, cartierele Giulești, Steaua, Bucureștii Noi, Dămăroaia, Chitila. Așa ar putea fi explicat faptul că un scriitor astăzi practic uitat, Nicuță Tănase, era „de-al nostru”, Ștefan Bănică (senior) era „de-al nostru”...

Tocmai de aceea, probabil, pentru că era vorba despre probleme „ale noastre”, am citit cu multă atenție serialul publicat de *Jurnalul Național* în februarie-martie 2005, având ca temă tocmai evenimentele din februarie 1933. Noua lumină aruncată asupra unor întâmplări cunoscute, dezbrăcarea lor de hainele fastuoase ale unui eroism atemporal reprezintă, în opinia mea, un model de scriere corectă a istoriei noastre recente.

Ce am aflat cu acest prilej?

Am aflat că mitul „Vasile Roaită” a fost construit după toate regulile artei. Vasile Roaită nici măcar nu a tras el sirena, ci un alt muncitor, Constantin Negrea. Vasile Roaită nu a fost utecist, ci i s-a atribuit această calitate după moarte. S-a construit astfel cu migală pe un mit cu rădăcini mult mai ample, mult mai profunde în conștiința colectivă: mitul sacrificiului, mitul unei vieți tinere curmate de forțe crunte, întunecate, opresive. Odată legătura realizată, mitul a fost amplificat prin atribuirea numelui de Vasile Roaită unor școli, spitale, străzi, cinematografe, gospodării agricole colective, sate și chiar

localitatea pe care astăzi o numim Eforie Sud a purtat, mai bine de un deceniu, numele de Vasile Roaită.

Lucrurile nu aveau să dureze însă prea mult. La Plenara CC al PMR din noiembrie-decembrie 1961, Gh. Gheorghiu-Dej însuși a criticat această „poveste cu Vasile Roaită”, pe care l-a descris drept „un muncitor ca oricare altul”.

După plenară, începând cam de prin 1962, numele de Vasile Roaită a dispărut, treptat-treptat, de pretutindeni. S-au schimbat nume de străzi, de spitale etc. A fost înlăturat și bustul lui Vasile Roaită, pe care sculptorul Artur Vetro îl realizase în 1958 pentru orașul București.

Disparația subită a lui Roaită din discursul propagandistic al PCR s-a datorat unei descoperiri neașteptate, făcută de istorici în arhivele Siguranței: Vasile Roaită era unul dintre informatorii pe care Siguranța îi infiltrasă printre muncitorii de la Atelierele Grivița¹.

Scria, cu multă dreptate, doamna Livinia Betea: *„Una dintre științele care ajută la explicațiile cauzelor și efectelor faptului istoric recent este psihosociologia. Corpul teoriilor aplicative provenite din studiul propagandei ori al tehnicilor de influență și persuasiune transformă această nouă știință în ceea ce S. Moscovici numea „o mașină de fabricat zei”. Datorită utilizării lor, în cadrul unui program bine stabilit, într-o perioadă scurtă de timp, dintr-un individ aproape comun în tagma sa profesională se poate confecționa o somitate”*.²

Recitind serialul din *Jurnalul Național* dedicat evenimentelor de la Grivița din 1933, am găsit și articolul bine scris de Cristina Diac și intitulat „Procesul ceferiștilor”, din care redau câteva pasaje:

Pe 17 iunie 1933, „la cinci luni de la producerea evenimentelor, în sala de judecată a Consiliului de Război al Corpului II Armată din Capitală a început procesul celor implicați în greva de la Grivița. (...)

Un proces pestriț. În fața Curții ar fi trebuit să apară 108 acuzați. Însă unii dintre ei au fost judecați în lipsă. Grupul acuzaților era unul destul de eterogen: unii erau muncitori care au avut un rol mai mare sau mai mic în timpul grevelor de la Atelierele CFR Grivița din București, alții participaseră la acțiunile greviste din Galați sau Cluj. Printre acuzați figurau și cizmari, negustori ambulanți, țesători, funcționari comerciali, chelneri, ba chiar un sculptor și o manichiuristă. (...) În timpul procesului, doar Wurmbrand

¹ A se vedea http://ro.wikipedia.org/wiki/Vasile_Roaită

² Lavinia Betea: *Roller, sacrificat pe altarul Griviței*, <http://istoriacomunismului.blogspot.ro/2005/03>

Richard s-a declarat comunist, restul acuzațiilor negând orice legătură cu extrema stângă”.

La această propoziție m-am împiedicat. Vasăzică Dumitru Petrescu, Constantin Doncea, Chivu Stoica, Gheorghiu-Dej se dezic de comunism, dar Richard Wurmbrand nu face același lucru. De ce oare? Este ceva care nu se potrivește. În memoria mea acest nume era asociat cu o cu totul altă calitate: aceea de fervent adversar al comunismului.

Am căutat din nou pe Net, dar adevărurile de necontestat despre această persoană erau parcă intenționat amestecate cu informații parazite, care făceau înțelegerea dificilă.

Am apelat atunci la o cunoștință care eram sigur că știe mai multe.

După ce i-am prezentat nedumeririle mele, acesta a început prin a mă întreba zâmbitor:

– Ai citit cartea „*Clienții lu’ Tanti Varvara*”³ a lui Stelian Tănase?

Și văzând că mă cam bâlbâi, a adăugat:

– Nici măcar pasajele din carte care au fost publicate în *Aldine*, suplimentul *României Libere*? Atunci află că acolo stă scris negru pe alb că Richard Wurmbrand a fost condamnat în Procesul ceferiștilor din 1933 la 10 ani închisoare.

– Bine, dar în diferite articole de presă, la televizor, s-a spus că „a fost întemnițat vreme de 14 ani de către regimul comunist”.

– Așa după cum am văzut, prima sa condamnare datează din anul 1933. Poți explica ce fel de regim comunist exista atunci în România?

– Nu e clar că nu pot?

– Dacă nu poți, atunci o să îți aduc un articol ca să vezi cum se pot fabrica eroii.

Mi-am adus aminte de pertinenta caracterizare a doamnei Lavinia Betea referitoare la fabricarea zeilor și am scris articolul despre Vasile Roaită pe care tocmai l-ați citit.

Cel despre Richard Wurmbrand urmează.

Paul Cernea

³ „Tanti Varvara” era denumirea dată Siguranței în jargonul comuniștilor aflați în ilegalitate

Richard Wurmbrand: Dosarul „AHASVERUS“

Unul dintre episoadele din „*Memorialul durerii*”, care a fost difuzat pe postul național TVR și postat pe Internet, este dedicat „eroului martir anticomunist” Richard Wurmbrand.

Ziarul „*România liberă*” din 3 și 14 septembrie 2005 a intrat într-o polemică cu un cotidian ieșean care ar fi interpretat tendențios și „trunchiat” pasaje din cartea „*Isus, prietenul teroriștilor*”, pe care Richard Wurmbrand a publicat-o în 1996 și al cărei mesaj, în urma evenimentelor de la 11 septembrie 2001 din SUA, ar putea să fie interpretat ca „instigare la terorism”.

În suplimentul „*Aldine*” al aceluiași ziar din 13 mai 2005, în articolul documentar „*Clienții lui Tanti Varvara – istorii clandestine*”, extras din cartea lui Stelian Tănase apărută la editura Humanitas, apare numele lui Richard Wurmbrand, condamnat la 10 ani închisoare în procesul din 1933 al organizatorilor grevei ceferiștilor din 15–16 februarie 1933.

Este timpul ca după atâția ani să se cunoască adevărul despre acest personaj controversat, care după 1966 a fost foarte activ în presa străină, iar după 1990 și în cea din țară. Opinia publică românească are dreptul la informații cât mai complete, astfel încât să nu poată fi indusă în eroare, manipulată de persoane interesate, plătite ori nu, sau manipulate din cauza necunoașterii sau a cunoașterii doar pe jumătate a personajului.

SCURTĂ BIOGRAFIE

Potrivit celor cunoscute de noi, viața personajului Richard Wurmbrand are câteva episoade mai deosebite, astfel:

– Tinerețea avangardistă de stânga, apoi comunistă dintre anii 1923 – 1933. În 1927 a plecat ilegal la Moscova, unde a stat până în 1931, fiind recrutat de agenții Internaționalei a III-a și NKVD, școlit și instruit de aceștia, după care a fost retrimis tot ilegal în România pentru a desfășura aici activitate ilegală politică și informativă.

– În timpul anchetelor din primăvara lui 1933, Siguranța îl descoperă, îl arestează și anchetează, îi propune colaborarea, el acceptă și astfel devine agent al Siguranței. A fost condamnat de formă la 10 ani în procesul ceferiștilor. Este făcut evadat și marșrutizat la Timișoara, cu misiunea de a descoperi activitatea comuniștilor din regiunea Banat.

A intrat în contact cu organizația PCR și în doi ani a reușit să-i identifice pe principalii capi ai diverselor sectoare ale organizației, vreo 45 de persoane, care au fost arestate de Siguranță și trimise în judecată, primind diferite condamnări. Este și el arestat de formă, dar, din nou, e făcut scăpat.

Peste un an, cei închiși de la Timișoara află și ei cine i-a vândut Siguranței și iau măsuri de a-l înlătura din partid. Richard Wurmbrand este nevoit să dispară, se dă la fund. Fie de inimă rea, fie din regret pentru ceea ce făcuse, ori și din cauza traiului, se îmbolnăvește de TBC, destul de grav. Prin 1937 este operat de plămâni și, caz destul de rar în acel timp, reușește să se salveze.

POCĂINȚA

Din considerente numai de el știute, renunță la cultul său mozaic și aderă la biserica evanghelică, punându-se și sub protecția Legației Suediei din București. Înființează prin 1939 la Galați un grup de adepți ai Cultului evanghelic, în majoritate alogeni, iar el se intitulează Pastor al așa-zisei biserici evanghelice din Galați. Sporadic mai este contactat și de Siguranță, interesată de informații și despre activitatea Legației Suediei în România.

În anii 1946–47, după ce au venit la putere, foștii lui „tovarăși” își aduc aminte de el și încep să-l caute. Ascuns sub poalele sutanei de pastor la Galați, era dificil de găsit. Este descoperit, totuși, pe la sfârșitul anului 1947 – începutul anului 1948. Primește opt ani de închisoare. În 1956, era liber, dar peste doi ani îl descoperă unul dintre foștii „tovarăși” de la organizația din Banat, care-l denunță. Se găsesc toate documentele procesului de la Timișoara și se descoperă rolul jucat de Richard Wurmbrand în căderea organizației. Nu mai scapă așa de ușor. Primește 20 de ani de muncă silnică în urma condamnării ca „trădător al clasei muncitoare”. Este eliberat totuși în 1964, odată cu toți foștii deținuți politici. Între timp, biserica evanghelică din Galați se risipise și el nu mai avea ce păstori și mai ales, de unde să primească bani. Aflat fără nici un sprijin, face cerere să plece din țară împreună cu soția și fiul, Mihai.

PLECAREA DIN ȚARĂ

În toamna anului 1964, Mihai reușește, în urma examenelor, să devină student în București. În primele luni ale anului 1965, la Ministerul Educației și Învățământului se primesc mai multe reclamații ale unor candidați care din cauza câtorva procente nu reușiseră. Aceștia reclamă și susțin că locurile lor sunt pe nedrept ocupate de tineri care au cereri de plecare definitivă din țară. Ministerul verifică reclamațiile și se descoperă că dintre cei admiși în învățământul superior în anul universitar 1964-1965, numai în București sunt vreo 40 care au cereri de plecare. Este informat premierul I.G.Maurer. Acesta dispune să li se permită să plece tuturor studenților care au cereri de emigrare și în locul lor să fie admiși primii candidați de pe listele de respinși. Aprobarea de plecare se extindea și asupra părinților lor.

Astfel, Richard Wurmbrand, împreună cu soția, Sabina, și fiul, Mihai, ajung în vara anului 1965 la Paris, fără nici un fel de mijloace materiale. Începe

lupta pentru existență. Mihai reușește să intre la o Universitate din Paris, iar tatăl său, analizând situația existentă în timpul războiului rece între Vest și Est, se hotărăște să devină soldat combatant în acest război.

Intră în contact cu organele de informații ale Statelor Unite, cărora le istorisește cum a fost el persecutat de comuniștii din România, le arată și cicatricile de pe spate de la operația de plămâni, pretinzând că sunt urmări ale schingiuirilor suferite în închisorile din România.

CUM SE CREEAZĂ EROII

În acei ani, în relațiile internaționale destinderea câștiga tot mai mult teren. Pentru a-și consolida pozițiile în confruntarea cu sistemul țărilor socialiste, Occidentul avea nevoie de noi teme majore pentru propagandă. Lipsa unor libertăți religioase se afirma ca o posibilă asemenea temă.

Oficialii americani de la Paris își însușesc cele spuse de Wurmbrand în legătură cu persecutarea sa și, după fermitatea pe care o manifestă în fața lor, ei apreciază că acesta ar putea deveni unul dintre cei mai buni soldați ai propagandei anticomuniste.

Intrarea lui în scena confruntărilor politice a fost meticolos organizată.

La Philadelphia avea loc, în 1966, una dintre numeroasele manifestații publice ale vremii în cadrul cărora opinia publică americană își exprima dezaprobarea față de războiul din Vietnam. Așa după cum dovedesc documentele devenite acum publice, organizațiile și persoanele care militau împotriva războiului erau urmărite de FBI și, ori de câte ori devenea posibil, erau pedepsite. Exemplele șahistului Bobby Fischer și boxerului Cassius Clay sunt cele mai bine cunoscute.

Se încerca impunerea unei logici eronate: războiul din Vietnam este un război împotriva comunismului și, în consecință, oricine este împotriva acestui război are simpatii comuniste.

La adunarea populară de la Philadelphia, Richard Wurmbrand a năvălit pe scena ridicată pentru vorbitori, certând audiența că se situează de partea tortionarilor comuniști. Spre a-și susține afirmația și-a exhibat cicatricile de la operația de plămâni, spunând că sunt urmele torturilor la care a fost supus. A fost arestat de poliție pentru tulburarea ordinii publice, dar astfel a intrat în vizorul presei averse de scandal.

În fața reporterilor, Richard Wurmbrand își prezintă în mod repetat povestea suferințelor îndurate. Este dus la Washington în fața Congresului american. Își spune din nou povestea pe care o mai debitase, se dezbracă și își expune cicatricile „schingiuirilor comuniste“. Congresmenii își dau seama de potențialul propagandistic al persoanei și se declară uluiți. Succesul este total, presa delirează.

Astfel a apărut un nou pion al războiului rece contra comunismului. Wurmbrand cere congresmenilor – așa cum fusese instruit de promotorii săi – să nu mai aprobe nici un fel de facilități României comuniste (după 1964 se acordase Clauza națiunii celei mai favorizate).

Versiunea poveștilor lui Wurmbrand face înconjurul lumii. Banii încep să îi vină și scapă de mizerie. Condiția este să prezinte aspecte noi și diferite și desigur că avea de unde, după 14 ani de închisoare. Nu suflă însă nici o vorbă despre ceea ce făcuse în „tinerețea lui revoluționară”. Este plimbat prin toate statele și marile orașe ale SUA, unde ține conferințe și expuneri, își arată cicatricile, totul fiind explicat prin aceea că a fost schingiuit pentru credința lui, pentru faptul că era pastor evanghelic și se opusese comunismului. Cărțile sale apar una după alta și se traduc în principalele limbi ale planetei.

Suflul bombei anticomuniste aruncate de Wurmbrand în Congresul american în luna mai 1966, a ajuns și la București în mod alarmant. Cine este acest om? Cine i-a permis să plece din țară? În ce împrejurări? etc. etc.

Direcția de Informații Externe a primit ordinul de a cerceta, verifica, raporta și a propune măsuri. S-au cercetat arhive, dosare vechi de procese, unele nu au putut fi găsite și se bănuiește că s-ar afla în arhiva Comisiei de control a partidului. S-au strâns multe documente, dosarul primind numele de cod „Ahasverus” (Evreul rătăcitor). În timpul cercetării s-au aflat toate cele expuse mai sus și nu numai.

Vesticii l-au botezat și ei „Pavel de după Cortina de Fier” și l-au clasificat între primii zece „predicatori ai creștinismului contemporan” adică, cu alte cuvinte, între primii zece activiști anticomuniști ai Vestului, folosiți de arma valoroasă și eficientă a propagandei.

După 1990, Richard Wurmbrand și soția sa, Sabina, au revenit în țară, fiind întâmpinați, printre primii, de Eugen Barbu și Corneliu Vadim Tudor, poveștile lui de luptător anticomunist ocupând câte o pagină în câteva numere ale publicației „România Mare”. A fost dus și la Parlamentul României, nu chiar cu același succes precum cel avut în mai 1966 la Washington. Multe dintre cărțile sale se publică în țară și, asemenea celei intitulată „Iisus, prietenul teroriștilor”, încep să stârnească polemici pro și contra între condeierii noștri, istorici și mai puțini istorici...

Grigore A. Aldea

P.S. Nu ar fi, poate, o încheiere mai adecvată pentru acest material decât un citat din articolul *Legendele Griviței* al doamnei Lavinia Betea:

„Schimbarea din 1989 i-a surprins pe români nepregătiți și în eforturile de depășire a schemelor primitive de gândire pe care au fost altoite reprezentările lumii în regimul comunist”.

Despre Armată și despre (cultura de) Securitate

Voi începe această relatare practic cu deznodământul ei, și aceasta nu dintr-o aspirație spre un modernism care împletește atât de strâns trecutul cu realitatea narațiunii, încât uneori nu mai știi pe ce lume te afli, ci pur și simplu pentru că sper să pot evita astfel anumite interpretări răuvoitoare.

Așadar, după ce am încheiat eseul de mai jos, urmând bunul obicei de a-mi confrunta opiniile cu cele ale altora, l-am prezentat unui prieten gazetar, excelent meseriaș și, în același timp, un „hâtru bun de glume”, pentru a-l cita pe Vasile Alecsandri.

Bunul meu amic nici nu a pornit bine lectura că mi-a întins foile înapoi, vădit nemulțumit: „*Domnule, nu ai deprins încă importanța unui titlu incitant? Când redacții mai înstărite angajează specialiști care nu scriu altceva decât titluri pentru articolele altora, dumneata vii cu afirmații anoste? Uite, aici ai putea să-l atragi pe viitorul cititor opunând cei doi termeni: Armata vs. Securitate, pentru că tot există atâția care își dau cu părerea pe subiectul acesta. Sau, adăugă el râzând, Armata vs. Cultură, că, slavă Domnului, tema a devenit aproape folclor orășenesc pe tot mapamondul. Sau, apropo de cultură, Cultura plantelor oleaginoase și insecuritatea aprovizionării cu apă*”, încheie el batjocoritor, dar și satisfăcut de argumentație.

Un dram de adevăr se regăsea în spusele prietenului meu. Tare mulți sunt cei care au exacerbat contradicțiile indiscutabile care au existat între Armată și Securitate, în mare măsură cu scopul de a justifica gogorița cu teroriștii și, mai ales, pentru a da o explicație pentru reprimarea brutală, nedemnă, la care s-au dedat unii generali și ofițeri din MApN în decembrie 1989. Lozinca inteligent aleasă „Armata e cu noi!” a avut, poate, atunci, un efect imediat, dar nu a putut nicidecum șterge urmele acestor fapte. Cât despre povestioarele legate de incultura unor militari, ele fac furori, într-adevăr, și la noi, ca și aiurea. Cunosc însă mulți pictori de talent, cunosc mulți poeți de o profundă sensibilitate, cunosc câțiva romancieri și dramaturgi care au purtat cu glorie pe umeri epoleții Armatei române. Diferența între ei și Moș Teacă sau progeniturile lui este ca de la cer la pământ.

Așa că am renunțat la sfaturile prietenului meu, mi-am luat paginile înapoi și, pentru a nu-l refuza cu totul, la titlu am închis între paranteze două cuvinte, așa după cum se poate observa.

Și acum să ne aplecăm asupra temei introdusă prin titlu.

Numărul 11 al revistei noastre a fost lansat la Drobeta – Turnu Severin, cu sprijinul inimoșilor noștri colegi de la filiala locală, în prezența unui numeros public și a autorităților locale, în frunte cu prefectul județului.

Alături de ceilalți colegi, am avut și eu posibilitatea de a prezenta auditoriului câteva idei și m-am concentrat asupra rapidității tot mai accentuate cu care au loc schimbările în lumea actuală. Iată, rezumativ, sensul afirmațiilor mele:

Ne aflăm astăzi în situația în care multe dintre noțiunile însușite de noi în școală s-au modificat fundamental. Se vorbește, ca despre o certitudine, despre crearea universului prin *Big Bang*, despre boson, acum spațiul și timpul nu mai sunt entități distincte pe care le știam noi, ci continuumul spațiu-timp, teoria catastrofelor în decursul evoluției vieții pe Pământ este confirmată, se realizează harta genomului uman etc., etc. Și nu doar științele exacte cunosc o asemenea evoluție. În ceea ce privește studiul societății omenești, evoluțiile sunt la fel de rapide. Este de datoria noastră, a tuturor, să încercăm să înțelegem aceste schimbări, să ne adaptăm, aceasta neînsemnând că trebuie să renunțăm la încercările de a le influența, atât cât putem, pe cele pozitive și de a le frâna pe cele care merg împotriva cursului istoriei.

Coborând la nivelul cunoașterii noastre nemijlocite de fiecare zi, putem observa cât de profunde sunt schimbările în ceea ce privește generarea, desfășurarea și consecințele conflictelor. Cauza lor fundamentală rămâne aceeași – dezvoltarea inegală a statelor, cei veniți din urmă dorind să obțină noi resurse, dorind să dobândească un statut internațional pe măsura forței, dorind să rezolve traume etnice sau culturale mai vechi etc. Motivația lor complexă, de natură economică sau socială, a fost întotdeauna și continuă să fie îmbrăcată în haina largă, atotcuprinzătoare, a contradicțiilor de ordin ideologic (politice, religioase).

Însuși războiul, în formele sale clasice, așa cum unii oameni ai generației actuale l-au trăit efectiv, devine mai puțin evident. Schimbările în cazul acestuia se produc pe cel puțin două planuri majore. S-ar putea spune că, pe planul strict al ducerii luptei, diferențele de concepție sunt tot atât de mari precum diferențele dintre „războiul de poziții” din 1914-1918 și „războiul fulger”, „războiul în

mișcare al marilor unități de tancuri”, cu depășirea și învăluirea concentrărilor de forțe inamice, care s-a practicat în cel de-al doilea conflict mondial.

În primul rând, nu este vorba doar de apariția unor noi mijloace de ducere a luptei, lista armamentelor ultraperfecționate fiind uriașă, ci de plasarea unui accent sporit pe formațiuni mici, de elită, alcătuite din militari cu o înaltă pregătire (trupe de comando, parașutiști), cărora li s-a indus, în plus, un spirit agresiv avansat. Prin intermediul filmelor laudative produse de Hollywood, „*Beretele verzi*” sau „*Navy’s Seals*” intră tot mai profund în conștiința publică în calitate de eroi moderni.

În fața forței uriașe a unor armate excelent dotate, bine instruite, dispunând de efective și finanțări uriașe, așa cum sunt cele ale SUA sau ale fostei Uniuni Sovietice, s-au purtat așa numitele „războaie asimetrice”, în cadrul cărora acțiunile teroriste duse de indivizi sau grupuri mici au jucat un rol important.

În al doilea rând, în unele cazuri, războiul însuși pare a fi dobândit un conținut nou. Se menține prima etapă, aceea a acțiunii propagandistice, prin care opinia publică proprie este manipulată, este înflăcărată și, în paralel, se caută simpatia opiniei publice internaționale. Viitorul adversar este demonizat: liderii săi dețin arme de distrugere în masă, ei asupresc poporul propriu, îi interzic acestuia libera circulație peste graniță, nu permit cetățenilor să își exprime liber opiniile etc. Când efervescența internă atinge punctul culminant, apare „eliberatorul”. Cuceritorul este, deci, eliberator, nu ocupant și, prin aceasta, el este absolvit de toate obligațiile pe care trebuie să și le asume orice forță de ocupație: hrănirea populației, asigurarea funcționării instituțiilor vitale, menținerea infrastructurii etc. Țara cucerită nu plătește despăgubiri de război, ci „restituie ajutorul” primit pentru eliberarea sa.

Dintr-o asemenea prezentare, redusă și schematizată cât mai mult cu putință, decurge o consecință majoră: populația în ansamblul său, dar în primul rând instituțiile de forță ale statului trebuie să aibă acces la o informare largă, să dobândească un minim de cultură de securitate, termen care, subliniem, nu are nimic de-a face cu instituția omonimă care a existat până în 1989.

Tocmai faptul că această minimă cultură nu a existat a făcut posibile toate nenorocirile care au însoțit schimbarea de regim, dorită de altfel de toată lumea.

Tocmai faptul că această minimă cultură nu a existat a făcut posibil ca mulți oameni să creadă marea dezinformare despre „securiștii-teroriști”. El explică, într-o oarecare măsură, cum a fost posibil ca Armata să deschidă focul

folosind arme automate, aruncătoare de grenade, tunuri de pe tanc, rachete lansate din elicoptere etc., etc. Numai așa a fost posibil ca oameni nevinovați să fie reținuți, lipsiți de libertate, deținuți fără mandat și în condiții inumane, maltratați fizic și verbal, singura lor culpă fiind aceea că aparțineau unităților de Securitate sau Miliție.

Sfera noțiunii „cultură de securitate” este greu de definit în mod riguros. Tocmai de aceea oamenii trebuie să analizeze critic tot ceea ce îi înconjoară, trebuie să formuleze propriile judecăți și raționamente, trebuie să fie conștienți că există un bagaj impresionant, științific elaborat, privind propaganda și culmea acesteia, manipularea. Iar ei pot deveni subiect al unor asemenea manipulări.

La încheierea acțiunii de la Turnu Severin, am fost abordat de un cetățean, altminteri respectabil, care mi-a spus: *„Domnule, sunt generalul în rezervă X, din MAPN, și observ că dumneata ai ceva cu Armata! Noi, domnule, în 1989 am făcut revoluția! Dumneata ce-ai făcut?”*

Mi-am dat seama că omul viețuia, după 23 de ani, în aceeași himeră a atotputerniciei celor ce purtau o haină militară. Am vrut să-i spun că armatele nu fac revoluții, ci, eventual, se implică în lovituri militare de stat, că sunt mulți cei care se lasă împinși în față pentru a susține „Revoluția sunt eu!”, permițând astfel ca adevărații făptași să rămână în umbră, că un pic de lectură nu face rău nimănui, că eu, un civil oarecare, nu am întreprins, la momentul indicat de dumnealui, nimic, ci doar am privit spectacolul unui eveniment unic într-o viață de om.

Nu am apucat să fac nimic din toate aceste. După ce și-a revărsat oful, generalul nostru a făcut o mișcare neprevăzută în Regulamentul de Front: a executat „dreapta-mprejur” și a plecat fără a aștepta un răspuns.

Era, evident, străin de arta dialogului.

Paul Carpen

Direcția de Informații a Armatei – Rădăcini prosovietice

Presa din România a publicat mai multe articole referitoare la decembrie 1989 în care autorii relevă rolul „ciudat” pe care l-au jucat în planificarea și desfășurarea evenimentelor unii ofițeri ai Direcției de Informații a Armatei. Este vorba în primul rând de șeful acesteia, viceamiralul Ștefan Dinu, și de o mână de acoliți ai săi. Revista noastră a publicat și ea materiale privind unii ofițeri DIA suspectați de legături cu spionajul sovietic, care au fost retrași de la post și, după ce au ajuns în țară, au fost trimiși în funcții lipsite de importanță¹.

Pentru a evita orice înțelegere eronată, subliniem că refuzăm să atribuim vreo culpă unității respective și cu atât mai puțin Armatei în ansamblul său. Dar atunci, în decembrie 1989, au murit totuși peste o mie de oameni. Chiar și numai faptul că pentru curmarea celor o mie de vieți tinere nu s-a dat totuși un răspuns mulțumitor justifică orice investigație, orice analiză desfășurată cu bună credință.

De asemenea, atunci, în decembrie 1989, s-a declanșat un binevenit proces de modernizare a țării, de asociere clară a sa cu lumea occidentală de care a aparținut întotdeauna. Acest curs pozitiv a fost însă căpușat și alterat de forțe interne și externe care, în unele cazuri, i-au imprimat un caracter antinațional, l-au dirijat pe un drum în care interesul național al României a fost nesocotit, trecut pe un plan secundar în favoarea a diferite persoane, companii ori state. Repetând, chiar și numai faptul că industria și agricultura au fost reduse la unități simbolice, că nu mai avem un sistem bancar național coerent, că nu mai avem industrie militară, că nu mai avem flotă oceanică – și lista ar putea continua – justifică aducerea în discuție a unor detalii privind evenimentele din decembrie 1989 și consecințele lor. Cu cât vor fi mai multe informații corecte, cu atât sunt mai mari șansele ca opiniile personale să fie mai aproape de adevăr.

Căutând o explicație pentru rolul Direcției de Informații a Armatei în acele zile și luni, considerăm interesant să amintim rădăcinile prosovietice ale conducerii sale. Și este firesc să pornim de la primii conducători ai instituției.

Generalul Serghei Nicolau (Nikonov) era etnic rus. În anii 1930, a condus o rețea de spionaj a NKVD în România. A fost arestat, condamnat la închisoare și deținut în penitenciarul Doftana (alături de Pantiușa Bodnarenko, Simion Babenko, Vasile Posteucă-Postanski, Piotr Gonciaruk, Mihail Protopopov, Valeriu Bucikov etc.) și, după cutremurul din 1940, la Caransebeș (împreună cu Emil Bodnăraș, Pantiușa Bodnarenko, Miron Constantinescu și Teohari Georgescu). După 23 august

¹ Paul Carpen: *Un anumit modus operandi*, în *Vitralii – Lumini și umbre* nr. 9 p. 11

1944, Nicolau a fost eliberat din închisoare și a continuat să lucreze direct pentru Direcția de informații externe a NKVD. În calitate de ofițer al acestei Direcții a fost numit oficial, în martie 1945, director în Serviciul Special de Informații (SSI). În mai puțin de doi ani, în ianuarie 1947, Serghei Nicolau a devenit directorul general al SSI, cu gradul de general-maior, funcție deținută până în aprilie 1951. Soția sa, Nina Nikonova, lucra ca secretară personală a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.

În august 1948 a fost creată Direcția Generală a Securității Poporului, o instituție care a fost transformată, trei ani mai târziu, prin Decretul nr. 50 al Marii Adunări Naționale, în Direcția Generală a Securității Statului (DGSS). Cu această ocazie, în cadrul DGSS a fost înființat Serviciul de informații externe, numit Direcția A - Informații Externe.

Serghei Nicolau a fost primul șef al Direcției A - Informații Externe, el deținând această funcție din aprilie 1951 până în martie 1954. În martie 1954 Serghei Nicolau a fost numit șef al Direcției de Informații a Armatei. Prin relațiile deosebit de strânse menținute cu GRU (Glavnoie Razvedıvatelnoie Upravlenie), se apreciază că practic a subordonat DIA instituției sovietice similare. **Serghei Nicolau a rămas la conducerea DIA până în 1960.**

În cadrul noii structuri formate în august 1948 și intitulată Direcția Generală a Securității Poporului, conducerea unității de contraspionaj a fost încredințată lui Piotr Goncareuk, și el fost spion sovietic și coleg de detenție cu Serghei Nicolau.

Piotr Goncareuk și-a schimbat numele, devenind colonelul Petrescu Petre. După ce a fost numit șeful Direcției de Informații a Armatei, generalul Serghei Nicolau l-a adus lângă sine, în calitate de **adjunct, pe colonelul Petrescu Petre (Goncareuk).**

Ilustrative pentru atmosfera vremii, pentru păstrarea legăturilor între foștii spioni sovietici, sunt amintirile lui Dragoș Rișcanu², fost coleg de bancă la Liceul Caragiale cu Andrei Goncareuk, fiul celui de mai sus. Acesta evocă vizitele pe care le făcea, prin 1968-69 acasă la colegul său, pe str. Londra nr. 8, și unde tatăl acestuia, Piotr Goncareuk, primea des în vizită, la ceas de seară, pe fostul șef al DGSP, Pantiușa Bodnarenko, pentru a bea împreună „o votcă și un autentic ceai rusesc, făcut la samovar”.

Mai grăitoare decât impresiile unui copil de 14-15 ani sunt însă mărturiile despre atașamentul sufletesc profund față de patria sovietică ale unui alt **adjunct** al lui Serghei Nicolau, pe numele său **Sevcenko Sergiu** (conspirativ **Săceanu Sergiu**).

Datorăm materialul ce urmează domnului Dr. ist. Alin Spănu, care în urma unor profunde căutări în arhive a descoperit memoriul adresat de Sevcenko Sergiu lui Emil Bodnăraș, în care explică modul în care a fost parașutat în România și eșecul misiunii sale.

Paul Carpen

² Cf. <http://tismaneanu.wordpress.com>

PARAȘUTIȘTI SOVIETICI ÎN ROMÂNIA. GRUPA OBUHOV – SEVCENCO (iulie 1944)

În vara anului 1944, Armata Roșie a intensificat lansarea de parașutiști în spatele frontului român. Unii dintre aceștia erau militari români căzuți în captivitate, care au acceptat să revină în România ca agenți de spionaj, sabotaj și terorism. Cei mai mulți dintre ei, de îndată ce au atins pământul s-au predat autorităților și au deconspirat acțiunile subversive pe care le cunoșteau.

Două grupuri de parașutiști au fost lansate la începutul lunii iulie 1944. La 19 iulie 1944, după doar două săptămâni după lansare, a fost prins Mitrofan Victorovici Cucerina, consilier politic al grupei de parașutiști conduse de sublocotenentul Crasnov¹. Din exploatarea informativă întreprinsă de către organele de contrainformații militare române (Cucerina avea asupra sa o serie de note scrise), a rezultat că grupa Crasnov-Cucerina fusese urmată, îndeaproape, de grupa Obuhov-Sevcenco, care avea aceleași misiuni în spațiul românesc.

La 21 iulie 1944, Armata 4 română a trimis Diviziei 3 Infanterie o comunicare privind urmărirea unor parașutiști originari din România, foști prizonieri în URSS, lansați în nopțile de 4/5 și 5/6 iulie în centrul Moldovei. Primul pe listă era Sevcenco Sergiu, „rus, originar din Galați, părinții locuiau în Cetatea Albă. A fost voluntar în armata republicană spaniolă”², urmat de alți patru militari români. Împreună cu aceștia au fost dați în urmărire și opt militari sovietici, în frunte cu căpitanul Ivan Obuhov.

Peste două săptămâni, la 6 august 1944, Marele Stat Major român a comunicat Comandamentului General al Etapelor o notă privind organizarea și misiunile echipelor de parașutiști sovietice în arealul național. Rezultă că autoritățile române aveau date certe despre echipele lansate de sovietici, datele și zonele de aterizare, compunerea echipelor și echipamentele deținute, precum și obiectivele urmărite de aceștia. Printre cei neprinși până la acea dată se

¹ Mai multe detalii despre acest caz, în: Alin Spânu, *Activitatea subversivă a parașutiștilor sovietici în România. Cazul Cucerina Victorovici Mitrofan (iulie 1944)*, în *Acta Moldaviae Meridionalis XXV-XXVII* (Anuarul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui; redactori: Ioan Mancaș, Laurențiu Chiriac, Viorica Zgutta), vol. I, Editura Fundației Academice Axis, Vaslui, 2007, p. 535-544.

² Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita ANIC), fond Ministerul de Război-Cabinetul Ministrului, dosar 256/1944, f. 42.

număra și „locotenentul sovietic Sewcenko (*sic*) Sergiu, originar din România, fost ajustor la Uzinele Malaxa”.³

Despre epopeea acestui al doilea grup avem o mărturie de prim rang: memoriile lui Sergiu Sevcenco, elaborate în 1964, în calitate de colonel al armatei române. Fragmente din acest raport sunt cuprinse în **Anexa** de la sfârșitul acestui articol.

În aprilie 1944, Sevcenco era locotenent și locțiitor politic al Divizionului Antitanc din Divizia Tudor Vladimirescu și a primit misiunea să fie lansat în spatele frontului inamic. Echipa sa a fost formată din 13 români și 10 sovietici, în frunte cu căpitan Obuhov în calitate de consilier al său. S-au antrenat în comuna Pălăria – Bălți și, după o lună, au fost lansați lângă comuna Viforeni – Bacău. Grupul nu s-a reunit în totalitate, iar caporalul Șerbănescu, trimis în cercetare, s-a predat jandarmilor și a dat toate detaliile pentru capturarea foștilor camarazi. Pentru urmărirea celor parașutați au fost mobilizați militari români și germani, alături de premilitari și țărani, care i-au urmărit și încercuit. În urma luptelor, aceștia au reușit totuși să scape. Au trecut prin localitățile Ciuturești, Lipova, Cârneni, Trohani, Buda, Buhăiești și Ozești, stând nemâncați 8-10 zile. După alte lupte, detașamentul a rămas în pădurea dintre Zăpodeni și Valea Seacă, apoi a continuat deplasarea pe lângă Cozmești, Cotul Morii, Răducăneni, Zberoaia, Bohotin și Nemțeni. Au trecut Prutul pe o plută improvizată, iar pe malul celălalt s-au aruncat la pământ „sărutând pământul sfânt al patriei socialiste”⁴. Până la 23 august 1944, supraviețuitorii s-au alăturat grupului de partizani condus de Ivan Ivanovici Ivanov și au sprijinit ofensiva sovietică declanșată pe direcția Iași-Chișinău.

Imediat după 23 august 1944, Sevcenco s-a deplasat la Bacău, Odobești și Brăila, unde a aflat ce s-a întâmplat cu restul echipei: doi sovietici și un român au fost uciși de germani, patru români s-au predat autorităților, restul fiind capturați în urma luptelor. Șeful detașamentului „Tudor Vladimirescu” a acuzat trădarea celor patru foști camarazi (Popescu Constantin, Bran Tudor, Ivănuș Vasile și Șerbănescu Constantin), ceea ce a dus la capturarea majorității celor lansați. În plus, cei în cauză „s-au ocupat cu o serie de provocări care se soldau cu schingiuirea celorlalți tovarăși. [...] Ei au lovit pe tovarășii noștri [și]

³ ANIC, fond Inspectoratele Regionale de Jandarmi, dosar 96, f. 121.

⁴ ANIC, fond CCPCR-Memorii, însemnări, jurnale, dosar 94, f. 12.

au chemat pe ostașii români să se opună armatei sovietice”⁵. Trecutul de comunist și bravura demonstrată îi deschideau comandantului detașamentului „Tudor Vladimirescu” perspective frumoase din punct de vedere profesional.

Cine era, totuși, Sergiu Sevcenco și care a fost destinul lui? S-a născut în 1912 în localitatea Tudora – Soroca, a absolvit Școala de meserii (1931), a lucrat ca salahor în construcții la Galați (până în 1933) și a efectuat stagiul militar la Regimentul 35 Infanterie Cetatea-Albă (1933-1934). După liberare s-a angajat fierar la Uzinele Malaxa din București (1934-1937), perioadă în care s-a alăturat mișcării comuniste, fiind primit în rândurile partidului (noiembrie 1936). S-a înrolat voluntar în Brigăzile Internaționale din Spania (1937)⁶, batalionul Balcani-Diacovici, a luptat pe fronturile din Aragon și Levante și s-a remarcat în apărarea orașului Gerona, fapt pentru care a fost avansat la gradul de sergent. La finalul războiului civil spaniol s-a refugiat în Franța (1939) și apoi în URSS (1941). Numele său se află pe o listă de 165 de persoane, toți voluntari în Brigăzile Internaționale, cărora, în 1941, li s-a retras cetățenia română. În URSS a activat în domeniul propagandei și, din 1943, s-a încadrat în Divizia Tudor Vladimirescu, fiind numit locțiitor politic al unui Divizion antitanc. După preluarea puterii politice de către PCR, a ocupat funcții de răspundere în diferite departamente economice (Comisia Centrală a Sindicatelor din România, Comitetul Executiv al Uniunii Petrol, Mine și Gaz Metan, Uniunea Metalochimică, Confederația Generală a Muncii), a trecut pe la Siguranța Statului ca șef al Secției Contrsabotaj (mai-octombrie 1947), apoi a fost activat ca locotenent-colonel și numit locțiitor al șefului Direcției Informații din Marele Stat Major (1 octombrie 1951). Pentru meritele sale, a fost decorat cu ordinele Steaua României cl. III-a (11 mai 1948), Apărarea Patriei cl. III-a (Decret nr. 873/20 august 1949), Tudor Vladimirescu cl. III-a (Decret nr. 157/4 mai 1971) și cu medaliile A 5-a aniversare a RPR și Victoria asupra Germaniei hitleriste (decorație sovietică).

⁵ Ibidem, f. 16.

⁶ Pentru mai multe detalii asupra participării comuniștilor români la războiul civil spaniol, a se consulta: *Voluntari români în Spania 1936-1939. Amintiri și documente* (colectiv Gheorghe Adorian, Mihai Burcă, Constantin Câmpeanu, Mihail Florescu, Stan Minea, Iosif Nedelcu, Valter Roman), Editura Politică, București, 1971; *Un luptător. Interviu cu Andrei Micu* (realizat de Gheorghe Zbaganu), la adresa www.marxist.com/rezistent/andmicu.html.

Sergiu Sevcenco s-a căsătorit cu Elena Tudorache (născută Brezman), cea care era loțiitor politic al detașamentului de parașutiști, dar și o persoană cu un trecut comunist mai îndelungat decât al soțului. Elena Brezman s-a născut la 10 februarie 1912 în localitatea Hârtop – Orhei, a fost brodeză, a lucrat ca educatoare, a devenit membră a PCR în 1929 și a desfășurat o bogată activitate organizatorică (1932-1940). Pentru o scurtă perioadă a fost căsătorită cu Manolache Tudorache, de la care a păstrat numele. După război a făcut parte din primul CC al PCR (21 octombrie 1945 – 24 februarie 1948), apoi a devenit responsabilă Secției de industrie ușoară a CC a PCR (1950-1952)⁷. A fost decorată cu ordinele Steaua României cl. IV-a (11 mai 1948), Apărarea Patriei cl. II-a (Decret nr. 873/20 august 1949) și Tudor Vladimirescu cl. II-a (Decret nr. 157/4 mai 1971).

Sergiu Sevcenco și soția sa au trăit destul ca să vadă prăbușirea regimului pentru care au luptat cu arma în mână și în slujba căruia și-au pus toată energia.

Dr. ist. Alin Spânu

Anexa⁸

Către

Institutul de Istorie al Partidului de pe lângă Comitetul Central al PMR

Subsemnatul, colonel Sevcenco Sergiu, domiciliat în strada Haia Lifșit nr. 7, raionul Stalin, București, aduc la cunoștință următoarele:

În luna aprilie 1944, fiind loțiitor politic al comandantului Divizionului Antitanc din Divizia Tudor Vladimirescu, am fost chemat la o ședință de către delegatul CC al PC din România, unde au participat șeful Secției Politice din Divizie, tov. Petrescu Dumitru, Petre Borilă, Coliu Dumitru, Burcă Mihai și Stoica Gheorghe. Ana Pauker, din partea CC al PCR, a adus la cunoștința celor prezenți că, pe baza hotărârii CC al PCUS, s-a aprobat formarea unui grup de patrioți români care vor fi lansați în spatele frontului inamic pe teritoriul României. Pentru formarea acestui grup am fost întrebat dacă accept comanda, afirmând că sunt de acord.

La sfârșitul lunii aprilie 1944 mi s-au dat oameni din Divizia Tudor Vladimirescu, precum și de la Școala Antifascistă din Krasnogorsk și [am fost] pus la dispoziția Comandamentului Frontului Ucrainean ce se găsea la Bălți. La prezentarea subsemnatului șefului Secției a VII-a Politică a sus-numitului comandament, am luat legătura cu colonelul Zusmanovici, care ne-a ajutat la formarea detașamentului. {...}

⁷ Pentru mai multe detalii a se consulta: *Membrii CC al PCR 1945-1989. Dicționar* (coord. Florica Dobre), Editura Enciclopedică, București, 2004, p. 586-587; Cristina Diac, *Primul CC al PCR, o improvizatie*, în cotidianul *Jurnalul Național* din 21 martie 2006.

⁸ Sunt reluate aspectele principale (fragmentele sunt separate prin acolade – n.red.). Documentul a fost actualizat ortografic și în punctuație, iar acolo unde a fost absolut necesar s-a intervenit prin paranteze drepte.

Pentru acomodarea oamenilor și instruirea lor s-a ales comuna Pălăria din județul Bălți. Aici oamenilor li s-au creat toate condițiile pentru a-și asimila metoda de luptă cu dușmanul. Pe la sfârșitul lunii mai⁹ [1944] detașamentul a fost îmbarcat în avioane U2 a câte un om în avion, în imediata apropiere a frontului. Avioanele au trecut linia frontului la o înălțime de peste 2000 metri. În raza frontului inamic toate avioanele au fost bătute cu tunuri și mitraliere fără a fi vătămate. Toate avioanele au rămas intacte numai datorită iscusinței și priceperii de pilotare a militarilor sovietici.

Pe la orele 2,30 dimineața șeful bombardier a lansat câteva bombe asupra orașului Bacău pentru inducerea în eroare, precum și racheta, semn de lansare a parașutiștilor. După câteva minute se și terminase lansarea parașutiștilor pe teritoriul dușman, locul de adunare fiind stabilit dinainte, la 18 km nord-est de orașul Bacău, lângă comuna Viforeni, în casa pădurarului (2 km nord-est). Până dimineața la ora 8 ne-am găsit: subsemnatul, Tudorache Elena, căpitanul Obuhov, Nina Mihailova și caporalul Șerbănescu Constantin care, trimis în cercetare pentru a stabili locul unde ne găseam, s-a predat organelor de jandarmi din comuna Lunca. La postul de jandarmi se afla și Popescu Dumitru, ambii divulgând atât locul de adunare cât și semnalizările pentru avioanele din nopțile viitoare, ce trebuiau să ne aprovizioneze cu muniție și alimente.

A doua zi Comandamentul german a fost înștiințat de prezența unui detașament de partizani ce fusese lansat în acea regiune. Conducerea trupelor germane din Bacău împreună cu comandantul Legiunii de Jandarmi, colonel Mircea Ioan, au organizat în mod amănunțit prinderea parașutiștilor. Chiar a doua zi după aterizare au fost mobilizați sute de țărani din comunele din împrejurimi, premilitari cu arme, militari din Legiunea de Jandarmi Bacău, posturile de jandarmi din comunele Traian, Viforeni, Buhociu, Mărăști, Lunca, Părăncia, precum și militari nemți. Au împresurat pădurile din acest raion cu mitraliere, puști-mitraliere și automate, au trecut la curățirea pădurilor prin sistemul potrelor. Am fost nevoiți ca, după două ore de la plecarea caporalului Șerbănescu să ne schimbăm locul de staționare.

{...} M-am consultat cu consilierul detașamentului și am hotărât ca Elena Tudorache să se dezbrace de hainele militare bărbătești rămânând în fusta de țărancă și, conform celor stabilite la plecarea noastră cu ofițerul operativ, maior Pogrebnoi, să încerce a intra în orașul Bacău și, cu ajutorul familiei doctorului Brill pe care îl cunoșteam din Divizia Tudor Vladimirescu, să ia legătura cu conducerea PCR. În drum către Bacău, am aflat (după câteva luni) că Elena Tudorache a fost reținută de poliție în apropiere de comuna Leca și arestată la insistența caporalului Șerbănescu (care astăzi este liber) ce a recunoscut-o, dovedindu-le că dânsa are un buzunar în fustă pe care i l-a confecționat fiind de meserie croitor. Buzunarul în cauză era acolo. Confecționarea acestui buzunar a fost cunoscută de comandantul detașamentului, de șeful operativ al Comandamentului de partizani și de caporalul Șerbănescu. La percheziția corporală a fost găsit buzunarul în cauză. Cu toată insistența de a nega că nu este persoana urmărită, a fost bătută în comună și dusă la Gestapo-ul din Bacău.

{...} Am străbătut o mare parte din pădurile de nord-est ale Bacăului, făcând totodată și o cercetare a fâșiei de apărare a inamicului [aflată pe o] adâncime de 100 km. Am stat de vorbă cu țărani, profitând de hainele militare românești, subsemnatul fiind cu gradul de locotenent, restul ca ostași și cu armament german. Cu această ocazie ne-am informat de la țărani de situația lor grea, am constatat că pe țărani îi

⁹ Incorect, poate a vrut să scrie *iunie*, dar lansarea s-a petrecut la începutul lunii iulie 1944.

frământă problema înaintării Armatei Roșii și evacuarea lor forțată, din casele în care locuiau și de pe pământul pe care îl munceau de zeci de ani, spre regiunile de sud. Mulți țărani ne-au pus întrebarea ce să facă, să plece sau să rămână la casele lor. Noi i-am lămurit că, în caz de înaintare a Armatei Roșii, să nu-și părăsească gospodăria, întrucât războiul va trece fulgerător peste această regiune fără ca să li se aducă multe greutate. Armata Roșie ne este prietenă și urmărește pe nemți și nu pe români, conform declarației guvernului sovietic din aprilie 1944.

Noi am văzut că această regiune era înșesată de forțe militare de infanterie, tancuri, aviație și că aici s-au lansat parașutiști sovietici, foarte mulți dintre ei fiind prinși sau împușcați. Culegând aceste informații am ajuns la concluzia că noi nu vom putea activa mai departe și că trebuie să rupem urmărirea noastră îndreptându-ne spre o regiune mai puțin bănuită. Astfel, noi ne-am îndreptat spre pădurile dintre Huși și Chișinău, urmând calea comunelor Ciuturești, Lipova, Cârnei, Trohani, Buda, Buhăești, Ozești unde, după o ploaie de o noapte întreagă, uzi până la piele și nemâncați de 8 zile, am luat contact cu un cioban. Sub motivul că suntem români dezertori și ne îndreptăm spre unitatea noastră care este la Vaslui și ne ferim a lua contact cu unitățile militare nemțești, am rugat pe cioban, ce mergea în comună, să ne cumpere de banii pe care i-am dat ceva mâncare. În timp ce ciobanul zăbovea în comună ce era la 1,5 km depărtare de noi, ne-am schimbat locul pe o contrapantă a dealului, la 300 metri, urcându-ne în pomi (vișini). Nu au trecut nici două ore când am observat că ciobanul venea cu oile spre locul unde ne-a lăsat în boschet, urmat de circa 15 nemți tanchiști cu automate. Negăsindu-ne la locul stabilit, în tufele unde ne lăsase, nemții au început a mișuna prin toate vâgăunile perimetrului respectiv. După circa 15 minute au sosit la locul indicat circa 30-40 de tanchiști germani într-un camion. Ei erau cartiruiți în comuna respectivă, aproximativ un batalion de tancuri grele. În scurt timp au fost aduși cu sila nu mai puțin de 100 de țărani. A urmat o puteră organizată și condusă de un ofițer german, ce a durat circa două ore și jumătate.

{...} Ne propusesem să circulăm numai noaptea, întrucât ne-am convins că marea majoritate de ciobani erau în slujba organelor nemțești, ei fiind elemente chiaburești ce nu voiau să meargă pe front, astfel s-au făcut ciobani și cu oi proprii, fiind totodată și informatori ai poliției. După un marș de toată noaptea am ajuns în pădurea [aflată la] 2 km sud de comuna Zăpodeni și 1 km nord de comuna Valea Seacă, județul Vaslui. În pădure noi am observat urme de militari, ceea ce ne-a făcut ca peste zi să rămânem într-un perimetru ce era alături de pădure (cu floarea-soarelui ce nu trecuse înălțimea de un metru). Nu se făcuse nici orele 9 când au început să apară pe drumul din marginea pădurii, dinspre comuna Zăpodeni, în marș spre noi circa două batalioane informații¹⁰, pe companii, în frunte cu comanda unui regiment – un colonel, doi maiori și alți ofițeri călări. Companiile au fost oprite pe marginea pădurii într-un careu mare, la o depărtare de circa 40 metri de locul unde eram. Colonelul a ținut un discurs ostașilor [spunând] că ei „au fost aduși acolo să caute bolșevici”, ce după informațiile pe care le deținea trebuia să fie în această pădure și că bolșevicii vor să distrugă operele strămoșești și că trebuie să fie neapărat prinși întrucât cu o zi înainte „ne-a omorât mai mulți frați de arme germani ce au vrut să lupte contra comunismului și să scape țara noastră de prăpădul bolșevic”. {...}

¹⁰ Probabil eroare de transcriere. Corect: „în formație, pe companii”. În armata română nu au existat unități de informații.

Cu toate că eram complet istoviți de puteri, cu doi grav răniți, am forțat Valea Prutului (3 km) în circa 28 de ore. O zi am făcut cercetarea amănunțită a râului Prut, locul unde ne găseam fiind la 3 km nord Nemțeni. {...} Cu eforturi înmănușate cu ale căpitanului Obuhov, după circa 30-40 minute, dând peste o salcie ce era răsturnată în apa râului, ne-am apucat de ea și astfel am tras și pluta la mal. Ieșind pe pământul sovietic, cu toate că era ocupat de dușmani, noi cu toții ne-am aruncat jos sărutând pământul sfânt al patriei socialiste (oricum, ne-am simțit în siguranță). Am simțit că suntem ca și acasă, cu toate că în fața noastră erau multe greutatea încă de învins și de îndurat.

Ne-am trezit, nu ne-am dat seama la ce oră, la răcoarea pădurii. Noi am început să căutăm oameni. După circa două ore și jumătate am dat peste un țăran ce zăcea bolnav de febră tifoidă într-o colibă ce era așezată la marginea unei grădini de zarzavat. Cetățeanul avea temperatura 39,5, cu conștiința redusă, la lumina opaițului, și-a dat seama cine suntem. În câteva minute a făcut o mămliguță și a adus ceapă proaspătă din grădină potolindu-ne foamea. Până dimineață cetățeanul ne-a condus printre unitățile nemțești ce erau cantonate pe marginea pădurii de la Nemțeni până la Sberoaia. Pentru bunătatea și jertfirea de sine i-am dat o mână de hârtii a 500 lei, aceasta fiind unica posibilitate de a-i mulțumi din toată inima.

Peste zi am hotărât să rămânem pe câmp, la circa un km de comuna Șapte Sate. Aici, după ce ne-am odihnit, am luat legătura cu o familie de țărani moldoveni care ne-a primit ca pe niște prieteni, atât părinții cât și cei trei copii. În ziua ceea nu au cosit nici o zecime de hectar. Copiii au fost trimiși de părinți, unul în comuna Șapte Sate, altul călare pe cal în comuna Marinci și al treilea în comuna Bălăurești, pentru a aduce informații despre situația unităților germane ce se găseau în aceste localități. Bătrâna mamă a făcut trei drumuri în acea zi în comună, aducându-ne două pâini mari, vin, lapte bătut, fructe și medicamente. Aceasta ne-a întărit din punct de vedere fizic, dându-ne o mare posibilitate la tratarea rănilor grele ce le aveau tovarășii mei sovietici. Aici am căpătat multe informații bogate despre unitățile germane (rezerve de armată). Noaptea târziu, conduși de feciorul cel mai mare al familiei ce ne-a găzduit, pe câmp, am plecat prin pădure spre comuna Bolțun, centru de partizani sovietici.

{...} În momentul ajungerii noastre și luarea contactului cu detașamentele de partizani sovietici, am căutat să organizăm un detașament format din basarabeni și moldoveni ce dezertau din unitățile românești (Diviziile 13 și 14 Infanterie). Au fost cazuri când nemții, cu detașamente puternice, pătrundeau în unele comune ziua în amiaza mare cu zeci de camioane, jefuind populația și căutând să stoarcă toate alimentele, cirezi de vite și oi, butoaie cu vin și zeci de vagoane cu fân. Dar, în majoritatea cazurilor, noi îi obligam printr-o scurtă luptă să renunțe la jefuire, de multe ori lăsând camioanele fără conducători în aceste comune, camioane ce erau arse de partizani, iar bunurile confiscate. În preajma datei de 20 august 1944, când a început ofensiva armatei sovietice [pe linia] Chișinău – Iași, atât aprovizionarea acestui sector de front, cât și retragerea forțelor dușmane, au fost împiedicate de către detașamentele de partizani, soldându-se cu sute de jertfe din partea dușmanului, încolțit din fața și din spatele frontului. Acest lucru l-am făcut și noi, fiind încadrați în detașamentul căpitanului Ivan Ivanovici Ivanov. La data de 21 august [1944] detașamentul nostru împreună cu detașamentul maiorului (sic!) Ivan Ivanovici Ivanov a luat sute de prizonieri nemți și a împiedicat trecerea peste Prut a două cirezi de vite

mari, de peste 500 de capete. Noi am oprit evacuarea bunurilor de pe moșiile mănăstirești, ca fructe, sute de tone de grâu și altele.

În timp ce detașamentul nostru lupta cu o unitate germană în pădurea Căpriana am fost încercuiți, atât noi cât și unitățile germane, de o mare unitate sovietică. Comandamentul sovietic știa că în această pădure sunt partizani, însă necunoscând, la un moment dat, în ce parte sunt nemții și în ce parte sunt detașamentele de patrioți. După câteva ore, când s-a stabilit contactul cu unitatea sovietică, unitatea germană a fost lovită din spate și din exterior și silită să depună armele. Această întâlnire între detașamentele de partizani și unități regulate ale armatei sovietice a fost de neuitat, oamenii se sărutau, râdeau, unii cântau, alții plângeau de bucurie. Noi am avut mulți oameni grav bolnavi și grav răniți ce de mult aveau nevoie de o îngrijire medicală urgentă și pretențioasă. În aceeași zi răniții și bolnavii au fost evacuați cu avioane, [iar] cei istoviți au fost internați în spitalele din Chișinău.

A doua zi subsemnatul am primit delegația nr. O.K. 0209 B.g. pentru a mă deplasa în regiunea Bacău și a identifica pe restul de combatanți din detașamentul de patrioți români „Tudor Vladimirescu” cu care, după lansare, nu m-am întâlnit, mulți din ei fiind arestați chiar la luarea contactului cu pământul. La Bacău am primit informații că trei oameni, doi sovietici și caporalul Dumitru Chelaru, au fost omorâți în luptele cu nemții după câteva ore de la aterizare. Restul au fost prinși de puterile de jandarmi și nemți și închiși într-un lagăr de campanie de la Odobești, regiunea Focșani, [aparținând] Armatei a IV-a [române] și unui grup de hitleriști. Totodată, am constatat că din cei lansați – Popescu Constantin, Bran Tudor, fruntaș Ivănuș Vasile și Șerbănescu Constantin – au trădat, divulgând locul de adunare după aterizare, ceea ce a dus la arestarea mării majorități a militarilor din detașamentul nostru. Acești trădători, în închisoare, au devenit unelte ale poliției, s-au ocupat cu o serie de provocări care se soldau cu schingiuirea celorlalți tovarăși. {...} La Odobești am fost informat că cei arestați au fost duși la Brăila pentru condamnare. La Brăila am aflat că Elena Tudorache (Maria Mircea), Lerer Sami, Tudorie Nicolae, sergent Balaure Ion și toți sovieticii s-au ținut demni, mai mult decât atât au propagat și au dus lămuriri între militari și civili că armata sovietică va învinge, că ofițerii și soldații români nu trebuie să se opună, întrucât sovieticii urmăresc pedepsirea dușmanului comun al rușilor al românilor și îi bat pe hitleriști.

În concluzie, Comandamentul mișcării [de partizani] de pe lângă Consiliul Frontului 2 Ucrainean a apreciat [misiunea] ca sarcină dusă la bun sfârșit (bine). Pe baza acestei aprecieri au fost propuși toți membrii detașamentului pentru decorări. Această formă cu raportul respectiv au fost distruse de către Vasile Luca, [acesta] fiind pe atunci membru biroului politic al partidului. Cauza distrugerii: în raportul subsemnatului arătam că doi trădători, Bran și Popescu, au fost aduși în detașament de către Vasile Luca. Aceasta mi-a fost afirmată de către conducerea militară a Frontului 2 Ucrainean, colonel Pogrâbenko. Astfel că toată acțiunea aceasta a fost îngropată de Vasile Luca în mod intenționat.

/ss/ colonel Sevcenco

(Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond CCPCR-Memorii, însemnări, jurnale, dosar 94, f. 1-17)

MĂREȚIA ZILEI DE 1 DECEMBRIE

*„România este patria noastră și a tuturor românilor.
E România celor de demult și-a celor de mai apoi.
E patria celor dispăruți și a celor ce va să vie”.*
Barbu Ștefănescu Delavrancea

Pentru istoria și destinul națiunii române, anul 1918 reprezintă un moment-simbol, reprezintă triumful idealului multisecular de unitate națională¹. Acest ideal, devenit realitate politico-statală și etno-spirituală prin strădaniile și sacrificiile generațiilor de români, în succesiunea lor istorică, a fost materializat în condiții geo-politice extrem de complexe, prin refacerea unității statalității românești pe o mare parte din vatra vechii Dacii. Statul național unitar român a constituit, așadar, rezultatul unui proces istoric sinuos, dar ascendent, inițiat, desfășurat și întreținut fără intermitențe de către români, de-a lungul și de-a latul vetrei de viațuire a neamului.

*

La mijlocul secolului al XIX-lea, în contextul confruntării dintre imperii, românii au devenit „*problemă europeană*”. După revoluțiile din anii 1848-1849, imperiile vecine s-au năpustit din nou asupra vetrei românești, într-o acerbă dispută politico-diplomatică, pentru includerea teritoriilor românești în sfera lor de influență.

- Prin tratatul de la Paris, încheiat în anul 1856 după înfrângerea rușilor în războiul Crimeii (1853-1856), Moldova și Țara Românească au fost puse sub garanția colectivă a celor Șapte Puteri străine. În acel context, sudul Basarabiei (Bugeacul), cu județele **Cahul, Bolgrad și Ismail**, a fost retrocedat Moldovei.
- În anul 1849, **Banatul** a fost scos de sub administrația maghiară și a format, împreună cu teritoriile de la vest de Tisa, o entitate administrativă distinctă, cu sediul la Timișoara, numită **Voivodina sârbească și Banatul timișean**. În anul 1860, Banatul a fost reintegrat Ungariei și reorganizat pe comitate,

¹ N.red. Grupajul este ilustrat cu fotografii preluate din galeria on-line „*Armata română în drum spre Budapesta. Iulie-august 1919*”, George Damian, 17 martie 2011.

împărțite în plăși, iar după anul 1867, când s-a constituit Imperiul Austro-Ungar, Banatul, alături de „*Partium*” a fost inclus în „*partea maghiară*” a acestui imperiu, ceea ce a oferit autorităților ungare prilejul pentru a începe un intens proces de maghiarizare, prin orice mijloace, a românilor.

- În anul 1859, principatul Moldovei s-a unit oficial cu Muntenia („*Țara Românească*”). Românii au pus Europa în fața faptului împlinit, făurind construcția politico-statală modernă, prin unirea Moldovei (de fapt, a jumătății vestice a Moldovei) și Munteniei (fără Dobrogea lui Mircea cel Bătrân) sub principele Alexandru Ioan Cuza. Numele inițial al statului, impus de puterile europene, a fost „*Principatele Unite*”, apoi „*Principatele Române Unite*”. Reprezentanții națiunii române au pus din nou Europa în fața faptului împlinit, proclamând, la 24 ianuarie 1862, numele de „**România**” pentru statul național român modern. În condiții extrem de complexe, cu amenințări din partea marilor puteri interesate în destrămarea statului român, din nevoia de salvare a unirii, fruntașii politici români ai vremii au adus pe tronul țării pe prințul Carol de Hohenzollern Sigmaringen. Profitând de conflictul dintre imperiile țarist și otoman, România și-a proclamat independența absolută de sub dominația otomană, consfințită pe câmpul de luptă de armata română în războiul din anii 1877-1878. Statul național român modern a constituit nucleul în jurul căruia s-au făurit planurile vizând realizarea unității politico-statale, deci pentru reîntregirea vetrei.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, asupra vetrei s-a năpustit din nou imperiul țarist. Prin Tratatul de la Berlin din anul 1878, deși armata română și-a adus tributul de sânge pe câmpurile de luptă din Bulgaria, **guvernul român a fost constrâns să cedeze din nou Imperiului țarist sudul Basarabiei** (Bugeacul). Autoritățile țariste au considerat gubernia Basarabiei un ținut agricol producător de cereale, tutun, struguri, vite și cai. De aceea, au construit căi ferate care duceau aceste producții la Odesa, și au clădit orașe rusești (populate și de mulți evrei și armeni) pe lângă vechile târguri moldovenești ale Bălților, Orheiului, Chișinăului și Tighinei. În Bugeac au efectuat schimbări de populații și de denumiri de așezări și locuri, i-au alungat pe turci și pe tătari spre Imperiul otoman, iar pe românii moldoveni spre România, înlocuindu-i cu găgăuzi și bulgari din sudul Dunării, cu nemți din Suabia și Württemberg, cu elvețieni din Valais, cu ruși și ucraineni.

În centrul și nordul Basarabiei, colonizarea rusească s-a făcut mai ales în orașe, ale căror nume au fost rusificate, însă satele moldovene au rămas compacte.

Tot prin decizia Congresului de la Berlin (1878), Dobrogea devine parte integrantă a României.

În anul 1881, România a devenit regat, iar în urma războaielor balcanice din anii 1912-1913, în componența statului român a intrat **Cadrilaterul**, adică partea de sud a Dobrogei (aflată astăzi în Bulgaria), mărginită la nord-vest de Dunăre, la sud de râurile Beli Lom și Kamchiya, iar la răsărit de Marea Neagră. Astfel, România a ajuns putere de importanță sud-est europeană, statul național român modern devenind spinul din grumazul imperiilor vecine, pe care acestea n-au mai putut să-l distrugă.

*

Ora astrală a dezideratului unității naționale s-a ivit odată cu declanșarea, de către cele două tabere militariste (Puterile Centrale și Antanta) a războiului pentru dominația Europei și reîmpărțirea sferelor de influență. În acel context, națiunea română a arătat că are minți înțelepte, luminate, care au înțeles că a sosit momentul așteptat al reîntregirii vetrei străvechi.

Oamenii politici de atunci s-au scindat în două ramuri: ambele voiau realizarea unității naționale, diferind mijloacele de realizare; dacă România se alia cu Antanta și victoria era a acesteia, urma să se reîntregească cu Transilvania, Banatul și Bucovina, iar dacă se alia cu Puterile Centrale și victoria era a acestora, urma să primească Basarabia.

După o neutralitate de doi ani „*cu arma la picior*”, regatul României a intrat în război alături de Antanta, pentru eliberarea provinciilor stăpânite de Imperiul austro-ungar, respectiv Transilvania, Banatul și Bucovina. Idealul unității naționale, afirmat intens în toate ținuturile locuite de români, a fost susținut prin fapte de eroism și jertfe pe câmpurile de luptă din Transilvania și Dobrogea, pe văile Jiului și Argeșului, apoi la Mărăști, Mărășești și Oituz. Efortul militar și sacrificiile Regatului României în campania militară din anii 1916-1917 au contribuit la realizarea dezideratului național, susținând temelia statului național unitar român, dar fundamental a fost actul de voință al națiunii române.

Realizarea dezideratului unității naționale a fost accelerată de prăbușirea imperiilor țarist și austro-ungar, precum și de imboldul oferit de prevederile a două documente: „*Declarația drepturilor popoarelor din Rusia*”

- prin care V. I. Lenin a recunoscut dreptul de autodeterminare a popoarelor din Imperiul țarist până la despărțirea lor de statul multinațional - și „*Cele 14 puncte*”, prin care președintele american Woodrow Wilson le-a recunoscut românilor transilvăni și bănățeni dreptul la autodeterminare. Astfel, adunările reprezentative, democratic alese ale românilor din teritoriile aflate sub stăpânirea străină au făcut ca jertfa ostașilor români în primul război mondial să nu fi fost zadarnică.

Cei dintâi care au pus în aplicare dreptul la autodeterminare au fost românii dintre Prut și Nistru. În anul 1917 s-a constituit Partidul Național Moldovenesc, care a coordonat mișcarea de eliberare a **Basarabiei**. Cu prilejul Congresului ostașilor moldoveni, reunit la Chișinău (noiembrie 1917), acesta a proclamat autonomia politică și teritorială a Basarabiei, a hotărât constituirea forțelor armate proprii și convocarea unui organ reprezentativ al Basarabiei, *Sfatul Țării*. Realizarea deplină a autonomiei s-a înfăptuit prin proclamarea, la 2 decembrie 1917, a Republicii Autonome Moldovenești, membră cu drepturi depline în cadrul Republicii Federative Ruse. La 24 ianuarie/6 februarie 1918 s-a adoptat declarația de independență. Încununarea acestor acțiuni s-a împlinit la 27 martie/9 aprilie 1918, când Sfatul Țării de la Chișinău, ales prin vot universal, direct, egal și secret, a decis cu majoritate de voturi unirea cu România a Republicii Democratice Moldovenești (Basarabia) „*în hotarele sale dintre Prut, Nistru, Dunăre și Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove*”. În numele poporului Basarabiei, Sfatul țării a declarat: „*Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austro-Ungaria, ruptă din Rusia în vederea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna, se unește cu mama sa, România*”. Trupele armatei române care s-au deplasat la Chișinău, la chemarea Sfatului Țării, pentru restabilirea ordinii și a liniștii publice și pentru protejarea regimului legal constituit al Republicii Moldovenești, nu au exercitat presiuni asupra membrilor Sfatului Țării. Însă prezența militară românească la Chișinău a reușit să împiedice acțiunile bolșevicilor ucraineni și ruși, care urmăreau instaurarea puterii sovietice în Basarabia.

Într-o situație similară s-a aflat **Bucovina**, unde dezintegrarea administrației austro-ungare a generat anarhia, întreținută de bande înarmate de

ucraineni. La 28 octombrie 1918, Constituanta-adunare a decis „*unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într-un stat național independent, în deplină solidaritate cu românii din Transilvania și Ungaria*”. Însă Consiliul național ucrainean, sprijinit de bande înarmate, a hotărât alipirea nordului Bucovinei la Ucraina. În acest context, Consiliul Național al Bucovinei, ales la Chișinău de către adunarea reprezentanților populației românești a cerut sprijinul armatei române, care a trimis trupe pentru asigurarea ordinii și liniștii publice. La 28 noiembrie 1918, Congresul General al Bucovinei, format din reprezentanți ai românilor, polonezilor, germanilor și rutenilor, a votat cu majoritate zdrobitoare de voturi „*Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României*”.

În toamna anului 1918, monarhia austro-ungară, care-i subjugase pe românii transilvani și bănățeni, s-a destrămat ca stat, datorită crizei celor patru ani de război, înrăutățirii situației economice și, mai ales, a ridicării națiunilor oprite la lupta pentru eliberare. În lunile octombrie-noiembrie

Regiment român de artilerie la Budapesta

1918, în **Transilvania și Banat** au luat ființă Consilii Naționale Românești, iar la Arad s-a constituit Consiliul Național Român, ca unic for care reprezenta voința poporului român, sub conducerea căruia s-a intensificat lupta pentru „*unirea cu țara*”. În acest context, la 12 octombrie 1918, la Oradea, Comitetul Executiv al Partidului Național Român a hotărât ca națiunea română din Austro-Ungaria, „*liberă de orice înrăurire străină*”, să-și aleagă „*așezarea ei printre națiunile libere*”. Rezoluția respectivă a fost citită de către Alexandru Vaida-Voevod în Parlamentul din Budapesta în 18 octombrie 1918. Ulterior s-a constituit Consiliul Național Român Central, un organ reprezentativ al tuturor românilor din cuprinsul monarhiei dualiste, care s-a mutat la Arad, unde a

purtat tratative cu o delegație a guvernului ungar asupra sorții românilor din Austro-Ungaria. La sfârșitul lunii octombrie 1918, Imperiul Austro-Ungar s-a destrămat, Austria a fost proclamată republică, iar tratativele cu noile oficialități, socialiste, de la Budapesta au eșuat. Astfel, reprezentanții românilor au notificat guvernului maghiar decizia de a prelua guvernarea Transilvaniei. Iuliu Maniu a venit special de la Viena cu această ocazie, susținând categoric despărțirea totală de Austro-Ungaria.

La 14 noiembrie 1918, profesorul Nicolae Bălan și căpitanul Victor Precup au fost trimiși la Iași pentru a discuta cu guvernul român, aflat în refugiu, situația din Transilvania. Astfel, Consiliul Național Român a hotărât convocarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, care să voteze unirea tuturor teritoriilor din Austro-Ungaria locuite de români cu Regatul României. La 20 noiembrie 1918, din Arad, Marele Sfat al Națiunii române din Ungaria și Transilvania a lansat următorul manifest: *„Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii a scos națiunea română din întunericul robiei la cunoașterea de sine. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim liberi și independenți. În numele dreptății eterne și al principiului liberei dispozițiuni a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluțiunea istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte... În scopul acesta convocăm: ADUNAREA NAȚIONALĂ a națiunii române din Ungaria și Transilvania, la Alba Iulia, cetate istorică a neamului nostru, pe ziua de Duminică 18 nov./ 1 dec. a. c. la orele 10 a.m. Fii tare, neam românesc, în credința ta, căci iată se apropie ceasul mântuirii tale. Amin și Doamne-ajută”*.

Alegerile pentru desemnarea delegaților fiecărei circumscripții la Marea Adunare Națională s-au desfășurat pe parcursul a 10 zile. În ziua de 1 decembrie 1918, cei 1228 de delegați constituiți în „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească”, s-au adunat în incinta Casei Armatei austro-ungare din Alba-Iulia (viitoarea Sală a Unirii), decretând „unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România”. Adunarea Națională a proclamat îndeosebi „dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre”. Rezoluția Unirii a fost citită de Vasile Goldiș în prezența celor peste 100.000 de participanți. În final, Marea Adunare Națională a desemnat Marele Sfat Național Român din Transilvania,

pentru a reprezenta interesele românilor până la convocarea viitoarei Adunări Constituante a României Mari.

Despre 1 decembrie 1918, Nicolae Iorga avea să scrie că „*În această zi a sosit un ceas pe care-l așteptam de veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viață națională, pentru care am muncit și am scris, am luptat și am gândit. A sosit ceasul în care cerem și noi lumii dreptul de a trai pentru noi, dreptul de a nu da nimănui ca robi rodul ostinelilor noastre*”.

*

Marea unire din anul 1918 reprezintă evenimentul principal al istoriei contemporane a României și, totodată, împlinirea unui vis multiseclar al românilor din cea mai mare parte a vetrei vechii Dacii. În acel an, într-un context geopolitic extrem de complex, prin mintea și fapta unei generații eroice s-a întrupat, cu mari sacrificii umane și materiale, dar și printr-o diplomatie de neegalat, statul național unitar român (România Mare). A fost un act de dreptate istorică, deși în afara hotarelor sale, de jur împrejur, au rămas români, în majoritate sau în minoritate, în Transnistria, în Ucraina (în Podolia, în Bugeac, în regiunea Cernăuți și în Zaccarpattia, adică în Maramureșul de dincolo de Tisa), în Ungaria (în Câmpia Tisei), în Serbia (în Banatul Sârbesc, în Voivodina, pe valea Timocului) și în Bulgaria.

Statul național român n-a fost creația primului război mondial, nici dar al marilor puteri europene, nici rezultat al hazardului, întâmplării sau norocului, ci împlinirea firească a unei necesități istorice. A fost, este și va fi un stat de necesitate națională și de interes european: cât timp în Carpați e liniște, Europa poate construi în pace democrația și așa-numitul stat de drept.

Marele patriot Barbu Ștefănescu Delavrancea (1858-1919), unul dintre cei mai mari oratori români, care a militat pentru unirea tuturor românilor într-un singur stat, a afirmat cu deplină temei: „*Visul atâtor generații de strămoși, de moși și de părinți l-am visat și noi, și acum îl vedem aievea....Suntem un singur popor, Carpații ne sunt șira spinării*”.

Dr. Aurel V. David

**ISTORII ADEVARATE: POVESTEA OPINCII ROMÂNEȘTI ARBORATE PE
PARLAMENTUL DIN BUDAPESTA ÎN 1919**

Prezentăm mai jos un extras din memoriile generalului Marcel Olteanu, fost guvernator al Budapestei în timpul ocupației românești a Ungariei (august - noiembrie 1919)², pentru a reaminti cititorilor noștri un episod real, dar atât de frumos încât a devenit o legendă.

„...Și-au intrat trupele noastre în Budapesta la începutul lunii august 1919. Palatul Parlamentului maghiar a fost pus sub paza unui pluton de vânători. Șeful gărzii de la intrarea principală era sergentul Iordan, un oltean de la Craiova, potrivit de stat, negru, uscat și foarte vioi. Deasupra palatului a văzut Iordan cum fâlfâia în vânt flamura ungurească, roșu-verde-alb. Faptul acesta nu l-a supărat prea tare, dar nici nu i-a plăcut... Dându-și capela pe ceafă și scărpinându-se după ureche și-a zis: «Să dau jos steagul unguresc și să pun fanionul de la companie?... Asta ar ști și madama de la popota domnilor ofițeri s-o facă... Dar am să chibzuiesc în așa fel ca să rămână de pomină și să fie și talpa României răzbunată...». Zis și făcut.

Chemând pe căprarul Bivolaru, s-au suit în norii Budapestei și au coborât steagul în lungul sforii, drept la jumătatea steajerului și, luând apoi opinca răsuflată a căprarului, s-a urcat ca un pui de urs și a pus-o drept căciulă în capul steajerului, lăsându-i nojițele s-atârne-n vânt. Și așa a fâlfâit multă vreme în cerul Budapestei steagul maghiar cu opinca românească deasupra lui...

² Episodul, inclus în volumul de memorii „*Huzarul negru*”, 1926, a fost preluat în volumul „*Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei – și alte mărturii*”, editura Marist, 2010, care cuprinde reeditarea cărții cu același nume a generalului Gheorghe Mărdărescu, fost conducător al companiei din Ungaria.

«Cine oare să fi făcut această tragică glumă?» îmi zise tovarășul meu de preumblare, domnul Ferency, un distins avocat pe care îl cunoscusem în metropola maghiară; și zicând, îmi arătă cu mâna priveliștea originală și neașteptată, care oprea în drum și întorcea capetele și altor trecători, ca fiind cel mai caracteristic și ironic simbol al îngrozitoarei realități, al catastrofei prăbușiri a unui organism orgolios și despotic, tocmai sub călcâiul acelui organism pe care ținuse genunchiul de fier atât amar de vreme, pe care întotdeauna l-a considerat nevrednic de lumina soarelui și de care totuși o viață-ntreagă s-a temut... «Cine oare să fi dat vântului și să fi ilustrat cu atâta măiestrie și atât de dureros dezastrul iremediabil al regatului Sfântului Ștefan?», mai rosti domnul Ferency, cu privirea tristă, pierdută în văzduh, întrebând parcă cerul unguresc, dezolant de senin în ziua aceea. Apoi se întoarse cu privirea spre mine, și deși nu mai zicea nimic, am înțeles că ar vroi o lămurire.

Regiment român de vânători în centrul Budapestei

Îmi era milă de el, căci era un om distins la simțire.

«Mă voi interesa, domnule doctor», îi zisei cu o nuanță de înduioșare și, apropiindu-mă de santinelă, îi spusei să strige pe șeful gărzii.

«Este chiar acolo, domnule general», îmi răspunse vânătorul mic și îndesat, încordându-se și făcând cu capul un gest despre cheiul Dunării.

- Cum îl cheamă?

- Don' sergent Iordan.

- Dar tu știi cine a dat ordin de s-a aciuat opinca ceea deasupra steagului unguresc?

- Da, domnule general, chiar don' sergent a dat ordin azi dimineață și tot dânsul a și executat ordinul... acum stă de un ceas acolo să vadă ce-o să zică lumea și tot în cer se uită ca să îndemne și pe alții...

Mă-ntorc puțin spre stânga și nu departe zăresc un sergent și un căprar, care, fără să mă bage în seamă, gustau cu frenezie roadele isprăvii lor –

ilustrația magistrală a unui moment istoric. Priveau când la trecătorii enervați și sanchii, când la opinca impertinentă, și pe fețele lor tuciurii și asprite de viforul vremilor se lămurea cea mai desăvârșită satisfacție. Păreau niște inspirați și niște draci geniali. Întreaga oaste românească, întreaga nație mi s-au părut că se oglindesc în acești doi zdrențăroși, sublimi chiar prin gradul de perfecțiune la care poate ajunge o zdreanță... De-aș fi fost singur! – O! i-aș fi privit ceasuri întregi fără să mă satur... Și – poate, i-aș fi luat de gât și i-aș fi sărutat! Dar!... le-am făcut semn să se apropie și, arătând domnului Ferency pe sergent, i-am zis încet, foarte încet: «Acesta este glumețul, care fără o intenție răutăcioasă, desigur, și cu toată naivitatea unui poznaș, te-a făcut poate să suferi...». Și domnul Ferency, scăldându-și ochii între genele-i umede, mi-a replicat cu adâncă melancolie: «Dacă din sufletul și mintea unui simplu țăran ca acesta s-a desprins o asemenea pozna, atunci nu mă mir că sunteți aici...».

În după-amiaza aceleiași zile, m-am îndreptat din nou spre Palatul Parlamentului. Mă simțeam dator față de Iordan; trebuia să-i dau ceea ce în fața durerii domnului Ferency, nu i-am putut da. L-am chemat – era nedespărțit de Bivolaru – , mi-a povestit cum i-a dat în gând și cum a înfăptuit isprava lui.

L-am lăudat și mi-am plimbat mâna mult pe fața lui suptă și radioasă și i-am dat un pachet de țigări regale. Și nu știu cum, m-am pomenit că iau de nas pe căprarul Bivolaru, care se tot apropia de mine și pe care, cu cât îl priveam, cu atât mai mult pune stăpânire pe firea mea.

Era mic de statură, fața îi era smează și foarte pârlită de soare și vânt; în fundul capului purta niște ochi mici, căprui și scăpărători. Avea dinți mărunți,

Patrulă română în centrul Budapestei

albi și frumoși, și peste buza arsă de frigurile ostinelilor abia mijea o mustață roșcovană – un vulpoi de Mehedinți. Purta capela pe sprânceană, iar în ce privește îmbrăcămintea părea înfășurat cu totul într-un covor de petice, căruia expresia lui îi dădea ceva din

prestanța unor odăjdii de samurai japonez fanatic.

O creștătură adâncă îi stăpânea obrazul stâng și alta mai lată se răsfața pe gât sub urechea dreaptă; mai în sus de mână, pe antebrațul stâng, se zărea o cicatrice respectabilă...

L-am întrebat unde a fost rănit. Mi-a răspuns cu naivitate și scurt: «Peste tot, domnule general». Și desfăcând repede o moletieră, mi-a arătat o rană de schijă, abia vindecată, la pulpa dreaptă; apoi, deschind singurul nasture pe care îl mai avea la veston, puse degetul pe o dâră de baionetă în lungul coastelor din dreapta care se vedea în întregime printre cele câteva șuvițe de pânză destrămată ce alcătuiau cămașa lui Bivolaru. Și era gata să-mi mai arate, dar l-am întrerupt: «Bine, bine... văd că ești creștat ca un răboj; dar unde ai căpătat rănilor? În ce lupte?...»

Și iarăși cântecul lui: «Peste tot, domnule general. În Carpați, la Rășinari, la Olt, la Siret, la Oituz și chiar pe Tisa în aprilie, că eu, domnule general, am fost poate în patruzeci de atacuri mari și, în adevăr, eu sunt răbojul isprăvilor regimentului nostru... pe mine sunt creștate toate de la 1916 încoace... și nu mă las nici mort!...»

- Ei, și acum îți pare bine că făcurăm România Mare și că faci de gardă, tu, căpraru' Bivolaru de la Mehedinți, tocmai aci la Budapesta?

Și el, încordându-se și privindu-mă soldățește drept în lumina ochilor, îmi răspunse sfătos și cu mândrie: «E lucru mare, domnule general... Dar... am auzitără că mai e și o Viena!...». Acestui nebun în toate mințile, acestui prototip al zdrențelor noastre glorioase de la 1917, care își da seama perfect până unde se poate întinde fizicește România Mare, nu-i intra totuși în cap că numai pentru ce vedea s-a ostenit el și atâția au albit meleagurile cu oasele lor.

El, Bivolaru, sinteza neamului său, elegant la simțire și la gândire, fără să poată exprima, înțelegea totuși numai una: faima și duhul românesc cât mai departe, și peste România-Mare, România spirituală, România fără hotare”.

UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA, PARTE IMPORTANTĂ A PROCESULUI DE REÎNTREGIRE A ȚĂRII

Făurirea statului național unitar român s-a realizat prin revenirea în granițele naționale, cronologic, a Dobrogei (după războiul de independență, în baza hotărârilor Congresului de la Berlin – 1878), Basarabiei (27 martie 1918), Bucovinei (28 noiembrie 1918), Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului (1 decembrie 1918).

O analiză temeinică a acestui important moment istoric pentru poporul român nu se poate realiza decât luând în considerare lupta de renaștere națională și pentru unirea cu Țara-mamă a românilor din toate provinciile românești pe care vicisitudinile istorice i-au luat de lângă frații lor de sânge și credință și i-au expus abuzurilor unor imperii ostile.

Din această perspectivă, în cele ce urmează voi face referiri succinte la momente semnificative din lupta românilor din Basarabia pentru păstrarea identității naționale și revenirea în corpul patriei, România, în condițiile istorice de după Primul Război Mondial.

Atribuțiile profesionale avute ca ofițer de informații pentru apărarea identității culturale naționale, a istoriografiei române și a valorilor deosebite ale patrimoniului cultural-istoric național m-au pus în situația de a mă documenta suplimentar în domeniul istoriei neamului. În plus, în anii '70, în contextul preocupărilor informative vizând prevenirea scoaterii ilegale din țară, distrugerii ori degradării unor valori cultural-istorice deosebite, am avut privilegiul să cunosc și să discut cu importante personalități politice și culturale basarabene (Pantelimon Halippa, Elefterie Sinicliu – foști membri ai Sfatului Țării¹, istoricul Alexandru Boldur), sau membri de familie ai acestora (Maria Pelivan și Lucia Pânteă – soțiile lui Ion Pelivan și Gherman Pânteă, foști membri ai Sfatului Țării, Nina Mateevici – fiica poetului Alexe Mateevici etc.), asemenea discuții reprezentând pentru mine adevărate lecții de istorie și patriotism.

¹ Sfatul Țării a fost Parlamentul Basarabiei în perioada 20 noiembrie 1917 – 18 februarie 1919.

**Repere privind condițiile istorice în care a fost desprinsă
Basarabia din trupul Țării**

La terminarea războiului ruso-turc din 1806 – 1812, prin Pacea de la București din 16 mai 1812, Rusia țaristă a încorporat teritoriul românesc dintre Prut și Nistru, parte componentă a Moldovei, aflată sub suzeranitate turcească, cu o populație de circa 500.000 locuitori, devenind o provincie de frontieră a imperiului.

În urma războiului Crimeii (1856), în baza hotărârilor Congresului de la Paris, Basarabia de Sud a fost restituită Moldovei.

După Congresul de la Berlin (1878), întreaga provincie dintre Prut și Nistru a revenit sub dominația Rusiei țariste, mai puțin Delta Dunării și Insula Șerpilor.

**RENAȘTEREA IDEII NAȚIONALE ȘI PRIMELE FORME DE ORGANIZARE
A LUPTEI POLITICE A ROMÂNILOR BASARABENI**

După 20 de ani de la alipirea acestei provincii la Imperiul țarist, a fost inițiată o politică pronunțată de rusificare, care s-a accentuat din ce în ce mai mult, determinând în rândurile boierimii române o reacție contra regimului rus.

Odată cu pierderea autonomiei provinciei, începând din 1829 au fost înlocuite legiurile autohtone cu cele țariste și interzisă folosirea limbii române în administrație.

Mișcarea revoluționară inițiată de românii din Basarabia după 1859 pentru unirea cu Țara a dus la întărirea măsurilor de rusificare a provinciei. În 1867, limba română a fost scoasă din programul de învățământ al tuturor școlilor, învățământul făcându-se exclusiv în limba rusă.

Basarabia a început să cunoască un intens proces de deznaționalizare după 1871, când a fost transformată în gubernie, guvernată autocratic ca orice altă provincie din cuprinsul Imperiului țarist.

În 1848 a apărut la Chișinău ziarul „*Românul*”, iar peste un deceniu a fost editată o revistă cu același titlu, tipărită în limbile română și rusă.

Documente oficiale rusești datând din 1863 vorbesc despre existența unui partid al boierilor români, care viza restabilirea națiunii moldovene în Basarabia în vederea creării condițiilor care să-i permită să ceară unirea cu Moldova.

Revoluția burghezo-democratică din Rusia din 1905, în condițiile înfrângerii armatei țariste în războiul ruso-japonez și pierderii Manciuriei, a prilejuit o puternică afirmare a naționalităților din provinciile periferice ale imperiului.

În acest context, a fost înființat Partidul Național Moldovenesc, având un program de revendicări naționale.

La 24 mai 1906, un grup de intelectuali români, luptători pentru drepturile naționale, între care Constantin Stere, Ion Pelivan, Ion Inculeț și Pantelimon Halippa, a reușit editarea primului număr al ziarului „*Basarabia*”, prima publicație în limba română cu caractere latine apărută la Chișinău. În numărul 78/1906 a fost publicat textul marșului lui Andrei Mureșanu „*Deșteaptă-te române*”, motiv pentru care ziarul a fost interzis de autoritățile țariste.

În anul 1913, Pantelimon Halippa a scos, împreună cu N. Alexandri, revista „*Cuvânt Moldovenesc*”.

LUPTA ROMÂNILOR BASARABENI PENTRU UNIREA CU ȚARA-MAMĂ

Revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a consfințit prăbușirea Imperiului țarist absolutist.

În primăvara anului 1917, s-au declanșat, succesiv, mișcări autonome de la un capăt la altul al imensei Rusii. Aceste mișcări au fost stimulate și încurajate în bună măsură de poziția lui Vladimir Ilici Lenin, personalitate politică cu o influență tot mai mare privind evoluția lucrurilor în Rusia în ce privește drepturile popoarelor din defunctul imperiu țarist la egalitate, suveranitate și autodeterminare.

În articolul „Drepturile națiunilor la autodeterminare”, publicat în 1914², V.I. Lenin consemnase explicit că „*în Rusia există popoare care au dreptul inalienabil de a se despărți de statul rus și de a-și alcătui state proprii, independente sau de a se uni cu conaționali lor cu care se învecinează și care își au statele lor suverane*”. Între popoarele aflate în asemenea situație, Lenin i-a menționat și pe români, alături de finlandezi, polonezi etc.

În tezele expuse la 4 aprilie 1917 la Petrograd, V.I. Lenin sublinia, din nou, necesitatea ca Rusia revoluționară să renunțe la toate anexiunile.

În acest context, la 3 aprilie 1917 a fost înființat la Chișinău Partidul Național Moldovenesc, care prevedea în programul său „lupta alături de celelalte popoare ale Rusiei pentru slobozeniile naționale ale tuturor”.

² Articolul respectiv a fost publicat de V.I.Lenin în ziarul *Prosveshcheniye* nr. 4, 5 și 6 din aprilie – iunie 1914, sub semnătura V.Ilyin, conform *Lenin's Collected Works*, Progress Publishers, 1972, Moscow, vol. 20, pp. 393-454.

Ofițerii și soldații români basarabeni înrolați în armata țaristă au început să se organizeze, în primăvara anului 1917, în comitete militare pentru apărarea drepturilor comunităților lor. Asemenea comitete au fost înființate la Odesa, Ecaterinoslav, Novo-Gheorghievsk, Sevastopol, dar și la Roman, pe linia frontului.

În timp ce comitetele militarilor moldoveni din afara Basarabiei deveneau tot mai active, au început să se organizeze și la Chișinău o serie de manifestări cu caracter național de către diverse categorii socio-profesionale. Astfel, în zilele de 6-7 aprilie 1917, s-a desfășurat primul Congres al societăților cooperatiste din Basarabia, în cadrul căruia s-au cerut autonomie administrativă, religioasă, intelectuală și economică a Basarabiei, crearea unui organ legislativ, învățământ în limba română etc.

La 18 aprilie 1917 a avut loc o mare adunare a ostașilor basarabeni din armata țaristă (cca. 10.000), care a hotărât ca Basarabia să se ocârmuiască prin aleșii ei, care vor constitui Sfatul Țării. În aceeași lună, tot la Chișinău, a fost organizat Congresul preoților (13-19 aprilie), al studenților (20 mai), al învățătorilor (20-25 mai) și al țăranilor (21-24 mai).

Ca urmare a demersurilor întreprinse pentru centralizarea mișcării naționale în rândul militarilor basarabeni, în ziua de 23 iunie 1917, s-a format Comitetul Central Executiv Moldovenesc al Uniunii Soldaților și Ofițerilor, organism care își propunea să lupte pentru organizarea unităților militare basarabene, pentru introducerea limbii materne în școală și biserică și pentru apărarea drepturilor românilor din Basarabia.

Realizarea țărilor românilor basarabeni era periclitată, însă, pe de o parte, de reticențele autorităților ruse din guvernul Kerenski, aflate în degringolată, și, pe de altă parte, de intențiile noilor autorități de la Kiev, exprimate în iulie 1917, de a anexa Basarabia.

Pentru depășirea acestor obstacole și riscuri, exponenți de vază ai românilor basarabeni au avut inspirația și cutezanța unor demersuri la noile autorități de la Petersburg, inclusiv la V.I. Lenin.

Astfel, în vara anului 1917, Pantelimon Halippa a obținut o întrevedere la Petrograd cu primul ministru Alexandr Kerenski, căruia i-a solicitat permisiunea de reorganizare a învățământului în Basarabia în limbile materne ale elevilor și pentru a aduce de la Iași manuale și cadre didactice în limba română. Întrucât Kerenski răspunsese negativ, cu sprijinul lui Leon Troțki, originar din Orhei, Pantelimon Halippa, însoțit de Grigore Sinicliu și bulgarul

Ciumacencu, a reușit să se întâlnească și cu liderul bolșevicilor, V.I. Lenin, aflat în conspirativitate la Petrograd. În cadrul discuțiilor, Halippa l-a informat pe Lenin că guvernul Kerenski nu dă Basarabiei ajutoare pentru a se deschide anul de învățământ în limba națională a populației Basarabiei și nu le restituie sumele datorate acestei provincii din împrumuturile făcute pentru nevoile Rusiei. Lenin le-a spus reprezentanților basarabeni următoarele: „Nu vă pierdeți vremea zadarnic pe aici, că nimeni nu vă dă nimic. Guvernul Kerenski este pe poziția de a cădea, nu are bani nici pentru frontul de luptă, dar să vă și mai dea ajutor, sau să vă și restituie datoriile – este exclus. Mergeți acasă și procedați așa cum vă dictează interesul și momentul politic potrivit, dar faceți totul prin Sfatul Țării al vostru. În ceea ce privește deschiderea anului școlar de învățământ, adresați-vă României de acolo, care vă poate ajuta în toate problemele voastre și cu cadrele didactice, și cu manualele școlare etc.”³.

Personal, am avut privilegiul să aflu despre întâlnirea cu V.I.Lenin de la Pantelimon Halippa în anii '70, când am avut mai multe discuții în contextul demersurilor de prevenire a disipării și înstrăinării documentelor privind istoria Basarabiei pe care le administrase și protejase cu sfințenie acesta, între care și documente ale Sfatului Țării.

Similar a procedat și o altă delegație de fruntași basarabeni, condusă de Gherman Pânteia, care, la începutul lunii octombrie 1917, în calitate de reprezentanți ai Comitetului Militar Central Moldovenesc, încercau la Petrograd să obțină acordul noilor autorități pentru organizarea unităților militare proprii în Basarabia. Kerenski le-a dat un acord de principiu, însă a ordonat ca pentru moment să fie transferat în Basarabia, pentru asigurarea ordinii, Regimentul 40 de la Odessa.

În aceste condiții, și Gherman Pânteia a acționat pentru a obține o întrevedere cu liderul informal al momentului în Rusia, V.I. Lenin, lucru care s-a realizat la 5 octombrie 1918. Din memoriile lui Gherman Pânteia ⁴ rezultă că atitudinea lui Lenin a fost în aceeași notă ca în cazul întâlnirii cu Pantelimon Halippa, dând undă verde desprinderii basarabenilor din Imperiul țarist aflat în destrucție.

³ ANIC, Fondul Nicolae Nitreanu (2467), dosar 27, f. 38-39, apud Ion Constantin, *Pantelimon Halippa neînfricat pentru Basarabia*, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2009, pp. 26-27.

⁴ *Schițe Biografice*, apud Ion Constantin, *Gherman Pânteia între mit și realitate*, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2010, p. 47.

După aceste discuții, fruntașii basarabeni au acționat cu mai mare curaj în direcția folosirii oportunităților pe care le oferea evoluția lucrurilor în Rusia: au continuat să organizeze congrese profesionale și politice, au votat rezoluții, au publicat îndemnuri și manifeste.

Cea mai importantă acțiune din toamna anului 1917 a reprezentat-o organizarea la Chișinău, în ziua de 20 octombrie, a Congresului Militarilor Moldoveni. Pentru organizarea acestui congres, a fost transmisă o telegramă guvernului Kerenski, prin care s-a solicitat autorizarea acțiunii. Demersul a rămas, însă, fără nici un răspuns, ceea ce însemna practic un refuz.

În aceste condiții, Slt. Gherman Pânteș, unul dintre principalii organizatori, vicepreședinte al Comitetului Militar Central, a propus și obținut acceptul acestui organism, întrunit în secret, să transmită o telegramă cu un conținut fals către corpurile de armată sau divizie, prin care să solicite ca din fiecare companie să fie învoiți, pentru data de 20 octombrie, câte doi soldați și ofițeri basarabeni pentru a participa la congres. În telegrama transmisă, scrisă în limba rusă și semnată de Gherman Pânteș, se preciza că exista autorizația Comandamentului suprem și a primului ministru Kerenski.

Operațiunea spectaculoasă propusă și pusă în aplicare de către Gherman Pânteș a fost descoperită și semnalată lui Alexandr Kerenski, însă a rămas nepedepsită datorită declanșării revoluției din octombrie⁵.

Temerara și eficienta operațiune prezentată era invocată cu mândrie de Pantelimon Halippa și alți basarabeni cu care am intrat în contact.

Momentul de vârf al Congresului Militarilor Moldoveni l-a constituit proclamarea autonomiei Basarabiei și alegerea Biroului de organizare a noului organ reprezentativ al provinciei, Sfatul Țării. Au fost adoptate, de asemenea, mai multe rezoluții și hotărâri importante, între care și cea referitoare la naționalizarea trupelor moldovenești.

Sfatul Țării a fost constituit la 20 noiembrie 1917 și s-a întrunit în prima ședință o zi mai târziu, când Ion Inculeț a fost ales președinte, Pantelimon Halippa vicepreședinte și Ion Buzdugan secretar.

⁵ Gherman Pânteș, *Rolul organizațiilor militare moldovenești în actul unirii*, Tipografia „Dreptatea”, Chișinău, 1931, p. 5, apud Ion Constantin, Op. cit., pp. 50-51.

La 2 decembrie 1917, Pantelimon Halippa a citit la tribuna Sfatului Țării proclamația prin care Basarabia devenea Republică Moldovenească Autonomă.

În baza hotărârii Sfatului Țării, în ziua de 8 decembrie 1917, a fost creat Consiliul Directorilor Generali, care avea să funcționeze ca guvern al Republicii Moldovenești până la 12 decembrie 1918.

Pe 24 ianuarie 1918, Republica Moldovenească Autonomă s-a proclamat independentă.

La 27 martie 1918, Sfatul Țării a votat unirea cu Patria-mamă România, cu 86 de voturi pentru, 3 contra, 36 abțineri, 13 parlamentari fiind absenți. Actul Unirii a fost caligrafiat personal, în șapte exemplare, de secretarul Ion Buzdugan. Unul dintre aceste exemplare se număra printre documentele din arhiva conservată de Pantelimon Halippa⁶, pe care acesta a acceptat, la 27 decembrie 1972, să le predea spre păstrare și valorificare științifică statului român.

Unirea Basarabiei cu România înfăptuită la 27 martie 1918 cuprindea un set de 11 condiții, între care înfăptuirea reformei agrare (lucru realizat în vara anului respectiv, când s-a legiferat ca moșiile mai mari de 50 ha să fie împărțite la țărani fără sau cu puțin pământ).

La 27 noiembrie 1918, Sfatul Țării a renunțat la condițiile formulate la 27 martie, proclamând „unirea desăvârșită și necondițională cu Patria-mamă”⁷.

Această renunțare trebuie să fie pusă în legătură cu actele de unire de la Cernăuți (28 noiembrie 1918) și Alba Iulia (1 decembrie 1918). Menționez că ilustrul om politic Pantelimon Halippa mi-a relatat explicit în anii '70 că renunțarea de către Basarabia la condițiile puse la unirea cu România s-a produs special pentru a nu apela la condiționări și bucovinenii și transilvănenii. Mai mult, a precizat că prezența delegației basarabene, din care a făcut parte și el, la Cernăuți (28 noiembrie) și Alba Iulia (1 decembrie), a avut, pe lângă o semnificație simbolică, și un scop definit – să convingă fruntașii bucovineni și transilvăneni să voteze unirea necondiționată cu țara.

⁶ La Arhivele Naționale este constituit Fondul Pantelimon Halippa, nr. inv. 2126, format din 1155 unități, privind istoria Basarabiei, elaborate între 1803 și 1972, în limbile română, rusă, ucraineană, franceză și cehă.

⁷ Ion Constantin, *Pantelimon Halippa neînfricat pentru Basarabia*, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2003, p. 29.

La 18 februarie 1919, Sfatul Țării s-a autodizolvat, după ce și-a îndeplinit pe deplin menirea.

Din păcate pentru poporul nostru, România reîntregită nu a fost lăsată prea mult de marile puteri să se bucure de plenitudinea sa, de potențialul economic și social sporit, de trendul pozitiv pe care se postase în ce privește dezvoltarea economică și nivelul de trai.

Basarabia și Bucovina de nord au fost recuperate samavolnic de Rusia, de această dată sovietică, dar nu mai puțin hulpavă, în baza notelor ultimative ale URSS din 26 și 27 iunie 1940.

După un an, în condițiile intrării României în război, aceste teritorii au fost redobândite temporar. Ele au fost însă pierdute ca urmare a arbitrajului marilor puteri, prin Tratatul de Pace de la Paris, încheiat la 10 februarie 1947, care a statuat ca frontiera dintre URSS și România să fie restabilită în conformitate cu acordul sovieto-român din 28 iunie 1940.

În condițiile destrukturării URSS și ale obținerii independenței de către Republica Moldova și Ucraina, au renăscut speranțele românilor din aceste teritorii de reapropiere de România și, de ce nu, de reintegrare în cadrul poporului român.

Cercuri politice și culturale antiromânești din Republica Moldova au încercat să descurajeze asemenea speranțe prin lansarea în anii '90 a unor diversiuni conform cărora moldovenii reprezintă o entitate etnică distinctă, care ar justifica o existență statală separată, în care să fie încorporat eventual și teritoriul dintre Carpați și Prut.

Recent, în contextul demersurilor internaționale pentru soluționarea problemei transnistrene, sunt vehiculate planuri și soluții care ar viza soluționarea diferendelor din zonă, din nou, pe seama poporului român. Un asemenea plan ar viza federalizarea Moldovei prin crearea unei federații formată din Moldova de Est (cea dintre Prut și Nistru), Moldova de Vest (cea dintre Prut și Carpați), Regiunea Autonomă Basarabia (județele din sud), Republica Moldovenească Transnistreană, Republica Găgăuzia și Republica Bucovina.

În context, observ cu întristare că istoriografia românească face prea puțin pentru a demasca și contracara asemenea diversiuni, care vizează atât românii din afara granițelor, cât și părți ale teritoriului național.

Totodată, constat că nu s-a făcut și nu se face prea mult pentru evidențierea contribuției românilor basarabeni la înfăptuirea Marii Uniri, deși

este importantă și pe alocuri spectaculoasă, precum și, în general, la menținerea identității cultural-istorice naționale.

Analizând lucrurile din această perspectivă, salutăm inițiativa Bibliotecii Metropolitane București de a realiza o serie de monografii și culegeri de documente dedicate făuritorilor României Mari. Alegerea pentru debutul acestei serii a ilustrului luptător pentru apărarea intereselor românilor basarabeni Pantelimon Halippa o consider deplin justificată și bogată în semnificații.

Acest material reprezintă un omagiu adus luptei românilor basarabeni pentru păstrarea identității naționale și realizarea unirii cu Țara-mamă. Totodată, el se constituie într-o modalitate de a mulțumi sorții pentru că în anii '70, în exercitarea atribuțiilor profesionale, am avut șansa deosebită de a cunoaște personalități politice și culturale basarabene de excepție, dintre care cea mai luminoasă a fost cea a lui Pantelimon Halippa, și de a contribui la preluarea de către stat pentru punere în siguranță și exploatare științifică a unor documente importante privind istoria românilor basarabeni.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI

- **Ședințele Comitetului Executiv și ale Consiliului Director** au fost axate, cu prioritate, pentru îndeplinirea sarcinilor rezultate din Programul de activități al Asociației, accentul fiind pus pe asigurarea protecției sociale a membrilor, apărarea onoarei și demnității lor militare, dar și pe continuarea acțiunilor de promovare a culturii de securitate.

Ședința din 3 octombrie a Comitetului Executiv și cea a Consiliului Director din 4 octombrie au avut ca punct principal pe ordinea de zi **analiza evoluției proiectului publicistic „Vitralii – Lumini și umbre” la trei ani de la apariția primului număr al revistei**. Consiliul Director a decis mandatarea Comitetului Executiv să analizeze și să întreprindă, împreună cu colectivul redacțional, măsurile necesare pentru îmbunătățirea activităților legate de editarea și difuzarea revistei, precum și pentru mai buna popularizare a acesteia în rândul publicului larg.

- La 21 septembrie, **Sucursala Hunedoara** a organizat, în cadrul încărcat de istorie al cetății Sarmizegetusa Regia, o reuniune la care au participat și colegi din Sucursalele **Alba** și **Gorj**.
- La 14-15 septembrie, cu sprijinul **Sucursalei Bihor** și al Direcției Județene de Informații a avut loc la Băile Felix reuniunea aniversară a 34 de ani de absolvire a școlii militare a **promoției 1978**, la care au participat șaisprezece colegi și soțiile acestora. Participanții au asistat la o slujbă de pomenire în memoria colegilor decedați, precum și la o masă festivă, și au vizitat obiectivele turistice din zonă. Cu acest prilej s-a luat hotărârea ca următoarea reuniune aniversară să fie organizată la Câmpulung Muscel.
- Tot în cursul lunii septembrie a avut loc la Căciulata, în organizarea președintelui **Sucursalei Vâlcea**, col. (r) Grigore Predișor, reuniunea aniversară a absolvenților Școlii Militare de Ofițeri de Informații Băneasa, **promoția 1972**. Acțiunea, onorată și de prezența unora dintre foștii comandanți, a constituit un admirabil prilej de rememorare a unor momente semnificative din viața și activitatea profesională.

- Reprezentanți ai Sucursalei **Arad** au participat, la 13 septembrie, la festivitățile prilejuite de comemorarea a 140 de ani de la trecerea în veșnicie a eroului național Avram Iancu, icoană încă vie în inimile românilor.
- La sfârșitul lunii august, **promoția de ofițeri de informații 1968** a organizat o întâlnire aniversară, cu participarea familiilor, într-o frumoasă locație din zona Predeal. Au fost invitați și au participat la eveniment general Iulian Vlad, președinte de onoare al ACMRR-SRI, președintele în funcție, col. (r) Filip Teodorescu, precum și o parte dintre cadrele didactice care s-au ocupat de formarea acestei generații de ofițeri.

Programul întrunirii, foarte bogat și bine apreciat de participanți, a inclus numeroase momente culturale, între care prezentarea celor mai recente volume de proză și versuri ale colegei noastre, scriitoarea Eliza Roha, și recitaluri ale unor cunoscuți interpreți de muzică populară.

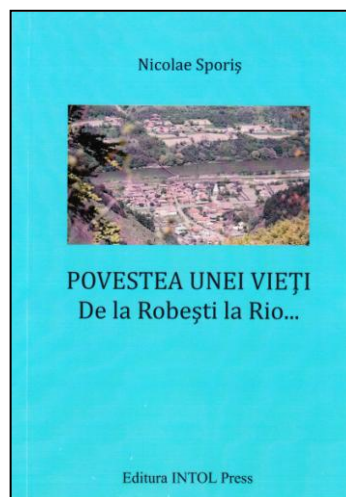
- Sucursala **Buzău** a organizat, în cursul lunii iunie o frumoasă activitate de socializare, dând posibilitatea colegilor de a se întâlni în cadrul mirific al Deltei Dunării. Programul, care a inclus activități recreative, între care un concurs de pescuit cu premii, a fost organizat cu sprijinul unor firme și întreprinzători din județul Buzău, care au oferit donații și sponsorizări pentru acest proiect.
- Sucursalele **Dolj** și **Gorj** au inițiat un program comun de socializare prin participarea unor membri ai celor două sucursale la vizitarea unor puncte turistice și lăcașuri de cult aflate în județul Gorj. După efectuarea acestor vizite, membrii celor două grupuri au poposit într-o o frumoasă zonă turistică, unde s-au întreținut într-o atmosferă camaraderească.
- Au continuat **întâlnirile cu membrii Asociației care au împlinit vârste începând cu 60 de ani**, cărora le-au fost oferite diplome în semn de apreciere și de stimă pentru munca desfășurată în serviciul PATRIEI.

Subliniem în acest context acțiunea organizată de **Sucursala Bihor**, care s-a bucurat și de sprijinul Direcției județene de Informații. Evenimentul a fost mediatizat în presa locală, iar la ceremonia de acordare a diplomelor și la masa festivă ce a urmat, au participat peste 50 de persoane. De asemenea, **Sucursala Galați** a organizat astfel de momente festive atât la reședința de județ cât și în municipiul Tecuci.

Noi apariții editoriale

- La editura vâlceană Intol Press a apărut recent volumul memorialistic al colegului nostru **Nicolae Sporiș** intitulat „*Povestea unei vieți: De la Robești la RIO*”.

Lucrarea, rod al unei considerabile experiențe de viață și, nu în ultimul rând, profesionale, este dăruită „celor pe care i-a iubit, frații lui de sânge, și celor cărora împreună au servit țara: colegilor de serviciu, din toate locurile și din toate timpurile”.

- Colega noastră, poeta și romanciera **Eliza Roha**, publică la editura Betta cel de-al treisprezecelea roman al său, intitulat „*Ultimul om*”, carte lansată cu succes la târgul de carte „Bookfest”. De altfel, cărțile sale de profundă semnificație au atras o serie de cititori performanți și critici literari între care: Vasile Băran, Vladimir Alexandrescu, Victor Bibicioiu, Crina Bocșan, Mircea Ghițulescu, Emilian Marcu, Emil Lungeanu, Constantin Stan, Alex Ștefănescu, Constantin Codrescu, Ștefan Mitroi, Henri Zalis ș.a.

Conform celor observate de critici, romanul „Ultimul om” constituie un experiment textual, considerat ca fiind fără echivalent în peisajul literar actual. Preluând ideea introspecției de adâncime psihologică, autoarea descoperă zone specifice și în trepte până la coborârea deplină în abisurile conștiinței scindate a omului recent, postmodern, rămas neîmplinit și deficient în unitatea structurală a ființei.

- Semnalăm apariția numărului 3/12 (septembrie 2012) al revistei „**Eroii Neamului**”, coordonată de colegul nostru col. (r) Voicu Șichet, președintele Sucursalei Satu Mare. Revista se distinge printr-un conținut bogat și complex, menit să contribuie la educația patriotică dar și la mai buna cunoaștere de către marele public a istoriei țării și neamului.

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE” – PREZENȚĂ ȘI ECOURI

Ca în fiecare număr, prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Publicația vâlceană „*Jurnal de investigații*”, cu distribuție în județele **Vâlcea** și **Sibiu**, include o prezentare a numărului 12, sub semnătura lui Daniel George Măgureanu, care apreciază că „*revista se citește cu sufletul la gură*”, pentru că „*între deschide poarta unei lumi puțin cunoscute, fascinantă, care ține să rămână necunoscută marelui public*”.
- Lector univ. dr. Corina Bejan Vașca, de la Universitatea „Vasile Goldiș” din **Arad** recenzează numărul 12 al revistei în publicația on-line **arq.ro** din 9 octombrie, subliniind că „*semnatarii articolelor se străduiau să facă o radiografie cât mai veridică (și mai credibilă) a ceea ce a însemnat fosta securitate în angrenajul vechiului regim*”. Recenzenta propune, totodată, ca generalul Iulian Vlad, fost șef al DSS, să fie invitat în paginile revistei întrucât „*ar avea multe și foarte interesante lucruri de relatat*”.
- Numărul 12 al revistei este semnalat în „*Informația de Alba*” din 21-22 septembrie, sub semnătura ziaristului Sorin Poparadu, precum și în publicațiile „*Informația zilei*” din 27 septembrie, „*Buletin de Carei*” și postul „*Nord Vest TV*” din **Satu Mare**.
- Publicația „*Amprenta*”, nr. 847/iulie 2012, ce apare sub egida IPJ **Buzău**, inserează o prezentare a numărului 11 al revistei, subliniind că apariția acesteia „*constituie de acum o necesitate în vederea promovării și asimilării unei culturi de securitate atât de necesare oamenilor, cu atât mai mult cu cât, în devălmășia informațională cu care suntem asaltați, noțiunea de «securitate» devine tot mai confuză*”.
- „*Ziarul Hunedoreanului*” din 13 iulie îi invită să citească numărul 11 al revistei pe „*hunedoreni care doresc să citească despre abuzurile și vendetele care s-au făcut în timpul deconspirării foștilor securiști, sau*

despre impactul pe care aceste dezvăluiri l-au avut asupra activității serviciilor speciale”.

* * *

Ilustrăm acest număr cu câteva din lucrările maestrului Costin Neamțu, reprezentant de marcă al picturii românești contemporane, cunoscut pentru modul în care stăpânește tehnica și pune în valoare calitățile expresive ale pastelului.

A absolvit Universitatea de Arte Frumoase „Nicolae Grigorescu” din București, secția Pictură monumentală, unde i-a avut profesori pe Simona Vasiliu, Ștefan Szony, Costin Ioanid, Ghiță Popescu. A avut expoziții personale în România, Franța, Grecia, și a participat la numeroase expoziții de grup în țară și străinătate (Moscova, Berlin, Seul, Beirut, Chișinău, Cehia, Europastel, „Orbis Pictus Europa”, Expoziția internațională de pastel Nowy Sacz - Polonia, Madrid). Lucrările sale se află atât în colecțiile principalelor muzee de artă din țară, precum și în colecții particulare din România, Marea Britanie, Grecia, Germania, Coreea de Sud, Austria, Liban, Italia, Israel, SUA, Franța.

„Adept al clarității imaginii, practicând un lirism reținut și mizând pe insinuarea subtilă în ambient a rolului catharctic al peisajului, naturilor statice și chiar al portretelor inocente și înseninate, Costin Neamțu s-a impus de-a lungul anilor ca un excelent autor de lucrări destinate înnobilării interioarelor domestice. Ceea ce nu înseamnă că lucrările sale nu «dau» la fel de bine și în spații care au destinații publice, în muzee și colecții!... Paleta lui Costin Neamțu, deși pare la prima vedere a fi una de factura tradițională, se dovedește în egală măsură surprinzător de modernă și de îndrăzneță”. (Corneliu OSTAHIE - Intercity Magazin, nr. 12, iunie-iulie 2004).

oooOOOooo